MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

GINTARĖ ŠALTYTĖ
TEISĖ (SPECIALIZACIJA – CIVILINĖ TEISĖ)

GRUPĖS IEŠKINIO SAMPRATA IR PROCESINIAI YPATUMAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Ingrida Krolienė

Vilnius, 2016

Turinys

ĮVADAS 3
1. GRUPĖS IEŠKINIO INSTITUTO ESMĖ, RAIDA, PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI 8
1.1. Grupės ieškinio instituto raida Lietuvos teisinėje sistemoje 8
1.2. Grupės ieškinio sąvoka 11
1.3. Grupės ieškinio instituto santykis su procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutais 12
1.3.1. Grupės ieškinio ir procesinio bendrininkavimo institutų santykis 13
1.3.2. Grupės ieškinio ir procesinio atstovavimo institutų santykis 16
1.4. Grupės ieškinio privalumai ir trūkumai 18
1.4.1. Grupės ieškinio privalumai 18
1.4.2. Grupės ieškinio trūkumai 23
2. GRUPĖS IEŠKINIO INSTITUTAS KAI KURIŲ UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖJE 25
2.1. Grupės ieškinio institutas kai kuriose bendrosios teisės valstybėse 25
2.2. Grupės ieškinio institutas kai kuriose kontinentinės teisės valstybėse 34
3. GRUPĖS IEŠKINIO PAREIŠKIMO PRIELAIDOS IR SĄLYGOS 38
3.1. Grupės ieškinio pareiškimo prielaidos 39
3.2. Grupės ieškinio pareiškimo specialiosios sąlygos 45
4. PAGRINDINIAI GRUPĖS IEŠKINIO NAGRINĖJIMO TEISME PROCESINIAI ASPEKTAI 47
4.1. Grupės ieškinio priėmimo ypatumai 47
4.2. Pasirengimas teisminiam grupės ieškinio nagrinėjimui ir teisminio nagrinėjimo ypatumai 52
4.3. Teismo sprendimas grupės ieškinio procese 58
4.4. Apeliacinio ir kasacinio proceso ypatumai 60
IŠVADOS 64
LITERATŪRA 66
ANOTACIJA 71
ANNOTATION 72
SANTRAUKA 73
SUMMARY 75
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ 77

ĮVADAS

Tiriama problema

Grupės ieškinio reguliavimas Lietuvoje buvo neišsamus, lakoniškas ir dėl Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) normų nesuderinamumo kėlė problemų dėl galimybės šį institutą taikyti praktikoje[1]. Siekiant sudaryti realias teisines galimybes didelei asmenų grupei ginti pažeistas teises ir įstatymų saugomus interesus buvo papildytos CPK nuostatos. 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojo CPK papildymai, reglamentuojantys visiškai naują institutą Lietuvos teisinėje sistemoje – grupės ieškinį. Kyla klausimas, ar šis naujas procesinis institutas yra tinkamai sureguliuotas, ar jis sėkmingai funkcionuos teisinėje sistemoje ir taps ne deklaratyvia, o realia ir efektyvia galimybe didelei grupei nukentėjusių asmenų paprasčiau apginti savo teises.

Baigiamojo darbo aktualumas

Vystantis visuomenei, vykstant įvairiems socialiniams ekonominiams pokyčiams ir kintant teisiniams santykiams atsirado poreikis ginti ne tik savus interesus, bet ir tam tikrai grupei priklausančias teises. Ankstesnis teisinis reglamentavimas nebuvo pajėgus apginti pažeistas didelės grupės asmenų teises, t. y. negalėjo pasiūlyti gausioms asmenų grupėms efektyvių teisinių gynybos priemonių. Grupės ieškinys ir buvo vienas tinkamiausių būdų išspręsti šią problemą. CPK buvo įtvirtintas grupės ieškinio institutas, tačiau ilgą laiką jo taikyti praktikoje nebuvo galimybės. Grupės ieškinio instituto klausimas galėjo būti išspręstas dviem būdais: 1) atsisakant šio instituto; 2) tobulinant esamą reguliavimą[2]. Aiškiai buvo matyti, kad egzistuoja konkretus poreikis šį institutą tobulinti, nes daugėjo atvejų, kai dėl identiškų aplinkybių į teismus kreipėsi vis daugiau pavienių asmenų. Pavyzdžiui, turistai, reiškiantys reikalavimus kelionės organizatoriams dėl netinkamo turizmo paslaugų teikimo, pensininkai, reiškiantys reikalavimus dėl pensijų sumažinimo, motinos – dėl motinystės išmokų sumažinimo, asmenys, norintys susigrąžinti iš renginių organizatorių sumokėtus pinigus už bilietus į neįvykusį renginį ir t. t.

Dabartiniu metu šioje srityje įvyko reikšmingi pokyčiai. 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojo CPK pakeitimai, kurie išsamiai reglamentavo grupės ieškinio procesą ir įteisino galimybę pareikšti grupės ieškinį ir jo taikymą įgyvendinti praktikoje.

---

[1] Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, "Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas," žiūrėta 2016 02 15, http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl_tyrimas_grupes_ieskinys.pdf

[2] *Ibid.*

Lietuvos teisės sistemai šis naujas institutas atnešė ne tik galimybes, bet ir iškėlė nemažai probleminių klausimų[3]. Teisės mokslo srities ekspertai ir praktikai atkreipia dėmesį, kad pradėjus taikyti naujas CPK nuostatas teismų bei šalių laukia iššūkiai, dėl to, kad visų klausimų įstatyme sureguliuoti neįmanoma, o šio instituto taikymo praktika teismuose dar tik formuojasi.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad grupės ieškinys sėkmingai funkcionuotų teisinėje sistemoje šiuo klausimu reikia diskutuoti, supažindinti visuomenę su grupės ieškinio institutu.

Taigi ši magistro baigiamojo darbo tema „Grupės ieškinio samprata ir procesiniai ypatumai“ yra aktuali ir reikšminga šiuolaikinėje visuomenėje, kuri sukelia nemažai diskusijų teisininkų tarpe ir dar nėra plačiai išanalizuota teisinėje literatūroje.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas

Grupės ieškinys Lietuvos teisinėje sistemoje yra naujas ir plačiau netyrinėtas procesinis institutas. Šis institutas atsirado 2003 m. sausio 1 d. ir buvo įtvirtintas CPK 49 str. 5 d., kurioje buvo numatyta, kad viešajam interesui ginti gali būti pareiškiamas grupės ieškinys. Nors grupės ieškinio pareiškimo galimybė ir buvo numatyta, tačiau grupės ieškinio institutą taikyti praktikoje nebuvo galimybės.

Tik 2014 m. kovo 13 d. CPK pakeitimo ir papildymo įstatymu buvo įteisinta galimybė pareikšti grupės ieškinį ir jo taikymą įgyvendinti praktikoje. Šis pakeitimas įsigaliojo nuo 2015 m. sausio 1 d. ir sudarė realias teisines galimybes didelei asmenų grupei, efektyviau ginti savo pažeistas teises, pareiškiant vieną bendrą ieškinį.

Atsižvelgiant į grupės ieškinio instituto naujumą, galima teigti, kad jis teisinėje literatūroje beveik netyrinėtas, o teismų praktika dar tik formuojasi.

Baigiamajame darbe tiriamos problemos ištyrimo lygis

Pirmą kartą Lietuvos civilinio proceso šaltiniuose grupės ieškiniai buvo paminėti 1997 m. prof. habil. dr. Valentino Mikelėno monografijoje „Civilinis procesas“[4]. Plačiau grupės ieškinio institutas Lietuvos mokslinėje teisinėje literatūroje buvo pradėtas nagrinėti pasirodžius pirminiams naujojo CPK projektams. Vienas iš nedaugelio tuo metu tyrusių grupės ieškinio galimybes Lietuvoje buvo doc. dr. Egidijus Krivka. Tačiau tyrimą jis atliko išimtinai viešojo intereso gynimo apimtimi.

Pažymėtina, kad Lietuvos teismų praktikoje po 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusio CPK nors ir buvo bandymų reikšti grupės ieškinį, tačiau taikyti grupės ieškinio institutą praktikoje

[3] “Konferencijoje „Grupės ieškinys: iššūkiai ir galimybės“ aptarta grupės ieškinio instituto įtaka Lietuvos teisės sistemai,“ žiūrėta 2016 02 15, http://www.tarkgruntesutkiene.com/naujienos/kontoros-naujienos/konferencijoje-grupes-ieskinys-issukiai-ir-galimybes-aptarta-grupes-ieskinio-instituto-itaka-lietuvos-teises-sistemai

[4] Egidijus Krivka, “Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje,“ *Jurisprudencija* 52 (44) (2004): 151.

nebuvo galimybės. Grupės ieškinio reguliavimo analizę ir pasiūlymus dėl šio instituto tobulinimo atliko Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų ir ekspertų grupė: prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius, prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas, doc. dr. Danguolė Bublienė, doc. dr. Rimantas Simaitis, lekt. Egidijus Laužikas.

2015 m. sausio 1 d. įsigaliojus CPK papildymams ir pakeitimams buvo įteisinta galimybė realiai pasinaudoti grupės ieškinio institutu. Teisės mokslo srities ekspertai ir praktikai prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas, prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius, prof. dr. Rimvydas Norkus, doc. dr. Rimantas Simaitis, lekt. Egidijus Laužikas ir kiti, remdamiesi kitų valstybių patirtimi, nagrinėja grupės ieškinio instituto specifiką, dalinasi įžvalgomis bei atskleidžia grupės ieškinio pagrindinius privalumus ir trūkumus.

Baigiamojo darbo reikšmė

Lietuvos civilinio proceso teisėje vis dar yra jaučiamas didžiulis grupės ieškinio instituto aiškinimo poreikis. Todėl darbe nagrinėjama grupės ieškinio samprata, procesiniai ypatumai, grupės ieškinio instituto santykis su procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutais, pateikiamos teisininkų įžvalgos, nagrinėjami grupės ieškinio pagrindiniai privalumai ir trūkumai bei grupės ieškinio ypatumai užsienio valstybių teisėje. Visa tai svarbu ne tik teisininkams, bet ir daugumai asmenų, kad galėtų efektyviau apginti savo teises ir interesus. Grupės ieškinys sėkmingai pradės funkcionuoti teisinėje sistemoje tik tada, jeigu visuomenė bus plačiau supažindinta su grupės ieškinio institutu.

Galima teigti, kad Lietuvoje dar nėra grupės ieškinio tradicijų ir patirties, todėl grupės ieškinio praktikai susiformuoti reikia laiko ir platesnio teisinio supratimo. Dėl šios priežasties darbe pateiktos susistemintos žinios, kurios suteiks daugiau aiškumo ir naudingos informacijos kaip visiems nukentėjusiems ir net nedidelę žalą patyrusiems asmenims suvienyti turimus finansinius, intelektualinius, laiko išteklius ir tinkamai ginti savo interesus.

Darbe siekiama atskleisti, kokie iššūkiai laukia šalių ir teismų pradėjus taikyti naujas CPK nuostatas, taip pat apžvelgta, kokių praktinio teisės taikymo priemonių reikalinga imtis, kad grupės ieškinio institutas taptų ne deklaratyvia, o efektyvia ir realia galimybe didelei asmenų grupei paprasčiau apginti savo teises.

Šiame darbe taip pat pateikiami pastebėjimai, kurie gali paskatinti diskusijas probleminiais klausimais, kas padėtų tinkamiau sureguliuoti grupės ieškinio institutą Lietuvoje.

Baigiamojo darbo originalumas

Magistro baigiamojo darbo tema yra nauja ir plačiau netyrinėta, todėl darbe siekiama atskleisti grupės ieškinio sampratą ir procesinius ypatumus. Darbe pateikiami pastebėjimai,

pasiūlymai dėl grupės ieškinio reglamentavimo tobulinimo bei pasiūlymai, kokių praktinių teisės taikymo priemonių reikia imtis, kad ir Lietuvoje grupės ieškinys būtų plačiai ir sėkmingai taikomas.

Tyrimo tikslas

Atskleisti grupės ieškinio sampratą bei procesinius ypatumus.

Tyrimo uždaviniai

Nurodytam tikslui pasiekti iškeliami šie uždaviniai:

1. Apžvelgti grupės ieškinio instituto raidą Lietuvos teisinėje sistemoje.
2. Aptarti grupės ieškinio sąvoką.
3. Atskleisti grupės ieškinio instituto santykį su procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutais.
4. Aptarti grupės ieškinio privalumus ir trūkumus.
5. Apžvelgti grupės ieškinio institutą kai kurių užsienio valstybių teisėje.
6. Išnagrinėti grupės ieškinio pareiškimo prielaidas ir sąlygas.
7. Aptarti pagrindinius grupės ieškinio nagrinėjimo teisme procesinius aspektus.

Tyrimo metodika

Darbe naudojami lingvistinis, lyginamasis, istorinis, analitinis, loginis, sisteminis, apibendrinimo ir kiti metodai.

Lingvistinis metodas naudotas aiškinantis teisės normų ir teisinių sąvokų prasmę.

Lyginamasis metodas taikytas dviem aspektais:

1) teoriniu požiūriu lyginamos skirtingos teisininkų nuomonės dėl grupės ieškinio teisinio reglamentavimo;

2) teisės aktų lygmeniu, analizuojant anksčiau galiojusias grupės ieškinio instituto teisės normas su šiuo metu galiojančiomis grupės ieškinio instituto teisės normomis.

Lyginamojo metodo pagalba taip pat buvo lyginamas grupės ieškinio instituto reglamentavimas Lietuvos Respublikoje bei kitose užsienio valstybėse.

Istorinio metodo pagalba buvo analizuojama grupės ieškinio instituto raida Lietuvos teisinėje sistemoje.

Analitinis, loginis ir sisteminis metodai padėjo rasti atsakymus į darbe iškeltus probleminius klausimus. Šių metodų pagalba buvo tiriama ir analizuojama naudota teisinė literatūra, sisteminama gauta informacija ir daromos išvados.

Apibendrinimo metodas buvo naudojamas siekiant apibendrinti nagrinėtą teisinę literatūrą ir teisės aktus taip pat formuluojant apibendrinimus ir viso darbo išvadas.

Tyrimo struktūra

Darbą sudaro keturios dalys:

1. Grupės ieškinio instituto esmė, raida, privalumai ir trūkumai.
2. Grupės ieškinio institutas kai kurių užsienio valstybių teisėje.
3. Grupės ieškinio pareiškimo prielaidos ir sąlygos.
4. Pagrindiniai grupės ieškinio nagrinėjimo teisme procesiniai aspektai.

Pirmoje dalyje nagrinėjama grupės ieškinio instituto esmė, raida, privalumai ir trūkumai. Šią dalį sudaro keturi poskyriai. Pirmame poskyryje nagrinėjama grupės ieškinio instituto raida Lietuvos teisinėje sistemoje. Antras poskyris skirtas grupės ieškinio sąvokai atskleisti. Trečias poskyris išskirtas į du skyrelius, kuriuose nagrinėjamas grupės ieškinio instituto santykis su procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutais. Paskutiniame poskyryje aptariami grupės ieškinio privalumai ir trūkumai.

Antrą darbo dalį sudaro du poskyriai, kuriuose apžvelgiamas grupės ieškinio institutas kai kurių užsienio valstybių teisėje.

Trečioje darbo dalyje nagrinėjamos grupės ieškinio pareiškimo prielaidos ir sąlygos. Šią darbo dalį sudaro du poskyriai.

Ketvirtoje darbo dalyje siekiama atskleisti pagrindinius grupės ieškinio nagrinėjimo teisme procesinius aspektus. Ši dalis turi keturis poskyrius, kuriuose aptariami grupės ieškinio priėmimo ypatumai, pasirengimo teisminiam grupės ieškinio nagrinėjimui ir teisminio nagrinėjimo ypatumai, teismo sprendimas grupės ieškinio procese bei apeliacinio ir kasacinio proceso ypatumai.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados.

Ginamieji teiginiai

Grupės ieškinio institutas yra neabejotinai reikalingas ir tikrai ras vietą Lietuvos teisinėje sistemoje, tačiau tam dar reikia laiko, nes šis institutas yra sudėtingas ir, kad jis pradėtų sėkmingai funkcionuoti reikia dar tobulinti šio instituto reglamentavimą.

1. GRUPĖS IEŠKINIO INSTITUTO ESMĖ, RAIDA, PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

1.1. Grupės ieškinio instituto raida Lietuvos teisinėje sistemoje

Pirmąsias grupės ieškinio užuomazgas galima rasti senovės Romos teisėje. Tačiau manytina, kad grupės ieškinys yra bendrosios teisės sistemos valstybių – Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) ir Anglijos išradimas. Grupės ieškinio institutas atsirado Anglijoje, vėliau jį perėmė JAV. Perimtas grupės ieškinio mechanizmas buvo gerokai patobulintas ir jo normos buvo įtvirtintos Federalinių civilinio proceso taisyklių 23 taisyklėje (toliau – FCPT 23 taisyklė). Grupės ieškinio instituto atsiradimą paskatino sparti technikos ir mokslo pažanga, kada socialiniai reiškiniai iš karto paliečia daugelio asmenų interesus. Pavyzdžiui, kenksmingų medžiagų patekimas į atmosferą, nekokybiška produkcija, vandentiekio užteršimas ir t. t. Tokiais atvejais vienam asmeniui gana rizikinga pareikšti ieškinį prieš galingas struktūras, o sukviesti nukentėjusius asmenis taip pat sunku. Šias problemas išspręsti galima buvo grupės ieškiniu.[5] JAV grupės ieškinio institutas tapo savotišku pavyzdžiu ne tik bendrosios teisės sistemos valstybėms, bet ir kontinentinės teisės sistemos šalims, kuriose grupės ieškinio instituto teisinis reguliavimas ir jo taikymo patirtis buvo pakankamai naujas dalykas.

Europos, o ypač kontinentinei teisinei sistemai priklausančios valstybės gana atsargiai žvelgė į tradicinį grupės ieškinį ir tik ne per seniausiai žengė pirmuosius žingsnius grupės ieškinio reglamentavimo srityje[6].

Pirmą kartą Lietuvos civilinio proceso šaltiniuose grupės ieškiniai buvo paminėti 1997 m. prof. habil. dr. Valentino Mikelėno monografijoje „Civilinis procesas“.

Lietuvoje grupės ieškinio instituto atsiradimas pirmiausia sietinas su nacionalinės teisės derinimu su 1998 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 98/27/EB „Dėl teismo draudimų saugant vartotojų interesus”[7] nuostatomis. Direktyvos paskirtis – „suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su ieškiniais dėl uždraudimo atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus, kurių paskirtis – apginti kolektyvinius vartotojų interesus, siekiant užtikrinti sklandų rinkos veikimą”[8].

[5] Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 728.
[6] *Supra* note 1.
[7] “Directive 98/27/EC of the European Parliament and of the Council of 19 May 1998 on injunctions for the protection of consumers' interests,“ *Official journal L*’1998 Nr. 166-51.
[8] Egidijus Krivka, “Kolektyvinio ieškinio įtvirtinimas teisės aktuose,“ iš *Vartotojų teisių apsaugos Europos Sąjungoje teisiniai aspektai: konferencijos mokslo darbų rinkinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), 131.

Lietuvoje ir kitose kontinentinės teisės sistemos šalyse poreikis ginti viešuosius interesus bei grupių teises ir interesus teisminės gynybos priemonėmis tapo vis labiau ryškėjančia ir aiškiai suvokiama socialine tikrove[9].

2003 m. sausio 1 d. CPK 49 str. 5 d. buvo įtvirtintas grupės ieškinys viešajam interesui ginti. Tam buvo skirtas tik vienas sakinys: „Viešajam interesui apginti gali būti pareiškiamas grupės ieškinys"[10]. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad CPK 5 str. 3 d. nustatė, jog pareikšti ieškinį dėl viešojo intereso gynimo galėjo prokuroras ar kita įstatymų įgaliota institucija.

Vienintelė teisės norma apie grupės ieškinį jo procesinio įgyvendinimo mechanizmą palieka problematišką ir neaiškų. Nėra aišku, kada ir kaip galima pareikšti grupės ieškinį viešajam interesui ginti (CPK 49 str. 5 d.), o kada paprastą ieškinį viešajam interesui ginti (CPK 49 str. 1 d.). Net ir pareiškus grupės ieškinį buvo neaiškios tokio veiksmo procesinės pasekmės ir reikšmė, dėl to, kad įstatymuose nebuvo nustatytos jokios specialios normos, išimtys, susijusios su grupės ieškinio priėmimu, nagrinėjimu bei teismo sprendimo priėmimo klausimais.[11]

Lietuvos Respublikos Seimo Antikorupcijos komisijos 2003 m. balandžio 9 d. išvadoje „Dėl viešojo intereso gynimo civiliniame procese" buvo nurodoma, kad: „Viešojo intereso gynimas pareiškiant grupės ieškinį Lietuvoje problematiškas. Naujasis Civilinio proceso kodeksas numato tokio ieškinio padavimo galimybę, tačiau nereglamentuoja tokių procesinių bylų nagrinėjimo ypatumų: neaišku, kiek asmenų gali paduoti grupės ieškinį, kokie reikalavimai keliami tokiam ieškiniui, ar turi būti identifikuoti visi asmenys, kurių interesais paduodamas ieškinys".[12]

Nors grupės ieškinio pareiškimo galimybė ir buvo numatyta, tačiau grupės ieškinio institutą taikyti praktikoje nebuvo galimybės, nes grupės ieškinių nagrinėjimo procedūra nebuvo sureguliuota. Lietuvoje buvo bandymų pareikšti grupės ieškinį teisme, tačiau nesėkmingai. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinis teismas 2009 m. birželio 2 d. civilinėje byloje Nr. 2-492/2009 pasisakė, kad teisė reikšti grupės ieškinį, kuri yra deklaruota CPK 49 str. 5 d., negali būti realizuota, nes tokio ieškinio įgyvendinimo mechanizmas nėra reglamentuotas teisės aktuose. Teisės aktuose nebuvo nustatyta, koks ieškinys gali būti pripažįstamas grupės ieškiniu, kokie reikalavimai yra keliami tokio ieškinio turiniui, kokie subjektai gali pareikšti šį ieškinį, kokia tvarka grupės ieškinys gali būti pareiškiamas ir nagrinėjamas, kokie procesiniai padariniai ir reikšmė bei kokia sprendimo, kuris priimamas išnagrinėjus grupės ieškinį, teisinė galia. Toks

[9] Egidijus Krivka, *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), 10.
[10] "Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas," *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).
[11] Egidijus Krivka, *op. cit.*, p. 10-11.
[12] Lietuvos Respublikos Seimo Antikorupcijos komisijos 2003 m. balandžio 9 d. išvada "Dėl viešojo intereso gynimo civiliniame procese," prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/docs3/kad4/W3_VIEWER.ViewDoc-p_int_tekst_id=24637&p_int_tv_id=4393&p_org=0.htm

grupės ieškinio reglamentavimas nesudarė sąlygų teismuose iškelti ir nagrinėti tokio pobūdžio bylas.[13]

Dėl šios priežasties buvo būtina tobulinti grupės ieškinio teisinį reglamentavimą. 2005 m. buvo sudaryta darbo grupė, kuri „išanalizavo Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių viešojo intereso apsaugą, nuostatas, apibendrino valstybės ir savivaldybių institucijų, įpareigotų ginti viešąjį interesą, sukauptą patirtį bei Lietuvos Respublikos teismų formuojamą praktiką bylose, susijusiose su viešuoju interesu“[14]. Seimui 2006-2008 m. buvo pateiktas Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo ir kitų susijusių įstatymų projektai. Šiuo projektu buvo siekiama reglamentuoti grupės ieškinio dalyką, grupės ieškinio nagrinėjimo ypatumus bei numatyti apsaugos būdus nuo piktnaudžiavimo grupės ieškinio institutu. Tačiau projektai svarstymo Seime stadijos taip ir nepasiekė.[15]

Lietuvos Respublikos Seimas 2011 m. birželio 21 d. priėmė CPK pakeitimo ir papildymo įstatymą[16]. Nuo 2011 m. spalio 1 d. CPK 49 str. 5 d. tapo CPK 49 str. 6 d., pasikeitė ne tik straipsnio dalies numeris, bet ir buvo patikslinta, kad grupės ieškinys gali būti pareiškiamas tik įstatymų nustatyta tvarka. CPK 49 str. 6 d. nustatė: „Viešajam interesui ginti įstatymų nustatyta tvarka gali būti pareiškiamas grupės ieškinys“[17]. Be to buvo pakeista ir CPK 5 str. 3 d., kurioje įtvirtinta, kad teisę pareikšti ieškinį viešajam interesui ginti turi ne tik prokuroras, įstatymų įgaliotos institucijos, bet ir kiti asmenys. Tačiau nė vienoje įstatymo normoje ar poįstatyminiuose teisės aktuose nebuvo kalbama apie grupės ieškinį, dėl šios priežasties grupės ieškinys negalėjo būti pareiškiamas, o CPK 49 str. 6 d. buvo laikoma neveikiančia. Grupės ieškinio instituto klausimas galėjo būti išspręstas dviem būdais: atsisakant šio instituto arba tobulinant šio instituto reguliavimą.

Siekiant sudaryti realias sąlygas pasinaudoti grupės ieškinio institutu Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2011 m. liepos 13 d. nutarimu Nr. 885 „Dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“ patvirtino Teisingumo ministerijos parengtą Grupės ieškinio koncepciją ir Teisingumo ministerijai pavedė parengti teisės aktų projektus, susijusius su Grupės ieškinio koncepcijos įgyvendinimu. Koncepcijos pagrindinis tikslas buvo „išanalizuoti užsienio valstybių patirtį ir Lietuvos mokslininkų pateiktus pasiūlymus, nustatyti esminius grupės ieškinio instituto

[13] “Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-492/2009,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/126197?nr=1
[14] Egidijus Krivka, *supra* note 8, p. 133-134.
[15] *Ibid.*
[16] “Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 85, 4126 (2011).
[17] *Supra* note 10.

Lietuvoje įtvirtinimo principus ir nuostatas ir taip sudaryti sąlygas praktiškai įgyvendinti teisę reikšti grupės ieškinį“[18].

Tik 2014 m. kovo 13 d. CPK pakeitimo ir papildymo įstatymu buvo įteisinta galimybė pareikšti grupės ieškinį ir jo taikymą įgyvendinti praktikoje. Šis pakeitimas įsigaliojo nuo 2015 m. sausio 1 d. ir sudarė realias teisines galimybes didelei asmenų grupei efektyviau ginti savo pažeistas teises, pareiškiant vieną bendrą ieškinį.

1.2. Grupės ieškinio sąvoka

Vystantis visuomenei, vykstant įvairiems socialiniams ekonominiams pokyčiams ir kintant teisiniams santykiams atsirado poreikis ginti ne tik savus interesus, bet ir tam tikrai grupei priklausančias teises. Ankstesnis teisinis reglamentavimas nebuvo pajėgus apginti pažeistas didelės grupės asmenų teises, t. y. negalėjo pasiūlyti gausioms asmenų grupėms efektyvių teisinių gynybos priemonių. Grupės ieškinys ir buvo vienas tinkamiausių būdų išspręsti šią problemą.

Grupės ieškinio sąvokos nustatymas yra vienas iš svarbesnių žingsnių siekiant giliau nagrinėti grupės ieškinį kaip civilinio proceso teisės institutą.

Užsienio valstybių teisės aktuose ir teisės literatūroje yra įvairių grupės ieškinio apibrėžimų. Išskiriamas klasikinis grupės ieškinio modelis ir naudojamas kontinentinės teisinės sistemos valstybėse grupės ieškinio modelis. Dėl šios priežasties grupės ieškinys skirtingose teisinėse sistemose suprantamas nevienodai ir jo sąvoka bei taikymo ypatumai skiriasi priklausomai nuo vyraujančios teisinės sistemos[19].

Norint geriau ir tiksliau suformuluoti grupės ieškinio sąvoką ji turėtų būti formuluojama atsižvelgiant į:

- grupės ieškinio tikslą – grupės ieškinio tikslas yra ginti tam tikros grupės teises ir interesus;
- naudos gavėjų ratą – grupės narius;
- grupės atstovo buvimą;
- teismo priimto sprendimo galią grupės nariams;

[18] “Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo,“ *Valstybės žinios* 92, 4386 (2011).
[19] Michele Taruffo, “Some Remarks on Group Litigation in Comparative Perspective,“ *Duke Journal of Comparative & International Law* 11, 2 (2001): 412-413.

- teismo proceso efektyvumą ir grupės ieškinio tikslingumą, įvertinant individualaus ieškinio pareiškimo galimybes.[20]

Taigi grupės ieškinys – tai ieškinys, kurį pareiškia grupės atstovas, gindamas teises ir interesus, kurie priklauso asmenų grupei, kai teismo sprendimas bendras visiems grupės nariams.

Anksčiau Lietuvoje grupės ieškinio sąvoka buvo apibrėžiama per viešojo intereso gynimo prizmę. Remiantis dabartiniu CPK įtvirtintu reglamentavimu grupės ieškinį galima apibrėžti kaip ieškinį, kurį pareiškia grupės atstovas, atstovaujantis ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ar juridinių asmenų, kuriuos „vienija bendrumo kriterijus, t. y. visi grupės nariai siekia apginti tapačias arba panašaus pobūdžio materialines teises arba įstatymų saugomus interesus, jų reikalavimai yra grindžiami tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis, taip pat teises ir įstatymo saugomus interesus yra siekiama apginti tuo pačiu teisinės gynybos būdu“[21].

Prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas pateikia tokią grupės ieškinio sąvoką: „Grupės ieškinys yra speciali ieškinių rūšis, skirta kolektyviniams, t. y. kelių dešimčių ar net šimtų, tūkstančių asmenų, interesams ir teisėms ginti“[22].

Galima daryti išvadą, kad grupės ieškinio sąvoka nuo savo evoliucijos iki šių dienų tam tikra prasme kito. Teisinėje literatūroje buvo pateikiami įvairūs grupės ieškinio sąvokos apibrėžimai, tačiau grupės ieškinio paskirtis iš esmės liko ta pati – apginti grupės interesus.

1.3. Grupės ieškinio instituto santykis su procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutais

Grupės ieškinio institutas yra savitas ir savarankiškas procesinis pažeistų materialinių teisių gynimo būdas. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kai kurie grupės ieškinio instituto požymiai yra būdingi ir kitiems procesiniams institutams. Dėl šios priežasties, kartais kyla neaiškumų atribojant grupės ieškinį nuo kitų panašių procesinių institutų.

Kaip jau buvo minėta, grupės ieškinio institutas pasižymi originalumu, turinčiu procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutų požymių[23]. Grupės ieškinio institutas civilinio proceso teisės teorijoje laikomas dviejų procesinių institutų, t. y. procesinio

---

[20] Irma Gudžiūnaitė, “Grupės ieškinys. Teisinio reglamentavimo koncepcija civiliniame procese“ (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2012), 22, http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20140627_175646-92425/DS.005.0.01.ETD

[21] “J. Judickienė. Įteisinta galimybė pareikšti grupės ieškinį leis efektyviau ginti didelių grupių asmenų teises,“ žiūrėta 2016 01 25, http://www.delfi.lt/verslas/verslas/j-judickiene-iteisinta-galimybe-pareiksti-grupes-ieskini-leis-efektyviau-ginti-dideliu-grupiu-asmenu-teises.d?id=64320920

[22] “Grupės ieškiniai – naujas iššūkis verslui,“ *Verslo žinios,* gruodžio 17, 2014, http://vz.lt/apps/pbcs.dll/article?AID=/20141217/Premium/312179939

[23] P. P. Kolesov, *Gruppovye iski v SShA* (Moskva: Gorodets, 2004).

bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutų sinteze[24]. Nors tarp šių institutų yra nemažai panašumų, tačiau jie nėra tapatus ir turi nemažai skirtumų.

Šiame poskyryje pateikiami pagrindiniai procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo požymiai bei lyginamuoju metodu atskleistas grupės ieškinio instituto ir minėtų institutų santykis, panašumai bei skirtumai. Nagrinėjant grupės ieškinio instituto bei procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo santykį galima geriau išanalizuoti grupės ieškinio instituto ypatybes.

1.3.1. Grupės ieškinio ir procesinio bendrininkavimo institutų santykis

Pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad grupės ieškinys ir procesinis bendrininkavimas yra savarankiški procesiniai institutai ir reglamentuojami skirtinguose CPK straipsniuose. Kaip žinoma, grupės ieškinio institutas reglamentuojamas CPK XXIV[1] skyriuje, o procesinis bendrininkavimas V skyriaus 43-44 str.

Civilinio proceso teisėje šių institutų santykis vertinamas skirtingai. Rusų teisės mokslininkas M. K. Treušnikov[25] teigia, kad grupės ieškinys yra bendrininkavimas didele apimtimi. Dar kiti teigia, kad grupės ieškinys yra procesinis bendrininkavimas gryniausiu pavidalu[26], kiti grupės ieškinį įvardija kaip hipertrofuotą procesinį bendrininkavimą[27]. Taigi darbe bus apžvelgtas grupės ieškinio kaip civilinio proceso teisės instituto santykis su kitu civilinio proceso teisės institutu – procesiniu bendrininkavimu.

Grupės ieškinio instituto paskirtis yra panaši į procesinio bendrininkavimo instituto paskirtį. Procesinio bendrininkavimo instituto paskirtis ir tikslai yra dvejopi. Pirma, procesinio bendrininkavimo institutas padeda taupyti teismo ir šalių laiką, dėl to, kad vietoje kelių bylų visi reikalavimai yra išnagrinėjami vienoje byloje. Antra, dėl visų bendrininkų yra priimamas vienas sprendimas ir taip yra išvengiama teismo sprendimų prieštaringumo.[28] Tuo tarpu grupės ieškinio procesas taip pat palengvina teismų darbą, mažina bylų krūvį bei leidžia išvengti prieštaringų teismo sprendimų.

Procesinis bendrininkavimas civilinio proceso teisėje yra tada, kai ieškinys pareiškiamas bendrai kelių ieškovų arba keliems atsakovams, jeigu ieškinio dalykas yra:

---

[24] Egidijus Krivka, "Grupės ieškinys – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė," *Jurisprudencija* 94,4 (2007): 31.
[25] Mikhail Konstantinovich Treushnikov, *Rossijskij juridiceskij zurnal No. 2,* 1997.
[26] P. P. Kolesov, *supra* note 23, p. 10.
[27] V. V Jarkov, *Graždanskij process. 3 izdanie* (Moskva: Bek, 2000).
[28] Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *supra* note 5, p. 586.

1) bendrai pagal įstatymus jiems priklausančios teisės arba pareigos. Tai vadinama privalomu bendrininkavimu;

2) to paties pobūdžio reikalavimai arba įsipareigojimai, pagrįsti ta pačia medžiaga fakto ir teisės klausimais, kai kiekvienas iš reikalavimų atskirai galėtų būti atskiro ieškinio dalykas. Tai vadinama neprivalomu bendrininkavimu arba fakultatyviuoju bendrininkavimu.[29]

Taigi CPK 43 str. 1 d. numato dvi bendrininkavimo rūšis: privalomas bendrininkavimas ir neprivalomas bendrininkavimas. Privalomo bendrininkavimo bruožas yra tas, kad šių teisinių santykių subjektus sieja itin glaudūs ryšiai materialiojoje teisėje (bendra teisė ir pareiga) ir atskirai nagrinėti reikalavimų kiekvieno iš jų atžvilgiu negalima[30].

Neprivalomas arba fakultatyvinis bendrininkavimas civiliniame procese vadinamas toks bendrininkavimas, kada tarp subjektų nėra glaudaus bendrininkų teisių ar pareigų ryšio ir jie nėra vieno materialiojo teisinio santykio subjektai. Dėl šios priežasties yra galimas atskiras bylos nagrinėjimas kiekvieno jų atžvilgiu. Darytina išvada, kad neprivalomas bendrininkavimas yra tada, kai „keli asmenys pareiškia analogišką reikalavimą ir (arba) jų reikalavimai kyla iš to paties pagrindo“[31]. Pavyzdžiui, keli darbuotojai pareiškia ieškinį dėl grąžinimo į darbą, nes jie iš darbo buvo atleisti tuo pačiu metu, tuo pačiu įsakymu bei pagrindu ir to paties darbdavio. Pagal pateiktą pavyzdį darbuotojai gali paduoti ieškinį atskirai arba bendrai. Jeigu darbuotojai nusprendžia paduoti bendrą ieškinį, tai ieškinyje sujungiami keli reikalavimai, kurie turi būti pagrįsti ta pačia fakto ir teisės medžiaga. Svarbu paminėti, kad bendrininkai veikia nepriklausomai vienas nuo kito ir vieno jų atlikti ar neatlikti veiksmai nedaro įtakos kitų bendrininkų teisėms ir pareigoms.

Fakultatyvinis bendrininkavimas atsižvelgiant į jo atsiradimo pagrindą bei kitus esminius bruožus yra gana panašus į grupės ieškinio institutą, dėl to, kad jis nėra privalomas ir yra galimi individualūs procesai. Kaip skirtumą galima būtų išskirti bendrininkų dalyvavimo procese apimtis ir kiekvieno iš jų atliktų procesinių veiksmų įtaką kitiems bendrininkams[32].

Kaip jau buvo minėta, esant procesiniam bendrininkavimui kiekvienas bendrininkas veikia savo vardu, turi teisę savarankiškai vesti savo bylą, į teismo posėdį yra kviečiami visi bendrininkai, išskyrus atvejus kai vieno ar kelių iš bendrininkų atžvilgiu byla baigta (pavyzdžiui, byla nutraukta atsisakius ieškinio arba priimtas sprendimas už akių ir pan.). Pagal bendrą taisyklę, bendrininkų atlikti procesiniai veiksmai ir jų sukeliami teisiniai padariniai negali būti taikomi kitiems bendrininkams, o liečia tik juos asmeniškai (išimtis – privalomas bendrininkavimas). Taip pat pažymėtina, kad bendrininkai gali pasinaudoti teise ir pavesti bylą

[29] *Supra* note 10.
[30] Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *supra* note 5, p. 588.
[31] *Ibid*., p. 594.
[32] P. P. Kolesov, *supra* note 23.

vesti vienam iš bendrininkų. Pavedimo atstovauti bendrininkams įforminimas turi atitikti įstatymų reikalavimus (CPK 57 str.). Jeigu bendrininkai įgalioja vieną iš bendrininkų atstovauti jų interesams, tai toks įgaliojimas „gali būti įforminamas žodiniu įgaliotojo pareiškimu, kuris turi būti įrašytas į teismo posėdžio protokolą, jei šis rašomas. Jei teismo posėdžio protokolas nerašomas, įgaliojimas įtvirtinamas notarine ar jai prilygintina tvarka“[33].

Procesinį bendrininkavimą lyginant su grupės ieškinio institutu, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vienas iš grupės ieškinio ypatumų yra tas, kad atskiri grupės nariai nedalyvauja grupės ieškinio procese. Taip pat CPK 441^5 str. 1 d. nurodyta, kad „grupės nariai grupės ieškinio byloje kiekvienas atskirai negali savarankiškai vesti bylos ir veikti savo vardu, išskyrus procesą dėl grupės narių pareikštų individualaus pobūdžio turtinių reikalavimų”[34]. Grupės nariai procesines teises ir pareigas įgyvendina per grupės atstovą. Šis atstovas veikia grupės vardu ir jam formalaus įgaliojimo atstovauti grupę nereikia. Taigi kaip nurodoma Grupės ieškinio koncepcijoje: „Grupės ieškinio procese pavieniai grupės nariai nedalyvauja, jų teisė dalyvauti fiziškai procese netgi ribojama, grupės narių vardu veikia atstovas, kurio teisei atstovauti grupei įforminti formalaus įgaliojimo nereikia“[35].

Kaip minėta, CPK 44 str. 4 d. numato, kad į teismo posėdį kviečiami visi bendrininkai, kuriems byla nėra užbaigta. Tačiau gali susidaryti situacija, kai bendrininkų yra labai daug ir juos surinkti į vieną procesą būtų labai sunku arba neįmanoma. Procesinio bendrininkavimo institutas tokiais atvejais tiesiog techniškai nepajėgus apginti visų suinteresuotų asmenų teises ir interesus. Tai galima įvardyti kaip šio instituto trūkumą. Taigi masiškumo laipsnis lemia bendrininkų grupės interesų teisminės gynybos efektyvumą. Procesinis bendrininkavimas būna veiksmingas tik tuo atveju, jeigu bendrininkų grupė nedidelė. O kada bendrininkų yra daugiau, tai procesinis bendrininkavimas yra mažiau veiksmingas. Taigi procesinis bendrininkavimas yra gana efektyvi ne itin didelės grupės asmenų gynybos priemonė, tačiau pasitaiko atvejų, kai dėl didelio asmenų skaičiaus procesinis bendrininkavimas yra neįmanomas. Dėl to ir reikalingas grupės ieškinio institutas, kuris padeda įveikti procesinio bendrininkavimo trūkumus. Taigi ginant didelės grupės teisės ir jų teisėtus interesus geriau naudotis grupės ieškinio institutu.[36]

Procesinio bendrininkavimo institutas leidžia apginti savo teises dažniausiai tik iniciatyviems, žinantiems savo teises ir turintiems pakankamai materialinių ir laiko išteklių ieškovams[37]. Pats vienas asmuo dažnai nesiryžta ginti savo teisių. Šią problemą padeda išspręsti

[33] Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *supra* note 5, p. 597-598.
[34] *Supra* note 10.
[35] *Supra* note 18.
[36] Egidijus Krivka, *supra* note 24.
[37] Egidijus Krivka, “Viešojo intereso gynimas grupės ieškiniu: iššūkiai ir galimybės,“ *Teisės problemos* 87, 1 (2015): 100.

grupės ieškinio institutas, nes organizuojant grupės ieškinio parengimą ir proceso vedimą pagrindinis krūvis tenka grupės atstovui.

Dėl grupės ieškinio ir procesinio bendrininkavimo institutų santykio vis dar vyksta diskusijos ir vieningos nuomonės šiuo klausimu nėra. Nors, kai kurios normos ir panašios, tačiau šių institutų tapatinti negalima. Tarp grupės ieškinio ir procesinio bendrininkavimo institutų yra gana daug reikšmingų skirtumų.

2016 m. vasario 4 d. įvykusioje nacionalinėje teisės mokslo konferencijoje „Privatinės teisės efektyvumo tyrimai“ prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius pranešime „Grupės ieškinys kaip efektyvi kolektyvinių interesų gynimo forma“ akcentavo, kad grupės ieškinys ir procesinis bendrininkavimas turi panašumų, tačiau į grupės ieškinį reikia žiūrėti „kaip į specifinį dalyką,o ne kaip į bendrininkavimą, nes tik tada galima pagrįsti grupės ieškinio būtinybę egzistuoti“ [38].

Manytina, kad grupės ieškinio proceso tapatinimas su procesiniu bendrininkavimu negalimas, nes tai iškreiptų pačią grupės ieškinio instituto teisinę idėją bei sukeltų praktinių taikymo problemų.

1.3.2. Grupės ieškinio ir procesinio atstovavimo institutų santykis

Atstovavimas teisme – savarankiškas civilinio proceso teisės institutas. Civiliniame procese atstovavimas suprantamas kaip „procesinis teisinis santykis, kurio vienas dalyvis – atstovas, teisme kito asmens (atstovaujamojo) vardu ir jo interesais atlieka tam tikrus procesinius veiksmus, teikia atstovaujamajam teisinę pagalbą gindamas jo materialiąsias subjektines teises ar įstatymų saugomus interesus ir kartu padeda vykdyti teisingumą civilinėse bylose“[39]. Todėl remiantis šia procesinio atstovavimo sąvoka galima išskirti šiuos pagrindinius procesinio atstovavimo tikslus:

- procesinių veiksmų atlikimas atstovaujamojo vardu ir interesais;
- kvalifikuotos teisinės pagalbos suteikimas atstovaujamajam, jam atliekant procesinius veiksmus;
- pagalba teismui vykdant teisingumą.

Tuo tarpu grupės ieškinio pagrindinis tikslas – ginti didelės grupės teises ir teisėtus interesus. Taigi grupės ieškiniu pirmiausia yra siekiama ne atstovauti ir kvalifikuotai ginti

[38] „Grupės ieškinys kaip efektyvi kolektyvinių interesų gynimo forma.“ Pranešimas nacionalinėje teisės mokslo konferencijoje Privatinės teisės efektyvumo tyrimai, Vilnius, 2016 vasario 4 d. https://www.youtube.com/watch?v=diQdxjzTXAQ

[39] Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė. I tomas* (Vilnius: Justitia, 2003), 284.

asmenų teises bei jų teisėtus interesus, o pirmiausia siekiama ginti tam tikros grupės teises bei interesus ir užtikrinti visų grupės narių interesų apsaugą viename teismo procese. Taip pat grupės ieškiniu siekiama užtikrinti greitesnį bei sklandesnį ginčo sprendimą, sumažinti teismų darbo krūvį, o visa tai pasiekti galima tuo atveju, kai iš grupės narių bus išrinktas grupės atstovas. Taigi grupė būtinai turi turėti grupės atstovą, kuriuo gali būti grupės narys, asociacija ar profesinė sąjunga. Reikia atkreipti dėmesį, kad grupės ieškinio procese atskiri grupės nariai nedalyvauja, jų teisė dalyvauti fiziškai procese netgi ribojama[40]. Tai yra suprantama, nes grupės ieškinių atvejais suinteresuotų narių skaičius gali siekti kelias dešimtis ar net šimtus. CPK 441^4 str. 3 d. nurodoma, kad grupės atstovas yra laikomas ieškovu, kuris bylos nagrinėjimo metu, grupės narių vardu teismui teikia įrodymus, argumentus, atsikirtimus, reikalavimus ar skundus ir naudojasi kitomis šalių procesinėmis teisėmis, kurios nurodytos CPK 42 str.

Nagrinėjant procesinio atstovavimo institutą reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vesti savo bylą teisme asmenys gali patys arba per atstovus. Paties asmens dalyvavimas byloje neatima teisės turėti atstovą. Taigi pagal bendrąją taisyklę turėti byloje atstovą yra asmens, dalyvaujančiojo byloje, teisė, o ne pareiga. Kadangi proceso šalys ir kiti byloje dalyvaujantys asmenys dažniausiai neturi specialių teisės žinių, todėl į pagalbą kviečiasi atstovus (advokatus ar kitus asmenis), kad geriau apgintų savo teises ir interesus. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad procesinio atstovavimo atveju atstovas yra laikomas šalies atstovu, o ne proceso šalimi.

Nagrinėjant grupės atstovo sampratą ir atsižvelgiant į tai, kad grupės atstovo procesinė padėtis, teisės ir pareigos – reglamentuojamos įstatymu (CPK 441^4 str.) gali atrodyti, kad grupės atstovui suteikiama teisė atstovauti grupės nariams bei jų interesams pagal įstatymą. Tačiau taip teigti negalima, nes įstatyminiu atstovavimu yra siekiama įgyvendinti kito asmens teisnumą ir veiksnumą, kuris negali to padaryti savarankiškai dėl ligos, amžiaus ar pan[41]. Grupės atstovas atstovauja grupės narius dėl pačios grupės ieškinio instituto paskirties įgyvendinimo, o ne dėl grupės asmenų civilinio procesinio veiksnumo trūkumo. Taip pat pažymėtina, kad grupės atstovas veikia grupės narių vardu ir jo teisei atstovauti grupei nėra reikalingas formalus įgaliojimas.

Taigi pagrindinis skirtumas yra tas, kad grupės atstovui nėra reikalingas formalus įgaliojimas, be to, grupės atstovo procesinė padėtis yra kitokia nei procesinio atstovo. Tačiau tai dar nereiškia, kad procesinio atstovavimo grupės ieškinio procese nėra.

Kaip žinia, viena iš specialiųjų grupės ieškinio pareiškimo sąlygų – grupė turi turėti advokatą (CPK 441^3 str. 2 d. 2 p.). Tai suprantama, nes grupės ieškinio procesas yra sudėtingas ir reikalaujantis specialių teisinių žinių.

[40] *Supra* note 18.
[41] Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *supra* note 39, p. 291.

Grupės atstovas turi sudaryti teisinių paslaugų teikimo sutartį su grupės advokatu (CPK 441^3 str. 4 d. 2 p.). Nors grupės atstovas sudaro teisinių paslaugų teikimo sutartį su advokatu, tačiau teisiniai santykiai susiklosto ne tik tarp advokato ir grupės atstovo, bet ir tarp pačios asmenų grupės ir advokato. Tai gali patvirtinti CPK 441^4 str. 8 d., kuri teigia, kad net ir pakeitus grupės atstovą grupės teisiniai santykiai su advokatu nesibaigia.

Apibendrinus galima teigti, kad grupės narių atstovavimas civiliniame procese apibrėžiamas kaip:

1) teisinis santykis, kurio vienas dalyvis yra grupės atstovas, o jo teisės ir pareigos nustatytos įstatymu ir jis grupės narių vardu bei interesais atlieka įvairius procesinius veiksmus. Šis grupės atstovas yra laikomas proceso šalimi.

2) procesinis teisinis santykis, kurio vienas dalyvis – advokatas, o jo teisės ir pareigos yra apibrėžiamos sutartimi. Jis grupės narių vardu atlieka įvairius procesinius veiksmus, teikia kvalifikuotą teisinę pagalbą bei padeda teismui vykdyti teisingumą. Šiuo atveju tai yra procesinis atstovavimas tikrąja savo prasme, dėl to, kad sutampa atsiradimo pagrindas bei tikslai.

1.4. Grupės ieškinio privalumai ir trūkumai

Daugumai nekyla abejonių dėl grupės ieškinio instituto privalumų. Šis institutas labiau užtikrina teisę į teisminę gynybą, sutrumpina civilinių bylų procesą, užtikrina vienodą teismų praktiką tokių pačių ar panašių bylų atžvilgiu, sumažina civilinio proceso sąnaudas ieškovams, atsakovams bei valstybei. Be to grupės ieškinio institutas vaidina ir prevencinį vaidmenį.

Nors grupės ieškinio institutas apibrėžiamas kaip daug privalumų turintis institutas, tačiau kartu išskiriami ir tam tikri grupės ieškinio trūkumai. Pavyzdžiui, galimi piktnaudžiavimo atvejai, gali padaugėti nepagrįstų ieškinių ir tai gali tapti nesąžiningos konkurencijos įrankiu, siekiant susidoroti su konkurentais versle, taip pat gali padidėti verslo bankroto tikimybė.

Šiame poskyryje atskleisti grupės ieškinio pagrindiniai privalumai ir trūkumai leis geriau suprasti grupės ieškinio instituto esmę ir prasmę.

1.4.1. Grupės ieškinio privalumai

Teisininkų tarpe grupės ieškinio institutas apibrėžiamas kaip daug privalumų turintis institutas. Grupės ieškinys užtikrina veiksmingą teisių gynimą, sumažina teismų darbo krūvį, bylinėjimosi sąnaudas, užtikrina vienodą teismų praktikos formavimąsi, vaidina prevencinį

vaidmenį ir t. t. Vokiečių teisės teoretikas Christoph Greiner nagrinėdamas grupės ieškinį išskiria keturis pagrindinius grupės ieškinio privalumus:

- ekonomiškumas;
- veiksmingas teisių gynimas;
- atgrasymo efektas;
- teisės taikymo vienodumo užtikrinimas[42].

Ekonomiškumas. Nors grupės ieškinio apibrėžime nėra vartojama ekonomiškumo sąvoka, nėra nurodoma, kad grupės ieškinio tikslas – proceso ekonomiškumas, bet jau faktas, kad sprendimai priimami didelės grupės atžvilgiu parodo, kad taip išvengiama net kelių dešimčių ar šimtų atskirų procesų. Dėl šios priežasties sumažėja teismų darbo krūvis, susitaupo teismo darbuotojų laikas ir tai sudaro galimybę išnagrinėti daug daugiau kitų bylų. Tuo tarpu pareiškus atskirus ieškinius, jie keliauja pas skirtingus teisėjus ir užuot vienas teisėjas gilintųsi į bylos esmę, tai darytų daug teisėjų. Sutaupo laiko ir grupės nariai – jiems nereikia asmeniškai dalyvauti teismo posėdžiuose, dėl to, kad grupei atstovauja grupės atstovas ir advokatas.

Proceso ekonomija neatsiejama ir nuo finansinės ekonomijos. Grupės ieškinio instituto taikymas padeda taupyti. Racionaliau naudojamos su bylos nagrinėjimu susijusios valstybės lėšos.

Taip pat grupės ieškinio institutas leidžia ir grupės nariams sutaupyti lėšų. Svarbus grupės ieškinio privalumas yra tas, kad už grupės ieškinį, kuriame pareikštas bendras neturtinis reikalavimas, mokamas tik vieno šimto keturiasdešimt keturių eurų žyminis mokestis. Kaip numato CPK 441[16] str. 1 d. šis žyminis mokestis visiems grupės nariams tenka lygiomis dalimis. Tuo atveju, jeigu grupės ieškinyje reiškiami individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai, žyminis mokestis skaičiuojamas pagal bendrąsias įstatyme įtvirtintas taisykles nuo visų šių reikalavimų bendros sumos. Kiekvienam grupės nariui tenka žyminio mokesčio dalis, proporcinga jo reiškiamo individualaus pobūdžio turtinio reikalavimo dydžiui.[43] Panaši tvarka numatyta ir dėl kitų bylinėjimosi išlaidų, pavyzdžiui, išlaidos advokatui paskirstomos visiems grupės dalyviams ir t. t.

Kaip teigia prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas „grupės nariai akumuliuoja lėšas, skirtas bylinėti ir taip sutaupo“[44].

Atsakovams taip pat naudingiau gintis viename procese, o ne keliuose, nes taip efektyviau naudojamos lėšos ir laiko ištekliai.

---

[42] Christoph, Greiner, *Die Class Action im amerikanischen Recht und deutscher Ordre Public* (Frankfurt am Main: Lang, 1998), 40-45.

[43] LRT radijo laida, “Litas prie lito,“ žiūrėta 2016 03 07, http://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1010027034/litas_prie_lito_2014-03-25_15_05

[44] *Supra* note 22.

Taigi visų nukentėjusiųjų ieškinio reikalavimų nagrinėjimas grupės ieškinio byloje ne tik taupo žmogiškuosius teismų sistemos išteklius, bet ir sumažina teismų sistemos administravimo išlaidas bei bylinėjimosi išlaidas.

Veiksmingas teisių gynimas. Grupės ieškinio institutu yra efektyviau užtikrinama teisė į teisminę gynybą. Kartais asmenys nesikreipia į teismą su individualiu ieškiniu dėl įvairių priežasčių: baimės, pinigų, laiko ar patirties stokos. Kadangi asmenys, norėdami pareikšti ieškinį, dažnai neturi pakankamai teisinių žinių, o dalyvauti procese be advokato yra rizikinga, todėl jie privalo samdyti profesionalius teisininkus ir dėl šios priežasties didėja proceso išlaidos. Be to, kartais ne smarkiai finansiškai nukentėjusiam asmeniui gali pasirodyti nenaudinga kreiptis į teismą. Taip lieka neįgyvendintas teisingumas ir tinkamai neužtikrinama teisė į teisminę gynybą.

Kai nuo teisės pažeidimų nukenčia daug asmenų, tai procesinio bendrininkavimo ir atstovavimo institutai leidžia apginti savo teises dažniausiai tik iniciatyviems, žinantiems savo teises ir turintiems pakankamai materialinių ir laiko išteklių ieškovams[45]. Dėl šių priežasčių pats vienas asmuo dažnai nesiryžta ginti savo teisių. Šią problemą padeda išspręsti grupės ieškinio institutas, nes organizuojant grupės ieškinio parengimą ir proceso vedimą pagrindinis krūvis tenka grupės atstovui. „Vadinasi, grupės ieškiniai gali eliminuoti situaciją, kai potencialūs atsakovai išvengia teisinės atsakomybės, nes nukentėję asmenys formaliai turintys teisę kreiptis į teismą, dėl finansinių priežasčių, patirties stokos, laiko sąnaudų ir kitų priežasčių negina savo teisių, reikšdami savarankiškus ieškinius“[46].

Taip pat dažnai pavienio vartotojo sprendimą nepradėti bylos prieš jo teisių pažeidėją nulemia nedidelė vartotojo reikalavimo suma ir gana didelės bylinėjimosi išlaidos. Eurobarometro tyrime[47], atliktame 2008 m. spalio mėn. 27-iose Europos Sąjungos valstybėse narėse buvo nurodyta, kad Lietuvos vartotojams yra reikalinga stipresnė vartotojų teisių apsaugos sistema. Pagal tyrimo duomenis matyti, kad vartotojai norėtų ginti savo teises teismuose, jeigu tik galėtų prisijungti prie kitų vartotojų. Grupės ieškinys ypač reikšmingas siekiant apginti silpnesnės šalies interesus, pavyzdžiui, vartotojus. Kaip pavyzdį galima pateikti *Eisen v. Carlisle & Jaquelin*[48] bylą. Grupę sudarė 300 000 asmenų, kurių patirta žala kiekvienam nariui sudarė tik po du dolerius, tačiau bendras reikalavimas sudarė 600 000 JAV dolerių. Šiuo atveju daugelis asmenų būtų atsisakę individualiai kreiptis į teismą, o jų teisės būtų ir toliau

[45] Egidijus Krivka, *supra* note 37.
[46] *Ibid.*
[47] Pasaulio bankas, “Lietuva. Vartotojų teisių apsaugos ir finansinio raštingumo diagnostinė apžvalga. I dalis. Pagrindinės išvados ir rekomendacijos, “ žiūrėta: 2016 01 26, http://siteresources.worldbank.org/INTECAREGTOPPRVSECDEV/Resources/Lithuania_CP_Vol1_Lt.pdf
[48] Christoph Greiner, *supra* note 42, p. 55.

pažeidinėjamos. Tačiau byla buvo laimėta ir grupės narių interesai veiksmingai apginti. Galima teigti, kad grupės ieškinio institutas užtikrina efektyvų teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą.

Kaip pastebi doc. dr. Egidijus Krivka: „Grupės ieškinio procese teisminė gynyba tampa prieinama visiems suinteresuotiems asmenims ir tai nepriklauso nuo jų materialinių ir kitokių galimybių, nuo organizacinių ir asmeninių savybių“[49].

Atgrasymo efektas. Grupės ieškinio institutas dažnai vaidina atgrasymo (prevencinį) vaidmenį. Grupės ieškiniai turi prevencinę savybę paveikti potencialių atsakovų elgesį ir sulaikyti nuo neteisėtų veiksmų.

Potencialūs atsakovai nėra suinteresuoti, kad grupės ieškiniai pasiektų teismą, nes tai susiję tiek su didelėmis teismo ir advokato išlaidomis, tiek su neišvengiamu viešumu, kuris žlugdo gerą įvaizdį partnerių ir vartotojų akyse.

Kaip pavyzdį galima pateikti „TEO LT“ 2014 m. susidariusią situaciją. Verslo teisės kontora „D Legals“ pranešė, kad rengia grupės ieškinį ir kviečia prie jo jungtis nukentėjusius vartotojus. Netrukus po šio pareiškimo „TEO LT“ pasiūlė atlyginti žalą visiems, kurie kreipsis. Nukentėjusių vartotojų iniciatyva teikti grupės ieškinį paskatino „TEO LT“ spręsti ginčą taikiai. Prof. habil. dr. Valentino Mikelėno pastebėjimu: „nė viena rimta kompanija niekada nenorės atsidurti teisme“[50].

Taigi galima daryti išvadą, kad grupės ieškiniai turi prevencinę savybę. Jie gali paveikti potencialių atsakovų elgesį ir verslo praktiką atidžiau derinti su teisės reikalavimais. Ši neprievartinė savireguliacija padeda pasiekti teigiamą socialinį efektą, dėl to, kad skatina atkurti ir saugoti socialinę taiką tarp atskirų visuomenės grupių nesikreipiant į teismą[51].

Teisės taikymo vienodumo užtikrinimas. Netgi identiškose bylose gali būti priimti skirtingi sprendimai ir gali susiformuoti skirtinga teismų praktika. Grupės ieškinio institutas užtikrina vienodos teismų praktikos formavimą tokių pačių ar panašių bylų atžvilgiu. Taip pat reikėtų pabrėžti, kad grupės ieškinio institutas padidina asmenų pasitikėjimą teismine sistema, suteikia daugiau teisinio tikrumo ir leidžia išvengti prieštaraujančių sprendimų.

Visuomeninių teisinių santykių reglamentavimo problemų atskleidimas. Doc. dr. Egidijus Krivka pastebi, kad „kai grupės ieškinio pagrindu susiformuoja ypač didelio masto grupė, tai gali signalizuoti apie sistemines problemas socialinėje visuomenės tvarkoje: neveikia arba netinkamai veikia atskirų asmenų grupių interesų prevenciniai apsaugos mechanizmai“[52]. Todėl kartais grupės ieškiniai gali lemti, kad įstatymų leidėjas tobulins teisinį visuomeninių santykių reglamentavimą.

---

[49] Egidijus Krivka, *supra* note 24, p. 29.
[50] “Ką daryti, kad teisingumas Lietuvoje „atpigtų,” *Veidas*, rugpjūčio 18, 2010, http://www.veidas.lt/ka-daryti-kad-teisingumas-lietuvoje-atpigtu
[51] Egidijus Krivka, *supra* note 37.
[52] *Ibid.*, p. 99.

Galima daryti išvadą, kad aptartos teigiamos grupės ieškinio savybės turėtų prisidėti prie teisingumo stiprinimo visuomenėje bei sustiprinti žmonių pasitikėjimą teisine valstybe.

Sritys, kuriose grupės ieškinys pasitarnaus labiausiai. Lietuvoje nėra nustatytos sritys, kuriose galimas grupės ieškinys. Išnagrinėjus grupės ieškinio instituto privalumus, matyti, kad šis institutas yra neabejotinai reikalingas ir tikrai pasitarnaus tam tikrose srityse. Advokatė Jurgita Judickienė išskiria dvi teisinių santykių grupes, kuriose labiausiai pasitarnautų grupės ieškinys. Pirma, tose teisinių santykių srityse, kur „ieškovai patys dažnai yra nepajėgūs efektyviai ginti savo teisių, pavyzdžiui, vadinamosios „silpnosios“ tam tikrų teisinių santykių šalys: vartotojai, darbuotojai, smulkieji akcinės bendrovės, kurios akcijomis prekiaujama biržoje, akcininkai ir pan. Antra, grupės ieškinys būtų naudingas tose teisinių santykių srityse, kur pakankamai dažnai nuo vieno teisės pažeidimo ar neteisėtos verslo praktikos nukenčia didelės asmenų grupės. Tai vartojimo (nekokybiškų prekių, paslaugų, farmacinių preparatų), nesąžiningos konkurencijos, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, aplinkosaugos (žalos aplinkai) ir kitos panašios sritys“[53].

Lietuvos vartotojų organizacijų teigimu, jei iš tikrųjų yra norima paskatinti grupės ieškinio proceso veikimą Lietuvoje, tai būtina supažindinti visuomenę ne tik su sritimis, kuriose galimas grupės ieškinys, bet ir reikėtų informuoti visuomenę apie kitose valstybėse, vartotojų naudai priimtus teismo sprendimus grupės ieškinių bylose.

2015 m. Italijoje buvo pateikti grupės ieškiniai prieš automobilių gamintojus „Fiat“ ir „Volkswagen“ dėl galimos apgaulės reklamuojant mažas kuro sąnaudas[54]. Vartotojų interesus ginanti organizacija nustatė, kad automobilių gamintojai klaidina klientus, reklamoje nurodydami pernelyg žemas kuro sąnaudas, dėl šios priežasties Italijos vartotojai, atstovaujami šios organizacijos, teismams pateikė grupės ieškinius prieš automobilių gamintojus.

„Jeigu vartotojams pavyks laimėti bylą, ko gero, tai bus labai stiprus precedentas ir postūmis pradėti panašų procesą ir kitose šalyse. Jungtinėse Amerikos Valstijose tai jau seniai tapę normaliu reiškiniu“[55], – tvirtina Lietuvos Vartotojų Organizacijų Aljanso tarybos narys Kęstutis Kupšys. Jo nuomone, grupės ieškinių bangos, siekiant prisiteisti žalą, patirtą dėl neatitinkančios tikrovės reklamos, galima laukti ir Lietuvoje. Vartotojų interesus ginančio Aljanso atstovo pastebėjimu, ar Lietuvos vartotojai, permokantys už kurą, susivienys ir pateiks analogišką ieškinį, tai tik laiko klausimas.

---

[53] Ginta Gudauskaitė, “Kodėl verslas baiminasi grupės ieškinių?“ žiūrėta 2016 01 26, http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=1&str=46094

[54] “Italai pasiryžo sustabdyti vairuotojų mulkinimą,“ žiūrėta 2016 03 06, http://www.lvoa.lt/pranesimai-spaudai/italai-pasiryzo-sustabdyti-vairuotoju-mulkinima/

[55] “Už galimą vartotojų apgaudinėjimą italai į teismą padavė „Volkswagen“ ir „Fiat,“ žiūrėta 2016 03 06, http://www.lrt.lt/naujienos/kalba_vilnius/32/94252#wowzaplaystart=2734000&wowzaplayduration=-2734000

1.4.2. Grupės ieškinio trūkumai

Nors grupės ieškinio institutas apibrėžiamas kaip daug privalumų turintis institutas, tačiau kartu išskiriami ir tam tikri grupės ieškinio trūkumai.

Vienas iš grupės ieškinio instituto trūkumų yra tas, kad galimi piktnaudžiavimo atvejai. Doc. dr. Danguolė Bublienė, kuri dalyvavo šio instituto kūrimo procese atkreipia dėmesį, kad įvedant šį institutą buvo „baiminamasi ir keliami klausimai, ar Lietuvos teisinėje sistemoje jis bus tinkamai taikomas ir ar nesudarys sąlygų piktnaudžiauti šiuo institutu“[56]. Prisidengiant grupės ieškiniu gali būti teikiami nepagrįsti ieškiniai siekiant susidoroti su konkurentais versle. Vien informacija, kad grupės ieškinys yra pareikštas, nors teismas dar nepriėmė sprendimo dėl ieškinio priėmimo, tačiau tuo metu konkurentai gali pasinaudoti ta informacija taip pakenkdami įmonės įvaizdžiui.

Atsiradus galimybei teikti grupės ieškinį Lietuvos verslininkai gali susidurti su iššūkiais, dėl to, kad vartotojai pradės drąsiau bylinėtis su įvairių prekių tiekėjais ar paslaugų teikėjais. Didelio masto piniginių reikalavimų pareiškimas bei laikinųjų apsaugos priemonių taikymas šiems reikalavimams užtikrinti gali tapti netgi bankroto priežastimi[57]. Kai kurie verslo struktūros atstovai priešiškai žiūri į grupės ieškinio institutą ir mano, kad didžiausia instituto „blogybė“ yra ta, kad grupės ieškiniai gali sužlugdyti verslą. Tačiau kiti verslo atstovai į grupės ieškinį ir iššūkius, kurie laukia verslo įmonių, reaguoja ramiai. Jie teigia, kad grupės ieškinio institutas yra tinkamai sureguliuotas ir nepalieka vietos piktnaudžiauti procesu. Galimybė teikti grupės ieškinius suteikia didesnę apaugą vartotojams, o verslą skatina gerinti paslaugų kokybę. Tai yra naudinga abiems pusėms.

Advokatė Jurgita Judickienė mano, kad „situacija, kuomet susilaukęs pagrįsto milijoninio grupės ieškinio verslas bankrutuoja, yra visiškai normali kadangi kiekvienas asmuo ir įmonė privalo atsakyti už savo padarytus teisės pažeidimus“[58].

Norint išvengti neigiamų pasekmių verslo aplinkai yra numatyti tam tikri „saugikliai“, kurie užkerta kelią piktnaudžiavimui šiuo institutu, kad jis netaptų priemone žlugdančia verslą. Kaip ir individualių ieškinių atveju yra įtvirtintas principas „pralaimėjęs moka“, be to, už piktnaudžiavimą grupės ieškiniu gali būti taikomos sankcijos, numatytos CPK 95 str. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad grupės ieškinio piktnaudžiavimo atveju padaroma žymiai didesnė žala negu

---

[56] “Grupės ieškinio instituto taikymo praktika Lietuvoje dar tik formuojasi,“ žiūrėta 2016 01 26 http://www.delfi.lt/news/daily/law/grupes-ieskinio-instituto-taikymo-praktika-lietuvoje-dar-tik-formuojasi.d?id=68556686

[57] Marius Tamošiūnas, “Kada sulauksime realios galimybės reikšti grupės ieškinį?“ žiūrėta 2016 01 26, http://www.jurex.lt/kada-sulauksime-realios-galimybes-reiksti-grupes-ieskini

[58] Ginta Gudauskaitė, *supra* note 53.

individualaus ieškinio atveju, todėl manytina, kad įstatymų leidėjas turėtų įtvirtinti daugiau „saugiklių“, kurie padėtų užkirsti kelią piktnaudžiavimui grupės ieškinio institutu.

Apžvelgus grupės ieškinio privalumus ir trūkumus galima teigti, kad grupės ieškinio institutas yra reikalingas ir naudingas visuomenei, ūkio subjektams ir teismams.

2. GRUPĖS IEŠKINIO INSTITUTAS KAI KURIŲ UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖJE

2.1. Grupės ieškinio institutas kai kuriose bendrosios teisės valstybėse

Grupės ieškinys labiausiai išplėtotas ir žinomas bendrosios teisės sistemos šalyse.

JAV. Klasikiniu grupės ieškinio etalonu teisės teorijoje ir praktikoje yra laikomas JAV įtvirtintas grupės ieškinio institutas[59].

JAV teisininko William R. Weinstein nuomone, grupės ieškinio kilmė JAV yra siejama su 1820 m. byla *West v. Randall*, kurioje JAV Aukščiausiojo teismo teisėjas Joseph Story suformulavo grupės ieškinio sampratą. Šio teisėjo teigimu, visi konkretaus materialinio santykio dalyviai, turintys bendrą interesą, ar tai būtų ieškovai ar atsakovai, ginti savo bendrą interesą gali kartu vienoje byloje, nepriklausomai nuo to, kiek daug byloje dalyvaujančių asmenų.[60]

Grupės ieškinio institutas JAV teisinėje sistemoje yra žinomas nuo 1938 m., kai buvo patvirtinta FCPT 23 taisyklė. Grupės ieškinys turėjo atitikti dvi sąlygas: grupės ieškiniu keliami reikalavimai turi būti bendri didelei asmenų grupei bei šiems asmenims atskirai kreiptis į teismą būtų neekonomiška ir neefektyvu, todėl dėl šios priežasties šių asmenų panašius ar tapačius reikalavimus būtų tikslingiau nagrinėti vienoje grupės ieškinio byloje[61]. Taip pat buvo įtvirtinta įstojimo (dalyvavimo) (angl. *opt-in*) sistema. Tai reiškė, kad teismo sprendimas galioja tik tų asmenų atžvilgiu, kurie buvo išreiškę valią dalyvauti grupės ieškinio procese.

Tuo metu pagal JAV FCPT 23 taisyklę buvo galima išskirti tris grupės ieškinio rūšis:

- tikrieji grupės ieškiniai (angl. *true class action*) – grupės ieškiniai, kur yra pažeistos identiškos grupės narių teisės;
- tariamieji grupės ieškiniai (angl. *spurious class action*) – grupės ieškiniai, kuriuos sieja bendri teisės klausimai arba tokie ieškiniai, kurie padeda išspręsti bendras teisines problemas, kurios ir buvo pagrindas atsirasti grupės ieškiniui;
- maišyti grupės ieškiniai (angl. *hybrid class action*) – grupės ieškiniai, kurių vienodas reikalavimo pagrindas ir dalykas, bet skiriasi grupės narių nukentėjimo laipsnis.

1966 m. JAV FCPT 23 taisyklė buvo pakeista, pakeičiant grupės ieškinio mechanizmą iš įstojimo (dalyvavimo) (angl. *opt-in*) sistemos į pasitraukimo (atsisakymo) (angl. *opt-out*) sistemą. Taip pat buvo nustatyta, kad grupės ieškinys gali būti reiškiamas ne tik dėl žalos atlyginimo, bet ir dėl teisių pripažinimo ir uždraudimo. Taip pat buvo panaikintas grupės ieškinių

[59] Egidijus Krivka, *supra* note 24, p. 32.
[60] "About Class Actions," žiūrėta 2016 03 16, http://www.wweinsteinlaw.com/aboutclassactions.htm
[61] "Federal Rules of Civil Procedure," žiūrėta 2016 03 16, https://www.law.cornell.edu/rules/frcp

skirstymas į rūšis. Taigi šia pataisa buvo atvertos palankesnės sąlygos teisminės gynybos prieinamumui ir tai sudarė palankesnes sąlygas plėtotis grupės ieškinio institutui.

Kreipimosi su grupės ieškiniu į teismą tvarka yra nustatyta JAV FCPT 23 taisyklėje. Taisyklės (a) punkte numatyta, kad „vienas ar daugiau grupei atstovaujančių grupės narių turi teisę visų grupės narių vardu kreiptis į teismą su grupės ieškiniu arba prieš juos gali būti pareikštas grupės ieškinys jeigu įvykdytos“[62] keturios grupės ieškinio pateikimo teismui sąlygos. Taigi pagal JAV FCPT 23 taisyklę, kad ieškinys būtų nagrinėjamas pagal grupės ieškinio taisykles, ieškinys turi atitikti keturias sąlygas:

1) grupė turi būti tokia gausi, kad procesinis bendrininkavimas beveik neįmanomas;

2) turi būti bendras visai grupei teisės ir fakto klausimas;

3) grupės narių, kurie atstovauja grupei, reikalavimai ar atsikirtimai yra tipiški grupės reikalavimams ir atsikirtimams;

4) grupei atstovaujantys nariai adekvačiai ir sąžiningai gins grupės teises ir teisėtus interesus.[63]

Taigi JAV FCPT 23 (a) (1) taisyklėje yra įtvirtintas kiekybės kriterijus, o tai reiškia, kad norint pareikšti grupės ieškinį grupė turi būti tokia didelė, kad grupės ieškinio procesas būtų naudingesnis, tikslingesnis ir efektyvesnis negu individualūs ieškiniai. Grupės narių skaičius turi būti toks didelis, jog procesinis bendrininkavimas šiuo atveju būtų beveik neįmanomas.

JAV nėra nustatytas konkretus asmenų skaičius, tad teismas kiekvieną kartą sprendžia ar asmenų grupė yra tokia gausi, kad būtų pripažinta grupe, kuri atitinka aptartą kiekybės kriterijų. Tačiau pastebėtina, kad JAV grupės paprastai pasižymi labai dideliu skaičiumi asmenų. Pavyzdžiui, JAV Aukščiausiasis teismas nagrinėjo bylą pagal vieno iš didžiausių prekybos centrų „Walmart“ darbuotojų grupės ieškinį, pareikštą maždaug 1,5 milijono moteriškos lyties darbuotojų vardu, dėl nelygių darbo sąlygų ir diskriminacijos lyties pagrindu[64]. Sunku būtų įsivaizduoti, kokias pasekmes teismų sistemai sukeltų toks 1,5 milijono individualių ieškinių pareiškimas minėtu „Walmart“ atveju.

Kaip jau buvo minėta, grupės gausumas siejamas su tokiu grupės narių skaičiumi, kuriam esant procesinis bendrininkavimas beveik neįmanomas. Tai yra vertinamojo pobūdžio kriterijus ir teismas savo nuožiūra nustato ar procesinis bendrininkavimas yra įmanomas ar ne.

JAV FCPT 23 (a) (2) taisyklėje yra įtvirtintas bendrumo reikalavimas (angl. *commonality*). Tai reiškia, kad didelės grupės narius turi vienyti teisės ir fakto bendrumas. Fakto bendrumas – bendri juridiniai faktai ar įvykiai, kurie susiję su kiekvieno grupės nario teisėmis ar jo interesais. Taigi teismas nepriima grupės ieškinio jeigu nėra bendrų teisės ar fakto klausimų.

[62] Egidijus Krivka, *supra* note 24, p. 32.
[63] *Ibid.*
[64] Ginta Gudauskaitė, *supra* note 53.

Pažymėtina, kad jeigu yra bent vienas bendras teisės ar fakto klausimas, tai bendrumo reikalavimas laikomas įvykdytu. Grupės ieškinio byloje teismas nagrinėja visą grupę vienijančius klausimus dėl fakto ar teisės ir priima sprendimą bendrą visiems grupės nariams.

JAV FCPT 23 (a) (3) taisyklėje yra įtvirtinta tipiškumo sąlyga (angl. *typicality*). Grupės reikalavimai ar atsikirtimai turi būti tipiški. Tipiškumo sąlyga suprantama taip, kad grupės atstovų keliami ieškinio reikalavimai atitinka grupės narių bendrus interesus. Ar reikalavimai tipiški nustato teismas. Pažymėtina, kad grupės narių reikalavimai nebūtinai turi būti identiški. Gali būti taip, jog tipiškumo reikalavimas bus laikomas įvykdytu net ir esant kai kuriems faktiniams grupės atstovo ir grupės narių reikalavimų skirtumams, tačiau reikalavimai ir argumentai turi turėti bendrus bruožus ir teismui turi būti akivaizdus bendras jų panašumas.

Kaip žinia, vienas iš grupės ieškinio ypatumų yra tas, kad grupės ieškinio procese dalyvauja vienas ar keli grupės atstovai, kurie atstovauja grupę. JAV FCPT 23 (a) (4) taisyklėje įtvirtinti grupės atstovui keliami reikalavimai. Teismas turi įsitikinti, kad grupės atstovas sąžiningai ir tinkamai atstovaus ir gins visos grupės interesus, įsitikinti, kad tarp grupės atstovo ir grupės narių nebus intereso konflikto, taip pat teismas patikrina atstovo finansinį pajėgumą, įvertina grupės atstovo patirtį grupės ieškinio bylose. Taip pat įvertina ir asmenines grupės atstovo savybes, kvalifikaciją bei reputaciją. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad atstovų skaičius turi būti adekvatus grupės narių skaičiui, tai reiškia, kad gali būti ne vienas atstovas, tačiau jų teisės ir pareigos bus vienodos.

Galima išskirti du pagrindinius grupės atstovui keliamus reikalavimus, t. y. sąžiningumas ir adekvatumas.

Sąžiningumas reiškia, kad grupės atstovas savo įgaliojimus atstovauti grupei vykdys tinkamai ir sąžiningai, panaudodamas savo žinias ir kitus savo asmeninius sugebėjimus, kad apgintų grupės narių teises ir jų teisėtus interesus.

Adekvatumas reiškia, kad grupės atstovas atitinka teisinius kriterijus. JAV civilinio proceso normose yra nustatyti reikalavimai dėl grupės atstovo veiksnumo ir teisnumo bei grupės atstovas turi priklausyti atstovaujamai grupei. Taigi atstovas turi turėti asmeninį suinteresuotumą byla, grupės narių pasitikėjimą bei teismo pripažinimą, kad asmuo yra grupės narys.[65]

Teismai kartais gali pripažinti, kad atstovaujančio ieškovo sveikata yra adekvatumo reikalavimo neatitinkanti aplinkybė[66].

Pažymėtina, kad teismas gali atmesti atstovaujančio ieškovo kandidatūrą dėl to, kad atstovaujančio ieškovo bloga materialinė padėtis ir dėl to jis negalės apmokėti bylinėjimosi išlaidų. Tačiau teismas spręsdamas klausimą dėl atstovaujančio ieškovo tinkamumo turi

[65] Egidijus Krivka, *supra* note 24, p. 32.
[66] Egidijus Krivka, *supra* note 9, p. 189.

atsižvelgti į visas bylos aplinkybes ir atstovaujančiojo ieškovo materialinė padėtis nėra pagrindinė priežastis atmesti jo kandidatūrą.[67]

Kadangi grupės ieškinio bylose teismo sprendimas sukelia teisines pasekmes ne tik grupės atstovui bet ir visiems grupės nariams, tai grupės atstovui keliamas sąžiningumo ir adekvatumo reikalavimas yra labai svarbus.

Aptartos keturios grupės ieškinio pareiškimo sąlygos yra būtinos, tačiau jų nepakanka, norint pradėti grupės ieškinio procesą. Grupės ieškinys taip pat turi tenkinti bent vieną iš trijų JAV FCPT 23 (b) taisyklėje nurodytų reikalavimų.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad JAV tradicinio grupės ieškinio pateikimo ir priėmimo teisme sąlygos yra vienaip ar kitaip pritaikytos ir kitose valstybėse.

Pažymėtina, kad JAV įstatymai bei teismų praktika suteikia galimybę pareikšti grupės ieškinius ne tik gausioms grupėms, kurios nori apginti savo teises ir interesus, bet ir suteikia galimybę pareikšti grupės ieškinius prieš gausias atsakovų grupes. Taigi JAV FCPT 23 taisyklė pasinaudoti grupės ieškiniu leidžia ne tik didelei ieškovų grupei, bet ir bet kuriam ieškovui ar didelės grupės nariui leidžiama grupės ieškiniu iškelti reikalavimus gausiai atsakovų grupei.[68]

Dauguma grupės ieškinių JAV yra prieš vieną arba keletą atsakovų. Ieškiniai prieš atsakovų grupes yra labai reti dėl to, kad praktikoje retai būna atvejų, kurių aplinkybės leistų tokius grupės ieškinius atsakovo pusėje.[69] Kai kurių teisininkų nuomone, grupės ieškiniai prieš gausią atsakovų grupę gali pažeisti procesines teises nedalyvaujančių grupės narių, nes teismas neužtikrintų atitinkamos teisinės apsaugos[70]. Tačiau vis tik vieno ar grupės asmenų grupės ieškinio pateikimas prieš atsakovų grupę pagal JAV civilinio proceso taisykles yra galimas.

Ieškovas arba grupės atstovas, norėdamas kreiptis į teismą su grupės ieškiniu prieš atsakovų grupę, turi turėti tiesioginį pagrindą, nes tik tada teismas tokį grupės ieškinį ir jo nagrinėjimo procesinę tvarką pripažintų tikslingais. Nėra būtina, kad ieškovas kiekvienam gausios grupės nariui turėtų ieškinio reikalavimo teisę, tačiau pasitaiko atvejų, kai teismas vis dėlto atsisako priimti ieškinį, dėl priežasties, kad ieškovas neturi tiesioginio reikalavimo atsakovui.

Galima teigti, kad JAV grupės ieškiniai gausiai atsakovų grupei yra gana panašūs į grupės ieškinius gausios ieškovų grupės teisėms ir interesams ginti.

JAV grupės ieškinių bylose, kuriose grupė dalyvauja ir ieškovo, ir atsakovo pusėje yra numatyta būtina sąlyga – teisinis ryšys tarp atsakovų. Teisinis ryšys turi būti tam tikros aplinkybės siejančios visus atsakovų grupės narius. Pavyzdžiui, „asociacijos steigimo sutarties

[67] Egidijus Krivka, *supra* note 9, p. 189.
[68] *Ibid*., p. 181-182.
[69] *Ibid*., p. 182.
[70] Gleb Olegovič Abolonin, *Gruppovye iski* (Moskva: Norma, 2001), p. 139.

arba tokioje asociacijoje vidaus taisyklių pagrindu esantis ryšys tarp asociacijos narių. Įrodymais dėl atsakovų grupę jungiančio veiksnio taip pat galėtų būti rašytinės formos sutartis arba kitoks susitarimas, apimantis visus tos grupės narius“[71].

Ieškinio turinio reikalavimai. Grupės ieškinio pareiškime:

1) turi būti išvardyti grupės reikalavimai bei pateikti duomenys apie teismingumą;

2) turi būti nurodytos šalys;

3) turi būti apibūdinta grupė, t. y., apibrėžiama grupė ir išvardijami grupės narių reikalavimai;

4) turi būti faktiniai tvirtinimai, kurie yra skirstomi į specialius skyrius ir poskyrius. Nurodomi grupės ieškinio pateikimo pagrindai, ieškinio reikalavimai pagrindžiami įrodymais taip pat atsakovui arba atsakovų grupei pateikiami teisiniai reikalavimai;

5) gali būti įtrauktas specialus punktas – „ankstesnis neteisėtas atsakovo elgesys“. Šiame punkte gali būti pateikiami duomenys apie atsakovo teisės pažeidimus arba apie atsakovo patraukimą atsakomybėn.[72]

JAV civilinio proceso taisyklės nereikalauja, kad būtų apibrėžta grupės sudėtis. Teismas pripažįsta, kad grupė atitinka civilinio proceso teisės normas, net ir tada, jeigu ji nėra apibrėžta. Tačiau tai nereiškia, kad ieškovas atleidžiamas nuo pareigos pateikti teismui bendrą gausios grupės apibrėžimą. Grupės apibrėžimas turi būti aiškus teismui ir turi turėti objektyvius kriterijus, kad teismas galėtų pagal šiuos kriterijaus vėliau nustatyti ginčo subjektus. Pažymėtina, kad grupės sudėties kriterijais negali būti: ieškininio reikalavimo dydžiai, užuominos apie asmenis, kurie skundžiasi dėl jiems padarytos žalos, narių sveikatos būklė ir pan. Taigi grupės apibrėžimas turi būti tikslus, aiškus, kad teismas galėtų nustatyti grupės ribas.[73]

Grupės apibrėžimas taip pat gali apimti ir grupės narius, kurie dėl tam tikrų priežasčių pateikiant grupės ieškinį dar nėra grupės nariai, o jais gali tapti ateityje. Pavyzdžiui, asmenys gyvenantys atsakovo užterštoje teritorijoje nors šiuo metu neserga, nesiskundžia pablogėjusia sveikata, tačiau galima daryti prielaidą, kad jie yra patyrę neigiamą poveikį dėl atsakovo neteisėtų veiksmų.[74]

Sritys. Grupės ieškiniai JAV „galimi visose materialinių teisinių santykių srityse, jeigu atitinkama materialinės teisės šaka numato galimybę ginčus nagrinėti teisme“[75].

Teismingumas. Grupės ieškiniai gali būti nagrinėjami federaliniuose teismuose ir valstijų teismuose. Dėl šios priežasties kartais nėra lengva nustatyti grupės ieškinio nagrinėjimo rūšinį teismingumą. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad grupės ieškinius gali nagrinėti ne tik

[71] Egidijus Krivka, *supra* note 9, p. 182.
[72] *Ibid*., p. 185.
[73] *Ibid*., p. 184.
[74] *Ibid*., p. 185.
[75] *Ibid*., p. 181.

profesionalūs teisėjai, bet ir prisiekusiųjų teismai.[76] „Teisinėje literatūroje nurodoma, jog amerikietiškojo grupės ieškinio trūkumas yra susijęs su JAV teismų sistemos ypatumais – prisiekusiųjų teismo ir renkamų teisėjų sąlygojamas ypatumas, kuris lemia *forum shopping* principo veikimą, kai yra pasirenkamas labiau palankus ieškovui teismas“[77].

Ieškinio senaties terminas. Kai kuriais atvejais JAV civilinis procesas riboja grupės ieškinio pateikimo laiką vienerių metų ieškinio senaties terminu, kuriam pasibaigus grupės nariai netenka teisės kreiptis į teismą su grupės ieškiniu. Atsižvelgiant į tai, teismui pateikiant grupės ieškinį, grupės narius reikia apibrėžti taip, kad grupę sudarytų tik tie asmenys, kurių teisės buvo pažeistos ne vėliau kaip prieš vienerius metus iki grupės ieškinio pateikimo teismui.[78]

Reikia pažymėti, kad gausios grupės narių individualių ieškinių ieškinio senaties terminas gali būti ilgesnis nei vieneri metai[79].

Advokato vaidmuo. JAV grupės ieškinio sistemoje advokatas vaidina didelį vaidmenį. JAV FCPT 23 (g) taisyklėje nustatyta grupės advokato paskyrimo tvarka. Tvirtindamas grupę teismas turi paskirti ir grupės advokatą, kuris adekvačiai ir sąžiningai atstovaus grupės interesams. Advokatas turi būti kvalifikuotas, patyręs, neturi būti intereso konflikto. Advokato tinkamumo klausimą sprendžia teismas.

Teismas, skirdamas grupės advokatą įvertina:

1) advokato atliktą darbą nustatant potencialius grupės reikalavimus;

2) advokato patirtį grupės ieškinių bylose bei jo patirtį kitose sudėtingose bylose;

3) jo žinias apie taikytiną teisę;

4) lėšas, kuria skirs advokatas atstovaudamas grupei[80].

Pažymėtina, kad JAV yra įsteigtos specialios teisinės firmos, kurios konkrečiai specializuojasi grupės ieškinių bylose teikiant advokatų paslaugas. Šios firmos turi pakankamai lėšų ir galimybių, kad būtų tinkamai pasirengta grupės ieškinio nagrinėjimui.

JAV teisės literatūroje vienas iš labiausiai svarstomų klausimų apie grupės ieškinio institutą yra advokatų honoraro klausimas. Kartais amerikietiškoji grupės ieškinio sistema yra vadinama advokatų grupės ieškiniais dėl to, kad būtent advokatai yra suinteresuoti grupės ieškinių reiškimu dėl sėkmės mokesčio gavimo.[81]

Atsižvelgiant į JAV visuomenės pastabas dėl grupės ieškinio instituto buvo priimtas 2005 m. grupės ieškinio teisingumo aktas (angl. *Class Action Fairness Act*), kuriuo buvo

[76] Egidijus Krivka, *supra* note 9, p. 181.
[77] *Supra* note 1.
[78] Egidijus Krivka, *op. cit.*, p. 184.
[79] *Ibid.*
[80] *Ibid.*, p. 208.
[81] *Supra* note 1.

nustatytos griežtesnės advokato sėkmės mokesčio ribos[82]. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad daugumoje Europos Sąjungos valstybių narių advokatų paslaugos apmokėjimas pagal bendrą sėkmės mokesčio sistemą yra draudžiamas įstatymais arba Advokatų profesinės etikos principais.

Advokatų veiklą grupės ieškinio byloje kontroliuoja teismas, kuris prižiūri kaip advokatas atstovauja visų grupės narių interesams.

Teisėjo vaidmuo. Grupės ieškinio procese teisėjas yra aktyvus ir turi didelę diskrecijos teisę. Taip pat jis atlieka proceso, advokatų, šalių ir trečiųjų asmenų veiklos kontrolę.

Pasitraukimo (atsisakymo) (angl. opt-out) sistema. Kitas požymis būdingas JAV grupės ieškiniui yra pasitraukimo (atsisakymo) (angl. *opt-out*) sistema. Pagal šią sistemą asmuo grupės ieškinį pareiškia norėdamas apginti asmenų, kurie yra panašioje faktinėje ir teisinėje padėtyje teises, nereikalaudamas tų asmenų išankstinio sutikimo. Teismo sprendimas grupės ieškinio byloje sukelia teisines pasekmes visiems grupės nariams.

Grupės ieškinio byloje teismo sprendimas galioja visiems grupės nariams, nepriklausomai nuo to, ar jie dalyvavo bylos teisminiame nagrinėjime, ar nedalyvavo. Amerikiečių teisininkai pastebi, kad grupės ieškinio procesas yra išskirtinis, nes bylos pagal grupės ieškinius yra išimtis iš JAV civilinio proceso bendros taisyklės, kuri nustato, kad asmenims, kurie tiesiogiai nedalyvavo byloje negali būti taikomas teismo sprendimas.[83]

JAV yra nustatytos dvi išimtys kai teismo sprendimas nėra privalomas: pirma, kai nedalyvavusiems grupės nariams netinkamai pateikiamas pranešimas ir netinkamai pateikiama informacija apie galimybę atsisakyti dalyvauti grupės ieškinio byloje ir antra, kai grupės atstovas nesąžiningai ir neadekvačiai atstovauja grupės interesams.[84]

Kai vienas ar keli ieškovai grupės vardu pateikia teismui ieškinį, o teismas patvirtina, kad grupė turi teisę reikšti grupės ieškinį yra pateikiamas pranešimas, kuriame nurodoma iki kada grupei priklausantys asmenys gali pareikšti norą atsisakyti dalyvauti grupės ieškinio byloje. Atsisakymas dalyvauti grupės ieškinio byloje turi būti pareiškiamas per pranešime nurodytą terminą (dažniausiai nuo trisdešimt iki šešiasdešimt dienų). Ši procedūra atliekama iki teismo sprendimo priėmimo. Reikia atkreipti dėmesį, kad JAV FCPT 23 taisyklėje numatyti atvejai, kai negalima atsisakyti dalyvauti grupės ieškinyje. Pirma, kai grupės ieškinys reiškiamas dėl uždraudimo atlikti tam tikrus veiksmus. Antra, kai atsisakymas dalyvauti grupės ieškinio byloje ir individualus ieškinys pažeistų interesus atsakovo ar kitų potencialių grupės narių.

---

[82] William Branigin, "Congress Changes Class Action Rules," žiūrėta 2016 03 17, http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A32674-2005Feb17.html

[83] Egidijus Krivka, *supra* note 9, p. 205.

[84] *Supra* note 1.

Tyrimai atlikti keturiuose JAV federaliniuose apygardų teismuose rodo, kad „vidutinis procentinis dydis narių, kurie išreiškė valią pasitraukti iš proceso, sudarė nuo 0,1 iki 0,2 procento visų grupės narių skaičiaus“.[85]

Sertifikavimo procedūra. „JAV klasikinio grupės ieškinio procedūroje yra svarbi sertifikavimo procedūra, nuo sertifikavimo momento ieškinys yra laikomas grupės ieškiniu. Teismas gali paskirti žodinį nagrinėjimą iki sprendimo dėl sertifikavimo priėmimo“[86]. Ieškovas be ieškinio dar turi pateikti ir prašymą dėl grupės sertifikavimo. Teismai paprastai nustato terminą per kurį turi būti pateikiamas prašymas dėl sertifikavimo. Šis terminas yra nuo trisdešimt iki devyniasdešimt dienų. Teismai taip pat gali paskirti posėdį dėl sertifikavimo klausimo išsprendimo.[87]

Atsakovui suteikta galimybė skųsti teismo sprendimą, kai: klausimo negalima spręsti pagal grupės ieškinio taisykles, ieškovas netinkamai atstovauja grupę ir pan. Ieškovo atstovas, jeigu grupė yra sertifikuojama – vadinamas grupės patarėju[88].

Grupės patarėjai privalo pateikti grupės nariams informaciją, tačiau jeigu patarėjai veikia netinkamai teismas turi teisę patikslinti pranešimą[89].

Tolimesni teismo sprendimai, rezoliucijos taikomi visai grupei, tačiau jeigu grupė nėra sertifikuojama, tai teismo sprendimai privalomi tik ieškinyje nurodytiems ieškovams.[90]

Taikos sutartis. Verslo siekis išsaugoti gerą reputaciją bei išvengti kai kurių neigiamų pasekmių lemia tai, kad daugelis grupės ieškinių baigiasi taikos sutartimi. Tai atspindi *„litigation for settlement“*, t. y. taikos sutarties bylinėjimosi procese idėją. Šiuo atveju svarbu apginti grupės narių teises. Tai užtikrinama dviem būdais: teisminį taikos susitarimo peržiūrėjimą ir galimybę grupės nariams įsiterpti į procesą. JAV visi grupės nariai informuojami apie teismo posėdį kur bus sprendžiamas taikos sutarties sudarymo klausimas. Šiame procese turi galimybę dalyvauti atskiri grupės nariai ir pateikti prašymus dėl taikos sutarties pakeitimo, taip pat bet kuris grupės narys gali prieštarauti dėl pateiktos taikos sutarties, kompromisų ar savanoriško atsisakymo, dėl kurių yra reikalingas teismo patvirtinimas. Taikos sutartį teismas patvirtina tik tuo atveju, jei ji yra sąžininga, protinga, nediskriminuoja atskirų grupės narių.[91]

Nors grupės ieškinio institutas JAV plačiai naudojamas, tačiau klasikinis JAV grupės ieškinys yra kritikuojamas tiek teisininkų, tiek visuomenės. Grupės ieškinio teisinis reglamentavimas sudaro sąlygas piktnaudžiauti šiuo institutu, nėra užtikrinama ieškovo ir

[85] Egidijus Krivka, supra note 9, p. 173.
[86] *Supra* note 1.
[87] *Ibid.*
[88] *Ibid.*
[89] *Ibid.*
[90] *Ibid.*
[91] *Ibid.*

atsakovo interesų pusiausvyra, nes atsakovai, kurie dažniausiai būna verslo įmonės yra blogesnėje padėtyje negu ieškovai. Kritikuojamas ir advokatų suinteresuotumas pareikšti grupės ieškinius bei bylinėjimosi išlaidų paskirstymas.

JAV grupės ieškinio institutas tapo sektinu pavyzdžiu kitoms valstybėms, kuriose jau yra įtvirtintas grupės ieškinio institutas arba toms, kurios dar tik ruošiasi įtvirtinti grupės ieškinio institutą.

Kanada. Grupės ieškinio institutas taip pat plačiai naudojamas ir kitoje bendrosios teisės valstybėje – Kanadoje. Pirmiausia grupės ieškinio institutas Kanadoje atsirado Ontarijuje (Kanados provincijoje). 1992 m. buvo priimtas Ontarijaus grupės proceso aktas (angl. *Ontario's Class Proceedings Act*). 1995 m. grupės ieškinio normos buvo patvirtintos Britų Kolumbijos provincijoje, o laikotarpyje nuo 2002-2006 m. ir kitose Kanados provincijose buvo nustatytos grupės ieškinio pareiškimo taisyklės.[92]

Kanadoje grupės ieškinio institutas yra reglamentuojamas Federalinio teismo taisyklių (angl. *Federal Courts Rules*) 5.1 dalyje. Norint pradėti teisminį grupės ieškinio nagrinėjimą būtina laikytis visų grupės ieškinio pareiškimo sąlygų.

Kanadoje įtvirtinta pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistema.

Australija. Grupės ieškinys Australijoje yra reglamentuojamas Federalinio teismo įstatyme (*Federal Court of Australia Act*), kuris buvo priimtas 1976 m., tačiau tik 1992 m. papildžius įstatymą procesinio atstovavimo institutu (angl. *representative proceedings*, part IVA) atsirado galimybė Australijoje pareikšti grupės ieškinį. Taigi grupės ieškinio procesas Australijoje dar vadinamas procesiniu atstovavimu (angl. *representative proceedings*).

Australijos civilinio proceso teisės normos numato, kad grupės ieškinys turi atitikti šiuos reikalavimus: grupę turi sudaryti ne mažiau kaip septyni asmenys, kurie turi reikalavimą tam pačiam atsakovui; visų šių asmenų reikalavimai kyla iš tų pačių, panašių ar susijusių aplinkybių. Australijoje grupės ieškinys gali būti pareikštas vieno ar kelių grupės atstovų, kurie veikia visų grupės narių vardu ir patys yra grupės nariai.

Remiantis tuo, kad grupės ieškinį gali pareikšti ne mažiau kaip septyni asmenys bei atsižvelgiant į kitas grupės ieškinio sąlygas galima teigti, kad Australijos grupės ieškinys yra liberaliausias grupės ieškinys[93].

Australijoje taip pat įtvirtinta pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistema.

[92] Michael A. Eizenga et. al., *Class Actions Law and Practice* (Markham: LexisNexis, 2008).
[93] G. Miller, "Some Thoughts on Australian Class Actions in light of the American Experience," *Investor Class Actions*, K. E. Linder (Ross Parsons Centre of Commercial, Corporate and Taxation Law, 2002).

2.2. Grupės ieškinio institutas kai kuriose kontinentinės teisės valstybėse

Kaip jau buvo minėta, grupės ieškinys atsirado bendrosios teisės valstybėse ir tik vėliau kontinentinės teisės valstybėse. Europos valstybės ne per seniausiai žengė pirmuosius žingsnius grupės ieškinio reglamentavimo srityje. Grupės ieškinio institutas Europoje išgyvena vystymosi stadiją ir jo tradicijos dar nėra gilios. Dauguma Europos valstybių grupės ieškinio institutą įtvirtino per keletą pastarųjų metų (Prancūzijoje 2014 m., Danijoje ir Norvegijoje 2008 m., Suomijoje 2007 m. pabaigoje). Pastebėtina, kad grupės ieškinio institutas skverbiasi į Europos valstybių teisę.

Reikia atkreipti dėmesį, kad kiekvienoje Europos valstybėje grupės ieškinio institutas yra savitas ir jo įgyvendinimo mechanizmas yra unikalus. Skirtingose valstybėse įtvirtintos skirtingos grupės ieškinio taikymo sritys. Vienose valstybėse nėra ribojamos sritys, kuriose galima pareikšti grupės ieškinį, kitose – taikymo sritis gana plati, o dar kitose – grupės ieškinį galima pareikšti tik vienoje srityje.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, kad Europos valstybėse numatytas skirtingas subjektų ratas, galinčių pareikšti grupės ieškinį. Kai kuriose valstybėse suteikti įgaliojimai viešosioms institucijoms, kitose – teisė pareikšti ieškinį suteikta privačioms organizacijoms, kaip antai vartotojų asociacijoms arba grupės vardu veikiantiems privatiems asmenims. Tačiau daugelyje valstybių yra taikomas keleto teisės pareikšti grupės ieškinį taisyklių derinys.

Dar vienas iš skirtumų – kiekybės kriterijus, t. y. skiriasi minimalus skaičius grupę sudarančių asmenų, o kai kuriose valstybėse kiekybės kriterijus visai nenumatytas.

Skiriasi ir teismo sprendimo poveikis grupės nariams: daugumoje valstybių teismo sprendimas privalomas tik tiems, kurie aiškiai pritarė teismo procesui, t. y. valstybėje įtvirtinta prisijungimo (angl. *opt-in*) sistema. Kitose valstybėse įtvirtinta pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistema.

Šiame poskyryje apžvelgiamas grupės ieškinio institutas Prancūzijoje, Švedijoje, Suomijoje, Norvegijoje, Danijoje, Portugalijoje.

Prancūzija. Diskusijos dėl grupės ieškinio Prancūzijoje prasidėjo 2005 m. Tuometinis Prancūzijos prezidentas Jacques Chirac kreipėsi į Vyriausybę ir išsakė teigiamą poziciją dėl grupės ieškinio vartotojų teisių apsaugos srityje prieš nesąžiningą komercinę praktiką. Dėl šios priežasties buvo sudaryta darbo grupė, kuri pateikė ataskaitą (pranc. *Rapport sur l'action de groupe)*. 2006 m. buvo pateiktas pasiūlymas dėl teisės aktų tobulinimo, tačiau Vyriausybės nuomone, reforma dėl grupės ieškinio instituto nėra būtina ir pasiūlymai reglamentuoti grupės ieškinio institutą buvo atmesti.[94]

[94] *Supra* note 1.

2012 m. vėl buvo sugrįžta prie grupės ieškinio reglamentavimo klausimo. Teisingumo ministrė Christiane Taubira pareiškė, kad būtinai reikia reglamentuoti grupės ieškinio institutą[95]. Ir tik 2014 m. vasario 13 d., po ilgų svarstymų, Prancūzijos Senatas ir Prancūzijos Nacionalinė Asamblėja pritarė vartotojų įstatymo priėmimui, kuris įteisino grupės ieškinio institutą[96]. Prancūzijoje nuo 2014 m. spalio 1 d. atsirado galimybė pareikšti grupės ieškinį.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Prancūzijoje fizinių arba juridinių asmenų grupės negali pareikšti grupės ieškinio. Pareikšti grupės ieškinį gali tik vartotojų asociacijos. Grupės ieškiniai galimi tik dėl turtinės žalos atlyginimo.[97] Prancūzijoje įtvirtinta prisijungimo (angl. *opt-in*) sistema, tai reiškia, kad vartotojai patys turi išreikšti savo norą prisijungti prie grupės.

Prancūzijoje įstatymas numato dviejų pakopų grupės ieškinio pareiškimo procedūrą. Pirma, teismas turi patikrinti ar pateiktas ieškinys tikrai yra grupės ieškinys, ar ieškinį pareiškė tinkamas subjektas ir ar juo siekiama apginti vartotojų teises. Antrame grupės ieškinio etape kviečiama prisijungti prie grupės asmenis, kurie patyrė žalą.[98] Kaip jau buvo minėta, Prancūzijoje įtvirtinta prisijungimo (angl. *opt-in*) sistema, pagal kurią vartotojai patys turi išreikšti savo norą prisijungti prie grupės.

Švedija. Švedijoje grupės ieškinys yra reguliuojamas Grupės ieškinio įstatymu, kuris buvo priimtas 2002 m. gegužės 30 d., o įsigaliojo 2003 m. sausio 1 d.[99] Švedijoje įvestas grupės ieškinio reguliavimas turi panašumų su tradiciniu grupės ieškiniu, tačiau jam yra būdingi ir kontinentinės teisės sistemos bruožai[100].

Galima išskirti šiuos Švedijos Grupės ieškinio įstatyme[101] įtvirtintus grupės ieškinio ypatumus:

- grupės ieškinys galimas darbuotojų apsaugos, aplinkos apsaugos bei vartotojų apsaugos srityse;
- nenumatytas kiekybės kriterijus;
- privalomas advokato atstovavimas, išskyrus atvejus kai teismas nusprendžia kitaip;
- nėra įtvirtinta sertifikavimo procedūra;
- įtvirtinta dalyvavimo (angl. *opt-in*) sistema;

---

[95] "Justice: Christiane Taubira veut autoriser les «class actions»," žiūrėta 2016 03 04, http://www.leparisien.fr/faits-divers/christiane-taubira-veut-autoriser-les-class-actions-22-06-2012-2060771.php

[96] "France Finally Embraces Class Actions," žiūrėta 2016 03 04, http://www.mwe.com/France-Finally-Embraces-Class-Actions-02-27-2014/?PublicationTypes=d9093adb-e95d-4f19-819a-f0bb5170ab6d

[97] "The new "Hamon Law" introducing French class actions and its effects on competition and distribution law," žiūrėta 2016 03 04, http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/114016/the-new-hamon-law-introducing-french-class-actions-and-its-effects-on-competition-and-distribution-law

[98] "First-Ever Class Action Filed in France," žiūrėta 2016 03 04, http://www.jonesday.com/first-ever-class-action-filed-in-france-10-21-2014/

[99] Irma Gudžiūnaitė, *supra* note 20, p. 16.

[100] *Supra* note 1.

[101] "Lag (2002:599) om gruppрattegang," žiūrėta 2016 03 06, https://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20020599.htm

- grupės ieškinį gali pareikšti fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie turi reikalavimus ginče, ne pelno siekiančios organizacijos bei nustatytos institucijos, kurios yra tinkamos atstovauti grupę;
- teismas sprendime nurodo grupės narius, dėl kurių yra priimamas sprendimas. Teismo sprendimas turi teisinę galią visiems grupės nariams, dėl kurių jis priimtas.

Suomija. Suomijoje po ilgų diskusijų, vykusių net penkiolika metų, 2007 m. vasario mėn. buvo patvirtintas Grupės ieškinių aktas (angl. *Group Action Act*), kuris įsigaliojo 2007 m. spalio mėn. Grupės ieškinio akto priėmimas Suomijoje užtruko dėl to, kad šiam teisės aktui labai priešinosi verslo bendruomenės.[102] Nors Grupės ieškinio aktas ir buvo priimtas, tačiau jo taikymo galimybės labai ribotos.

Ankstesni Grupės ieškinio akto projektai numatė platesnį subjektų, galinčių pareikšti grupės ieškinį ratą, pavyzdžiui, pirminiame projekte buvo siūloma, kad grupės ieškinį galėtų pareikšti vartotojai, vartotojų organizacijos. Tačiau nuspręsta, kad grupės ieškinį gali pareikšti tik Suomijos Vartotojų Ombudsmenas vartotojų grupės vardu. Tai reiškia, kad grupės ieškinys taikomas tik masiniams vartotojų ginčams spręsti, tačiau pareikšti tokių ieškinių nei patys vartotojai, nei jų organizacijos negali.

Grupės ieškinio akto[103] 2 str. numatytos šios prielaidos pareikšti grupės ieškinį:

1) keli asmenys turi reikalavimus tam pačiam atsakovui ir tie reikalavimai kyla iš panašių ar tapačių faktinių aplinkybių;

2) bylą yra tikslingiau nagrinėti pagal grupės ieškinio proceso taisykles, atsižvelgiant į reikalavimų dalyką, grupės dydį ir tai pagrindžiančius įrodymus;

3) pakankamai tiksliai apibrėžta grupė.

Grupės ieškiniai yra teismingi šešiems Suomijos teismams.

Suomijoje taip pat nustatyta dalyvavimo (angl. *opt-in*) sistema. Grupės nariu laikomas asmuo, kuris per teismo nustatytą terminą informuoja apie savo norą prisijungti prie grupės.

Grupės ieškinio akto 16 str. numato, kad teismo sprendimas yra privalomas visiems grupės nariams, kuriuos teismas nurodo sprendime.

Norvegija. Norvegijoje dėl grupės ieškinio įvedimo diskusijos prasidėjo 2001 m. Diskusijose dalyvavo įvairūs visuomenės atstovai, verslininkai bei įvairios organizacijos. Grupės ieškinys Norvegijoje reglamentuojamas Civilinių ginčų sprendimo mediacijos ir proceso įstatymo 8 dalies 35 skyriuje (angl. *Act Relating to Mediantion and Procedure in Civil Disputes 17 June, 2005 No. 90*), kuris įsigaliojo nuo 2008 m. sausio 1 d.

---

[102] *Supra* note 1.
[103] "Act on class action," žiūrėta 2016 03 04, http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2007/en20070444.pdf

Grupės ieškinį gali pareikšti bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, organizacija, asociacija ar kita įgaliota valstybinė institucija.

Įstatyme yra keliami šie reikalavimai grupės ieškiniui:

1) asmenų reikalavimus turi sieti bendras teisės ir fakto klausimas;

2) ginčas turi būti žinybingas teismui. Pažymėtina, kad taikoma bendra proceso taisyklė ir nėra nustatytas specialus teismingumas grupės ieškiniams;

3) grupės ieškinys turi būti tinkamiausia priemonė išspręsti šį ginčą;

4) turi būti paskirtas grupės atstovas.

Reikia atkreipti dėmesį, kad Norvegijos teisės aktai grupės ieškiniui pareikšti nenustato konkretaus asmenų skaičiaus.

Kai teismas nusprendžia priimti grupės ieškinį, jis taip pat turi nuspręsti kokia sistema, t. y. dalyvavimo (angl. *opt-in*) ar atsisakymo/pasitraukimo (angl. *opt-out*) bus taikoma. Norvegijoje pagrindinė grupės ieškinio sistema yra dalyvavimo (angl. *opt-in*), o atsisakymo/pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistema gali būti taikoma tik esant tam tikroms sąlygoms.

Danija. 2007 m. vasario 28 d. aktu Nr. 181 dėl kolektyvinių teisių gynimo (angl. *Act on Collective Redress*) Danijoje buvo įtvirtintas grupės ieškinio institutas. Grupės ieškinio institutas įsigaliojo nuo 2008 m. sausio 1 d.[104]

Grupės ieškinį gali pareikšti grupės narys, privati organizacija arba valstybinė institucija įgaliota įstatymu.

Danija pasirinkusi mišrią sistemą: dalyvavimo (angl. *opt-in*) ir atsisakymo/pasitraukimo (angl. *opt-out*).

Portugalija. Daugelyje Europos valstybių, kuriose įtvirtintas grupės ieškinio institutas teismo sprendimas privalomas tik tiems asmenims, kurie aiškiai pritarė teismo procesui – įtraukimo (angl. *opt-in*) sistema. Tik keliose valstybėse įtvirtinta pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistema. Pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistema įtvirtinta Portugalijoje.

[104] *Supra* note 1.

3. GRUPĖS IEŠKINIO PAREIŠKIMO PRIELAIDOS IR SĄLYGOS

Grupės ieškinys tai grupės asmenų kreipimasis į teismą su tam tikru reikalavimu norint apginti savo pažeistas teises ir įstatymų saugomus interesus. Taip yra inicijuojamas civilinis procesas kur teisinis ginčas įgauna procesinę formą. Tam, kad materialusis teisinis reikalavimas, kylantis iš materialiųjų teisinių santykių taptų ieškiniu reikia laikytis tam tikrų įstatyme nurodytų taisyklių[105].

CPK 441^3 str. reglamentuoja grupės ieškinio pareiškimo prielaidas ir sąlygas. CPK 441^3 str. 1 d. nurodo keturias grupės ieškinio pareiškimo prielaidas:

- „grupės narius vienija bendrumo kriterijus, t. y. ieškinys yra grindžiamas tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis ir juo siekiama vienodu teisinės gynybos būdu apginti į grupę susijungusių fizinių ar juridinių asmenų, kurie pareiškė ieškinį, tapačias ar panašaus pobūdžio materialines teises ar įstatymo saugomus interesus (vienodas teisinės gynybos būdas, be kita ko, reiškia vienodus grupės narių reikalavimus grupės ieškinio byloje)"[106];
- grupės ieškinys yra efektyvesnis, tikslingesnis ir tinkamesnis būdas išspręsti ginčą negu individualūs ieškiniai (efektyvumo, tikslingumo ir tinkamumo kriterijai);
- buvo laikytasi numatytos CPK 441^2 str. ginčo sprendimo tvarkos (neteisminė tvarka);
- grupė turi tinkamą grupės atstovą.

Tuo tarpu grupės ieškinio pareiškimo sąlygos nustatytos 441^3 str. 2 d.:

- reikalavimą gali pareikšti ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ar juridinių asmenų, kurie išreiškė valią būti grupės nariais ir pareikšti ieškinį teismui;
- grupė turi turėti grupės advokatą.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad grupės ieškinio ypatumai lemia ir specifinius ieškinio turiniui keliamus reikalavimus. Todėl be bendrųjų ieškinio turiniui keliamų reikalavimų, kurie yra numatyti CPK 135 str., grupės ieškiniui yra keliami ir papildomi reikalavimai. Grupės ieškinyje turi būti prašymas, kuriame prašoma, kad ieškinys būtų nagrinėjamas pagal grupės ieškinio proceso taisykles, be to grupės ieškinyje turi būti įrodyta, kodėl reikalavimus nagrinėti pagal grupės ieškinio proceso taisykles yra efektyviau, tikslingiau ir tinkamiau (CPK 441^3 str. 3 d. 1, 2 p.). Grupės ieškinyje turi būti apibūdinta grupė, nurodytos aplinkybės, kurios yra panašios ar tapačios visiems grupės nariams (CPK 441^3 str. 3 d. 3, 4 p.). Taip pat turi būti

[105] Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *supra* note 39, p. 367.
[106] "Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas," prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=429220

pareikšti (jeigu jie reiškiami) individualaus pobūdžio grupės narių turtiniai reikalavimai ir turi būti nurodytos aplinkybės, kurios svarbios vertinant šiuos reikalavimus (CPK 441^3 str. 3 d. 5 p.). Grupės ieškinyje turi būti duomenys, kurie pagrindžia grupės atstovo tinkamumą bei turi būti nurodyta ar buvo laikomasi išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos (CPK 441^3 str. 3 d. 6, 7 p.). CPK 441^3 str. 3 d. 8 p. nurodo, kad grupės ieškinį pasirašo grupės atstovas ir grupės advokatas.

Įstatymu yra nustatytas ir privalomas grupės ieškinio priedų sąrašas: grupės narių sąrašas, teisinių paslaugų teikimo sutartis, pranešimas dėl grupės narių pildymo, įrodymai, kurie pagrindžia individualaus pobūdžio turtinius grupės narių reikalavimus bei įrodymai, kad buvo laikytasi išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos (CPK 441^3 str. 4 d.).

3.1. Grupės ieškinio pareiškimo prielaidos

Grupės narius vienijantis bendrumo kriterijus. Viena iš grupės ieškinio pareiškimo prielaidų yra ta, kad ieškinys turi būti grindžiamas „tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis ir juo siekiama tuo pačiu teisinės gynybos būdu apginti į grupę susijungusių fizinių ar juridinių asmenų, kurie pareiškė ieškinį, tapačias ar panašaus pobūdžio materialines teises ar įstatymų saugomus interesus“[107]. Pastebėtina, kad įstatyme nėra nustatyti kriterijai pagal kuriuos faktinės aplinkybės gali būti laikytinos panašiomis. Dėl šios priežasties teisininkų tarpe taip pat buvo kilusi diskusija, kokios faktinės aplinkybės laikytinos panašiomis. Buvo padaryta išvada, kad įstatyme neįmanoma apibrėžti, kokios aplinkybės yra panašios. Todėl kiekvienu konkrečiu atveju, ar faktinės aplinkybės yra panašios turi įvertinti teismas.

Pasitaiko atvejų, kad grupės narius vienijančios faktinės aplinkybės ne visada būna tapačios, tačiau jos yra panašios ir pakankamos, kad ginčas būtų sprendžiamas pagal grupės ieškinio taisykles. Pavyzdžiui, verslo subjektas suteikė paslaugą keliems vartotojams, o vartotojai patyrė žalą. Paslauga buvo suteikta vieniems vartotojams Vilniuje, kitiems – Panevėžyje, tretiems – Druskininkuose. Šiuo atveju vienijančios aplinkybės nėra tapačios, tačiau jos atitinka panašumo kriterijų, taigi reikalavimas gali būti nagrinėjamas pagal grupės ieškinio taisykles.[108]

---

[107] *Supra* note 10.

[108] Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas. Pagrindinio komiteto išvados. “Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto (XIP-4634),“ prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c904abb07f4e11e396708cdccb584cb5?positionInSearchResults=20&searchModelUUID=990261e9-210f-4da6-81ce-6bca0e53871a

Grupės ieškinio pareiškimo atveju visi grupės nariai savo pažeistas teises ir įstatymų saugomus interesus turi siekti apginti tuo pačiu teisinės gynybos būdu. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.138 str. numato, kad teismas gina pažeistas civilines teises tokiais būdais:

- pripažindamas tas teises;
- atkurdamas buvusią iki teisės pažeidimo padėtį;
- užkirsdamas kelią teisę pažeidžiantiems veiksmams ar uždrausdamas atlikti veiksmus, keliančius pagrįstą grėsmę žalai atsirasti;
- priteisdamas įvykdyti pareigą natūra;
- nutraukdamas arba pakeisdamas teisinį santykį;
- išieškodamas iš pažeidusio teisę asmens padarytą turtinę ar neturtinę žalą, o įstatymų arba sutarties numatytais atvejais – netesybas;
- pripažindamas negaliojančiais valstybės ar savivaldybių institucijų arba pareigūnų aktus, prieštaraujančius įstatymams, CK 1.3 str. 4 d. numatytais atvejais;
- kitais įstatymų numatytais būdais.[109]

Kaip jau minėta, visi grupės nariai savo pažeistas teises ir įstatymų saugomus interesus turi siekti apginti tuo pačiu teisinės gynybos būdu. Pavyzdžiui, vieningai reikalauti pripažinti teises, vieningai atkurti buvusią iki teisės pažeidimo padėtį ir pan. Taigi labai svarbu, kad visų grupės narių teisinis gynybos būdas būtų vienodas. Dėl šios priežasties keliems grupės nariams negalima reikalauti skirtingo teisinės gynybos būdo nuo didžiosios daugumos grupės narių.

Grupės ieškinys yra tikslingesnis, efektyvesnis ir tinkamesnis būdas išspręsti konkretų ginčą negu individualūs ieškiniai. CPK 441^3 str. 1 d. 2 p. įtvirtinta dar viena grupės ieškinio pareiškimo prielaida – grupės ieškinys yra tikslingesnis, efektyvesnis ir tinkamesnis būdas išspręsti konkretų ginčą negu individualūs ieškiniai. Sprendžiant ar grupės ieškinys yra tikslingesnis, efektyvesnis ir tinkamesnis būdas išspręsti konkretų ginčą negu individualūs ieškiniai turi būti atsižvelgiama į:

- apibūdintą grupę;
- grupės ieškiniu ginamų pažeistų teisių ir įstatymų saugomų interesų pobūdį;
- bendro grupės reikalavimo ir individualaus pobūdžio turtinių grupės narių reikalavimų (jeigu jie yra reiškiami) santykį;
- individualaus pobūdžio turtinių grupės narių reikalavimų (jeigu jie yra reiškiami) dydį bei kitas aplinkybes[110].

[109] "Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas," *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
[110] *Supra* note 10.

Taigi grupės ieškinys turi būti tinkamesnis, efektyvesnis ir tikslingesnis būdas ginti asmenų teises ir įstatymų saugomus interesus negu individualūs ieškiniai, o tai yra grindžiama proceso ekonomiškumo ir efektyvumo principais.

Išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka. Visuomenėje, deja, neįmanoma išvengti ginčų, tarp fizinių ar juridinių asmenų dėl pažeistų teisių ir įstatymų saugomų interesų. Dėl šios priežasties įstatymų leidėjai vis stengiasi sukurti kuo palankesnę teisinę terpę, kuri padėtų greitai ir taikiai išspręsti ginčus. Civilinio proceso teisės teorijoje taip pat laikomasi nuomonės, kad kiekvienas civilinis ginčas pirmiausia turi būti sprendžiamas taikiai, taip ieškant geriausio sprendimo abiems pusėms. Beveik kiekvienoje sutartyje galima rasti sąlygą, kuri teigia, kad tarp šalių kylantys ginčai turi būti sprendžiami derybomis, o tik joms nepavykus kreiptis į teismą. Įstatymuose taip pat galima surasti, kad įstatymų leidėjas įtvirtina pareigą, kad šalys kylančius ginčus bandytų spręsti išankstine ginčų sprendimo ne teisme tvarka. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad ginčams, kuriuos ketinama spręsti pareiškiant grupės ieškinį taip pat nustatyta privaloma išankstinio ginčo sprendimo ne teisme tvarka.

CPK 441^2 str. numato išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarką. Apie ketinimą kreiptis į teismą dėl grupės ieškinio bylos iškėlimo grupės atstovas turi pranešti atsakovui išsiųsdamas rašytinę pretenziją registruotąja pašto siunta. Jeigu atsakovas – fizinis asmuo, tai rašytinė pretenzija turi būti siunčiama to fizinio asmens gyvenamosios vietos adresu, o jeigu atsakovas – juridinis asmuo, tai rašytinė pretenzija siunčiama juridinio asmens buveinės adresu. Doc. dr. Justino Usonio teigimu taip „duodamas signalas, kad grupė kreipsis, ir kartais tai jau padeda išspręsti tam tikrą ginčą“[111].

Pretenzija turi būti aiški ir išsami. Pretenzijoje apibūdinama grupė, nurodomi grupės narių reikalavimai. Nors CPK nėra nurodoma, tačiau reikalavimai turi būti pagrįsti ir negali būti piktnaudžiaujama grupės ieškinio institutu turint tikslą įbauginti atsakovą. Pretenzijoje taip pat įspėjama, kad jeigu šie reikalavimai nebus įvykdyti per nurodytą laiką, grupė kreipsis į teismą, pareikšdama grupės ieškinį. Grupės atstovas pretenzijoje nustato ne trumpesnį kaip trisdešimt dienų terminą nurodytiems reikalavimams įvykdyti. Manytina, kad nustatytas trisdešimt dienų terminas yra pakankamas terminas, kad atsakovas susipažintų su reikalavimais, kurie pateikti pretenzijoje ir jei tai įmanoma, šiuos reikalavimus įvykdytų. Tačiau jeigu per nustatytą pretenzijoje terminą negaunamas atsakymas, daroma išvada, kad atsakovas jos nepatenkino ir grupė gali kreiptis į teismą ir pareikšti grupės ieškinį.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad CPK nereglamentuoja kaip turėtų būti sprendžiama situacija jeigu atsakovas per nustatytą terminą, t. y. trisdešimt dienų, patenkinta tik dalies grupės asmenų reikalavimus. Patenkinus tik dalies grupės narių reikalavimus manytina, kad atsakovas

[111] “Kada verta teikti grupinį ieškinį?“ žiūrėta 2016 01 25, http://www.lrt.lt/naujienos/tavo_lrt/37/92339

taip gali siekti, kad sumažėtų grupės asmenų skaičius ir tokiu būdu grupės ieškinio pareiškimas būtų negalimas. Manytina, kad šios galimos situacijos pavyktų išvengti, jeigu CPK būtų įtvirtinta, kad grupės narių reiškiami reikalavimai pretenzijoje turi būti vykdomi visa apimtimi.

Neteisminė ginčo sprendimo tvarka – taikus ginčo sprendimo būdas, kuris leidžia potencialiems ieškovams ir atsakovams taikiai susitarti dėl kilusio ginčo. Galimybė išspręsti ginčą neteisminiu keliu yra labai svarbi dėl to, kad potencialus atsakovas:

- informuojamas apie grupės ketinimą kreiptis į teismą;
- sužino apie jam keliamus reikalavimus;
- gali išspręsti ginčą neteisminiu būdu;
- neturės neigiamų pasekmių, kurios gali kilti grupės ieškinį nagrinėjant teisme (išlaidos, pablogėjusi reputacija ir t. t.).

Galima daryti išvadą, kad išankstinio ginčo sprendimo ne teisme tvarkos nustatymas yra itin tikslingas ir reikalingas. Remiantis Europos Komisijos[112], Europos ir JAV mokslininkų[113] rekomendacijomis neteisminė ginčo sprendimo tvarka prieš pareiškiant grupės ieškinį taip pat yra vertintina teigiamai.

Reikia atkreipti dėmesį, kad CPK 441^2 str. 2 d. numatyta, jog „šio straipsnio 1 dalyje numatyta išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka netaikoma, jeigu grupės ieškiniu reiškiamiems reikalavimams pagal kitus teisės aktus nustatyta kitokia privaloma išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka arba grupė pasinaudojo kitais neprivalomais ginčų sprendimo ne teisme būdais"[114].

Kyla klausimas kaip pasielgti jeigu pavyzdžiui, dalis grupės narių buvo pareiškę dėl darbų kokybės garantijos pretenziją pagal CK 6.697 str. 5 d., o kiti grupės nariai nebuvo pareiškę. Todėl svarstytina, ar grupė yra pasinaudojusi kitais ginčo nagrinėjimo ne teisme būdais ar ne. Tačiau kaip žinoma, galutinis grupės narių sąrašas patvirtinamas tik tada, kai teismas priima nutartį dėl grupės ieškinio priėmimo. „Todėl pretenzija (siūlymas taikiai išspręsti kilusį ginčą ne teisme) yra galimybė neteisminiu keliu susitarti su potencialia grupe"[115]. Nepavykus ginčo išspręsti neteisminiu būdu CPK 441^2 str. 1 d. numato, kad grupė turi teisę pareikšti grupės ieškinį.

Kaip jau buvo minėta, „įstatymų leidėjas ne kartą yra išreiškęs valią, kad prioritetas turėtų būti suteikiamas neteisminei ginčų sprendimo tvarkai, todėl siekiant skatinti taikius ir

---

[112] Europos Komisija, "Komisijos Tarnybų darbinis dokumentas. Viešos konsultacijos. Vieninga Europos kolektyvinių ieškinių koncepcija," žiūrėta 2016 01 26, http://ec.europa.eu/dgs/health_food-safety/dgs_consultations/ca/docs/cr_consultation_paper_lt.pdf

[113] "The Globalisation of Class Actions: Safeguards to Curb Litigation Abuse," žiūrėta 2016 01 26, http://www.instituteforlegalreform.com/images/stories/documents/pdf/research/safeguardspaper.pdf; Christopher Hodges, "Collective Redress in Europe: The New Model," *Civil Justice Quarterly, Issue 3* (2010).

[114] *Supra* note 10.

[115] *Supra* note 108.

neteisminius ginčų sprendimo būdus bei atsižvelgiant į tai, kad grupės ieškinio bylos nagrinėjimo procesas yra sudėtingas, įtvirtinama neteisminė privaloma ginčo, dėl kurio ruošiamasi reikšti grupės ieškinį, sprendimo tvarka“[116].

Tinkamas grupės atstovas. Dar viena grupės ieškinio pareiškimo prielaida – grupė turi turėti tinkamą grupės atstovą. Grupės atstovas gali būti grupės narys, asociacija ar profesinė sąjunga. Grupės atstovas yra laikomas ieškovu. Bylos nagrinėjimo metu jis grupės narių vardu teikia teismui įrodymus, argumentus, atsikirtimus, skundus ar reikalavimus bei naudojasi kitomis šalių procesinėmis teisėmis, kurios nurodytos CPK 42 str. Grupės atstovas grupės narių vardu pasirašo ieškinį ir kartu su grupės advokatu veda grupės ieškinio bylą atstovaudamas visų grupės narių interesams[117].

Kaip minėta, CPK 441^4 str. 2 d. numatyta, kad grupės atstovu gali būti asociacija arba profesinė sąjunga, jeigu grupės ieškiniu reiškiami reikalavimai kyla iš teisinių santykių, kurie yra tiesiogiai susiję su profesinės sąjungos ar asociacijos veiklos sritimi ir tikslais ir kai ne mažiau kaip dešimt grupės narių yra profesinės sąjungos ar asociacijos nariai. Pažymėtina, kad grupės nariais gali būti ne tik profesinės sąjungos ar asociacijos nariai, bet ir kiti suinteresuoti asmenys, o asociacija ar profesinė sąjunga atstovaus visų grupės narių interesams.

Teisininkų tarpe kyla diskusijos dėl asociacijos ir profesinės sąjungos kaip grupės atstovo. Vieni teigia, kad asociacijoms ir profesinėms sąjungoms nereikėtų suteikti galimybės būti grupės atstovu, kiti mano priešingai. Diskutuojant šiuo klausimu buvo prieita prie išvados, kad tiek asociacija, tiek profesinė sąjunga yra įpareigotos teisės aktais „išlaikyti aukščiausią veiklos viešumo lygį, taip pat jos mažiausiai gali būti tapatinamos su pasipelnymui įsteigtais juridiniais asmenimis. Dėl šių priežasčių šių formų juridiniai asmenys, tikėtina, būtų tinkami būti grupės atstovu“[118]. Taigi manytina, kad nereikėtų baimintis dėl asociacijų ir profesinių sąjungų tinkamumo būti grupės atstovais, nes kiekvienu atveju apie grupės atstovo tinkamumą sprendžia teismas.

Grupės atstovo tinkamumas yra labai svarbus ir itin aktualus grupės ieškinio procese dėl to, kad:

- grupės atstovas turi visas ieškovo teises ir pareigas, veda grupę grupės ieškinio procese;
- bendradarbiauja su advokatu, sudaro su juo sutartį;
- informuoja grupės narius apie bylos nagrinėjimo eigą ir t. t.

CPK 441^3 str. 1 d. 4 p. nurodo, kad turi būti įrodytas tinkamas atstovavimas. Tai reiškia, kad turi būti įrodyta, kad grupės atstovas tinkamai ir sąžiningai gins ir atstovaus grupės narių

[116] *Supra* note 106.
[117] *Supra* note 10.
[118] *Supra* note 108.

interesus. Grupės atstovo tinkamumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į atstovo reputaciją, sąžiningumą, kompetenciją atstovauti grupei, patirtį kitose bylose dėl grupės ieškinio, jeigu ją turi, jo procesinį elgesį nagrinėjant tokias bylas, ar nėra grupės atstovo ir grupės narių interesų konflikto[119]. Sąžiningumas – vertybinė, moralinė kategorija, garbingas asmens elgesys savo ir kitų asmenų atžvilgiu. Taigi grupės atstovo sąžiningumas suprantamas taip, kad „savo įgaliojimus atstovauti grupei jis vykdys tinkamais ir teisėtais būdais gindamas visų grupės narių teises ir teisėtus interesus, maksimaliai panaudodamas savo jėgas, žinias ir kitus savo asmeninius sugebėjimus"[120]. Reputacija – tam tikrais kriterijais paremta nuomonė apie asmenį, organizaciją ir t. t. Kompetencija suprantama kaip tam tikros srities žinių, gebėjimų ir nuostatų visuma. Interesų konfliktas apibūdinamas kaip tam tikra situacija, kai asmuo eidamas savo pareigas turi atlikti tam tikrą veiksmą, tačiau tas veiksmas susijęs ne tik su jo pareigomis, bet ir su jo privačiu interesu[121]. Plačiau vertinamieji kriterijai dėl grupės atstovo tinkamumo bus nagrinėjami ketvirtoje darbo dalyje, taip pat bus keliamas klausimas ar ne per daug subjektyvių ir vertinamojo pobūdžio kriterijų dėl grupės atstovo tinkamumo.

Nors CPK nuostatose vartojama sąvoka – „grupės atstovas", tačiau teisininkų tarpe kyla klausimas dėl šios sąvokos tinkamumo, nes sudaromas įspūdis, kad grupės atstovas veikia atstovavimo sutarties pagrindu, tačiau santykių įforminimas su kiekvienų iš grupės narių nereikalingas. Šiuo atveju pakanka užpildyti sutikimo būti grupės nariu formą. Formos užpildymas laikomas pakankamu faktu konstatuoti dalyvavimą grupėje ir asmens santykių su atstovu įforminimą. Tačiau, kai kurie teisininkai dėl aiškumo vis tik siūlo vietoje sąvokos „grupės atstovas" vartoti sąvoką „grupės vedlys".

Pažymėtina, kad grupės ieškinio bylos proceso eigoje grupės atstovas gali būti pakeistas teismo nutartimi. Grupės atstovas pakeičiamas kai:

- pats grupės atstovas kreipiasi į teismą ir prašo jo nelaikyti grupės atstovu bei siūlo pripažinti grupės atstovu kitą grupės narį. Šiuo atveju reikalingas grupės nario sutikimas būti grupės atstovu bei įrodymai, kad daugiau kaip pusė visų grupės narių pritaria siūlomai kandidatūrai;
- daugiau negu pusė visų grupės narių kreipiasi į teismą dėl esamo grupės atstovo pakeitimo. Kreipimesi į teismą nurodomas narys, kuris siūlomas pripažinti grupės atstovu. Šį kreipimąsi pasirašo grupės nariai ir kartu pateikia rašytinį sutikimą asmens, kurį siūloma pripažinti grupės atstovu;

[119] *Supra* note 10.
[120] Egidijus Krivka, *supra* note 9, p. 146.
[121] "Interesų konfliktas," žiūrėta 2016 02 10, http://www.vtek.lt/index.php/component/content/article?id=33

- CPK 441[13] str. 3 d. nurodytu atveju. Šiuo atveju naujas grupės atstovas pateikia rašytinius daugiau kaip pusės visų grupės narių sutikimus dėl jo pripažinimo grupės atstovu apeliaciniame procese.[122]

Gali susidaryti situacija, kai grupės nariai nesutaria dėl naujo grupės atstovo kandidatūros arba grupė dėl tam tikrų priežasčių gali likti be grupės atstovo. Tokiu atveju teismas turi viešai specialiame interneto tinklalapyje paskelbti apie tai, kad grupė neturi grupės atstovo ir nurodo terminą (ne trumpesnį negu trisdešimt dienų) per kurį turi būti teismui pateiktas grupės nario kreipimasis dėl jo pripažinimo grupės atstovu, taip pat įrodymai, kad jo kandidatūrai pritaria daugiau kaip pusė grupės narių. Tačiau jeigu ir per šį terminą teismui nepateikiamas kreipimasis dėl grupės nario pripažinimo grupės atstovu, grupės ieškinį teismas palieka nenagrinėtą.

3.2. Grupės ieškinio pareiškimo specialiosios sąlygos

Grupės narių skaičius. CPK 441[3] str. 2 d. 1 p. nustatyta, kad viena iš grupės ieškinio pareiškimo specialiųjų sąlygų yra ta, kad „reikalavimą pareiškia ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ar juridinių asmenų, raštu išreiškusių savo valią būti grupės nariais ir pareikšti ieškinį teismui“[123]. Keliamas klausimas, ar numatytas ne mažiau kaip dvidešimt asmenų skaičius yra pagrįstas ir, ar tam tikrais atvejais, tai netaps kliūtimi pareikšti grupės ieškinį. Šiuo klausimu nuomonės teisininkų tarpe išsiskiria. Vieni teigia, kad nereikia nustatyti konkretaus asmenų skaičiaus galinčių pareikšti grupės ieškinį, nes svarbiausia yra nustatyti ar grupės ieškinys yra tinkamesnis, tikslingesnis ir efektyvesnis būdas išspręsti ginčą negu individualūs ieškiniai. Kiti mano, kad nustatyti minimalų asmenų skaičių yra tikslinga.

Reikėtų sutikti, kad labai svarbu nustatyti ar grupės ieškinys yra efektyvesnis, tikslingesnis ir tinkamesnis būdas išspręsti ginčą negu individualūs ieškiniai. Tačiau reikia pabrėžti, kad tinkamumo, efektyvumo ir tikslingumo kriterijus yra glaudžiai susijęs su kiekybės kriterijumi – grupės narių skaičiumi. Esant didelei asmenų grupei individualių ieškinių nagrinėjimas būtų neefektyvus, dėl šios priežasties efektyviau ir ekonomiškai naudingiau ieškinį nagrinėti grupės ieškinio tvarka.[124]

Kadangi grupės ieškinys Lietuvoje yra dar naujas institutas, todėl CPK nustatytas minimalus asmenų skaičius grupės ieškinio procese padeda užtikrinti didesnį teisinį tikrumą ir

[122] *Supra* note 10.
[123] *Ibid.*
[124] *Supra* note 108.

sudaro teismams sąlygas lengviau įvertinti, ar tai yra grupės ieškinys. Be to reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kai kuriuose teisės aktuose grupių intereso gynimas susietas su dvidešimties asmenų skaičiumi, pavyzdžiui, Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 31 str. 1 d. 3 p.

Teisininkų tarpe taip pat buvo kilusi diskusija – ar nustatytos dvi grupės ieškinio pareiškėjų, t. y. ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ir ne mažiau kaip dvidešimt juridinių asmenų neužkerta kelio pareikšti grupės ieškinį ir, ar taip nesukuria prielaidų vienu metu teismams nagrinėti identiškus grupės ieškinius. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai vienoje byloje būna suinteresuoti dalyvauti tiek juridiniai tiek fiziniai asmenys, nes dėl mažo reikalavimo ir dėl laiko bei finansinių išteklių jie nenorėtų kreiptis į teismą su individualiu ieškiniu. Kai kuriose valstybėse skirstymo į dvi ieškinio pareiškėjų grupes, t. y. fizinius ir juridinius asmenis nėra ir manytina, kad tai leidžia efektyviau apginti pažeistas grupės asmenų teises.

Privalomas advokato dalyvavimas. Antra specialioji grupės ieškinio pareiškimo sąlyga – grupė turi turėti grupės advokatą (CPK 441^3 str. 2 d. 2 p.). Grupės ieškinio bylose yra numatomas privalomas grupės advokato dalyvavimas (CPK 441^1 str. 3 d.). Advokato dalyvavimas yra privalomas, tiek rengiant grupės ieškinį, tiek teismui nagrinėjant grupės ieškinio bylą ir kitose bylos stadijose – surašant apeliacinį, atskirąjį arba kasacinį skundą.

Su advokatu turi būti sudaryta teisinių paslaugų teikimo sutartis. Šią sutartį su grupės advokatu sudaro grupės atstovas. Nors grupės atstovas sudaro teisinių paslaugų teikimo sutartį su advokatu, tačiau teisiniai santykiai susiklosto ne tik tarp grupės atstovo ir advokato, bet ir tarp pačios asmenų grupės ir advokato. Tai gali patvirtinti CPK 441^4 str. 8 d., kur teigiama, kad net ir pakeitus grupės atstovą grupės teisiniai santykiai su advokatu nesibaigia.

Advokato vaidmuo grupės ieškiniuose yra ypatingas, nes advokatas atstovauja nukentėjusių asmenų grupę, kurių lūkesčiai, interesai bei prisijungimo prie grupės ieškinio motyvai gali skirtis. Atstovaudamas kelias dešimtis ar šimtus ieškovų, advokatas turi tinkamai atstovauti bendrą grupės narių interesą, be to turi vengti interesų konflikto, šališkumo tam tikriems grupės nariams.[125]

Kaip jau buvo minėta, grupės ieškinys yra naujas teisės institutas Lietuvoje, dėl šios priežasties norint, kad teismų nepasiektų neprofesionalūs grupės ieškinių pareiškimai, norint sumažinti piktnaudžiavimo galimybę bei siekiant užtikrinti profesionalų atstovavimą bylose yra tikslinga nustatyti privalomą advokato dalyvavimą grupės ieškinio bylose.

[125] Ginta Gudauskaitė, *supra* note 53.

4. PAGRINDINIAI GRUPĖS IEŠKINIO NAGRINĖJIMO TEISME PROCESINIAI ASPEKTAI

4.1. Grupės ieškinio priėmimo ypatumai

Teismas, spręsdamas ar ieškinys gali būti nagrinėjamas pagal grupės ieškinio taisykles, patikrina ieškinio pareiškimo prielaidas ir sąlygas bei spręsdamas dėl ieškinio priėmimo, vadovaujasi CPK 441^7 str. numatytomis taisyklėmis ir priima nutartį dėl grupės ieškinio priėmimo.

Pateikus ieškinį teismui, apygardos teismas, kaip pirmosios instancijos teismas grupės ieškiniams nagrinėti, sprendžia ieškinio priėmimo klausimą. Taigi vienas iš grupės ieškinio proceso ypatumų – teismingumas. CPK 441^1 str. 4 d. numatyta, kad grupės ieškinio bylas kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėja apygardos teismai. Kyla klausimas ar pagrįstai nustatytas toks teismingumas, kad grupės ieškinio bylas nagrinėtų apygardos teismai.

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkai ir ekspertai atliktame taikomajame moksliniame tyrime „Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo" netgi siūlė, kad grupės ieškiniai turėtų būti teismingi tik Vilniaus apygardos teismui. O tik vėliau įvertinus grupės ieškinių kiekį bei taikymo praktiką turėtų būti sprendžiamas klausimas dėl teismingumo išplėtimo visiems apygardos teismams.[126] Tačiau įstatymų leidėjas kaip žinia, numatė, kad grupės ieškinio bylas kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėja apygardos teismai.

Atsižvelgiant į grupės ieškinių sudėtingumą, jų specifiką bei poreikį formuoti vienodą teismų praktiką, numatyta, kad grupės ieškinio bylas turėtų nagrinėti apygardos teismai dėl tokių priežasčių:

- grupės ieškinys – specifinis ieškinys, nes palyginus su individualiais ieškiniais, grupės ieškinio procesas yra žymiai sudėtingesnis;
- grupės ieškinio institutas Lietuvoje yra naujas, todėl nėra grupės ieškinio tradicijų;
- grupės ieškinio procese teismui suteikiama didelė diskrecijos laisvė;
- teisėjai turės būti apmokyti grupės ieškinio ypatumų;
- atsižvelgiant į kitų šalių praktiką, grupės ieškiniai pareiškiami gana retai, todėl manytina, kad apygardos teismų darbo krūvis padidės nežymiai[127].

Taigi manytina, jog yra pagrįstai nustatytas toks teismingumas, t. y. kad grupės ieškinio bylas kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėja apygardos teismai. Grupės ieškinio bylų

[126] *Supra* note 1.
[127] *Supra* note 108.

teismingumas apygardos teismams nustatomas atsižvelgiant į grupės ieškinio specifiką, grupės ieškinio procesinį sudėtingumą.

CPK 441^7 str. 1 d. įtvirtinta, kad teismas turi įvertinti ar ieškinio nagrinėjimas pagal grupės ieškinio taisykles yra tinkamesnis, efektyvesnis ir tikslingesnis būdas išspręsti konkretų ginčą negu individualūs ieškiniai. CPK nurodyta kokiais kriterijais turi remtis teismas, spręsdamas dėl efektyvumo, tinkamumo bei tikslingumo. Teismas, spręsdamas ar grupės ieškinys yra efektyvesnis, tinkamesnis ir tikslingesnis būdas išspręsti konkretų ginčą negu individualūs ieškiniai turi atsižvelgti į grupės atstovo pateiktą informaciją bei kitus teismui žinomus duomenis ir remiantis tuo įvertina:

- apibūdintą grupę;
- grupės ieškiniu ginamų pažeistų teisių ir įstatymų saugomų interesų pobūdį;
- bendro grupės reikalavimo ir individualaus pobūdžio turtinių grupės narių reikalavimų (jeigu jie yra reiškiami) santykį;
- individualaus pobūdžio turtinių grupės narių reikalavimų (jeigu jie yra reiškiami) dydį bei kitas aplinkybes[128].

Kaip pavyzdį galima pateikti Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. vasario 18 d. civilinę bylą Nr. e2-158-186/2016. Lietuvos apeliacinis teismas paliko galioti Kauno apygardos teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartį, kuria buvo atsisakyta priimti grupės ieškinį kaip teisme nenagrinėtiną pagal grupės ieškinio taisykles. Teismas nurodė, kad „teismas byloje turės išsamiai įvertinti kiekvieno ieškovo veiksmus bei asmenines savybes ir priežastis, nulėmusias kiekvieno jų sprendimą įsigyti ar / ir laikyti akcijas, ieškinio nagrinėjimas pagal grupės ieškinio taisykles nebūtų nei veiksmingesnis, nei tikslingesnis, nei efektyvesnis būdas išspręsti šį ginčą“[129].

Investuotojų asociacija (ieškovų grupės atstovė) kreipėsi į teismą su grupės ieškiniu. Ieškinyje prašė konstatuoti, kad atsakovai (akcinė bendrovė (toliau – AB) „Ūkio bankas“ ir uždaroji akcinė bendrovė (toliau – UAB) „Deloitte Lietuva“) ieškinyje nurodytais veiksmais padarė žalą AB „Ūkio bankas“ akcininkams taip pat prašė priteisti konkretiems ieškovams iš atsakovų žalos atlyginimą. Ieškinyje nurodoma, kad ieškovai buvo suklaidinti priimant investicinius sprendimus, dėl klaidingai parengtų finansinių ataskaitų, kurioms auditą atliko UAB „Deloitte Lietuva“ ir dėl to patyrė nuostolių. Investicinių sprendimų pirkti banko akcijas arba toliau akcijas laikyti ieškovai nebūtų priėmę, jeigu atsakovai nebūtų atlikę neteisėtų veiksmų, t. y. nebūtų suklaidinę grupės narių dėl banko ekonominės padėties.

---

[128] *Supra* note 10.

[129] “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-158-186/2016,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&aktoid=1215054&nr=1

Teismas nurodė, kad ieškinys nėra grindžiamas panašiomis ar tapačiomis faktinėmis aplinkybėmis ir ieškinio nagrinėjimas pagal grupės ieškinio taisykles nebūtų nei tikslingesnis nei efektyvesnis nei veiksmingesnis būdas išspręsti ginčą. Teismo nuomone, skiriasi ieškovų investavimo į banko akcijas laikotarpis, investavimo būdas, ieškovų amžius bei patirtis. „Atskiriems ieškovams egzistuoja skirtingos faktinės, o kartu ir teisinės aplinkybės, išimtinai individualiai susijusios su kiekvienu ieškovu ir itin svarbios vertinant tikrąsias priežastis, nulėmusias ieškovų sprendimus dėl atsakovo akcijų įsigijimo ir / ar laikymo“[130].

Teismas, spręsdamas grupės ieškinio priėmimo klausimą taip pat turi įvertini ir grupės atstovo tinkamumą. Grupės ieškinio procese vienas svarbiausių asmenų yra grupės atstovas. Pagal CPK 441^7 str. 1 d. teismas turi įvertinti grupės atstovo reputaciją, sąžiningumą, kompetenciją atstovauti grupei, patirtį kitose bylose dėl grupės ieškinio, jeigu ją turi, atstovo procesinį elgesį nagrinėjant tokias bylas, ar nėra grupės atstovo ir grupės narių interesų konflikto.

Teisininkų tarpe kyla diskusijų ar ne per daug subjektyvių ir vertinamojo pobūdžio kriterijų dėl grupės atstovo tinkamumo ir, ar atstovo tinkamumo klausimą turi spręsti teismas. Pavyzdžiui, reikalavimas teismui įvertinti grupės atstovo sąžiningumą. Nesąžiningų interesų buvimo patikrinti praktiškai neįmanoma, ypač kai teismo procesas dar neprasidėjo, kai grupės atstovas nėra atlikęs veiksmų, kuriais remiantis galima būtų spręsti apie jo sąžiningumą.

2016 m. vasario 4 d. įvykusioje nacionalinėje teisės mokslo konferencijoje „Privatinės teisės efektyvumo tyrimai“[131] prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius pranešime „Grupės ieškinys kaip efektyvi kolektyvinių interesų gynimo forma“ neigiamai vertino teismams suteiktą grupės atstovo tinkamumo vertinimo klausimą. Jo nuomone, grupės atstovo tinkamumo klausimą reikia siūlyti spręsti grupės nariams. Prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius siūlo, kad teismams nereikėtų užkrauti atstovo tinkamumo vertinimo klausimo ir šiuos vertinamuosius kriterijus panaikinti, tačiau palikti teismui galimybę siūlyti grupės nariams pasinaudoti teise pakeisti grupės atstovą jei, teismo nuomone, grupės atstovas netinkamai atstovauja grupės interesams.

Kitokia nuomonė pateikiama Grupės ieškinio koncepcijoje, kurioje teigiama, kad teismui grupės ieškinio bylose turi būti suteiktas aktyvus teismo vaidmuo ir, kad tik teismas gali įvertinti grupės atstovo tinkamumą. Visa tai sudarytų sąlygas skaidriam ir teisingam grupės ieškinio procesui ir taip apsaugotų „nuo, pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose itin paplitusio piktnaudžiavimo grupės ieškinio institutu, kuomet atstovas yra tik finansiškai suinteresuotas grupės ieškinio procesu, tačiau nėra suinteresuotas grupės narių pažeistų teisių ir įstatymo saugomų interesų apgynimu“[132].

[130] *Supra* note 129.
[131] *Supra* note 38.
[132] *Supra* note 108.

Apibendrinant, siūlytina, kad grupės atstovo tinkamumo klausimą turėtų vertinti grupės nariai, o ne teismas. Teismui palikti galimybę siūlyti grupės nariams pasinaudoti teise pakeisti grupės atstovą jei, teismo nuomone, grupės atstovas netinkamai atstovauja grupės interesams.

Kaip jau buvo minėta, teismuose dar tik formuojasi grupės ieškinio instituto taikymo praktika. Advokatė Danguolė Bublienė, kuri dalyvavo grupės ieškinio instituto kūrimo procese, teigė, kad buvo baiminamasi ar šis institutas Lietuvos teisinėje sistemoje bus tinkamai taikomas[133]. „Pirmojo grupės ieškinio praktika parodė, kad teismai linkę atidžiai ir nuosekliai vertinti visus grupės ieškinio kriterijus ir aplinkybes, susijusias su tokio ieškinio realizavimu“[134].

Vilniaus apygardos teismas 2015 m. vasario 18 d. civilinėje byloje Nr. e2-3157-258/2015 nutartimi atsisakė priimti svarstyti Ukmergės rajono savivaldybės grupės ieškinį atsakovams UAB „Energijos taupymo centras” ir UAB „Miesto energija” dėl nepagrįsto praturtėjimo fakto pripažinimo ir beveik 4 mln. EUR priteisimo. Ieškovas nurodė, kad atsakovas UAB „Miesto energija” beveik visą savo veiklos laikotarpį pagamintą šilumos energiją pardavinėjo didesne kaina, negu savo konkursiniame pasiūlyme Ukmergės rajono savivaldybei buvo įsipareigojęs investuotojas atsakovas UAB „Energijos taupymo centras”. Ieškovas taip pat teigė, kad atsakovai veikdami abu kartu nepagrįstai praturtėjo Ukmergės rajono savivaldybės didžiosios dalies šilumos vartotojų sąskaita.

Ieškovas ieškinį prašė nagrinėti pagal grupės ieškinio proceso taisykles, nes nagrinėti daug atskirų, bet identiškų civilinių bylų būtų neefektyvu. Todėl ieškovo įsitikinimu, geriausiai šių asmenų teises ir interesus gali apginti būtent grupės ieškinys, kurį inicijuoja ir teikia teismui Ukmergės rajono savivaldybė, kuri ir atstovauja šiuos šilumos vartotojus.

Prie inicijuojamo grupės ieškinio prisidėjo daugiau negu dvidešimt ieškovų – grupės narių (juridinių asmenų), kurių teigimu visiškai sutampa faktinis reikalavimo pagrindas, bet skiriasi individualių reikalavimų dydis.

Kaip jau buvo minėta, grupės ieškinio procesas yra sudėtingas, dėl šios priežasties yra įtvirtinta neteisminė privaloma ginčo sprendimo tvarka, nes siekiama skatinti neteisminius ir taikius ginčų sprendimo būdus.

CPK 441^2 str. 1 d. numato, kad apie grupės ketinimą kreiptis į teismą dėl grupės ieškinio bylos iškėlimo, grupės atstovas turi pranešti atsakovui, išsiųsdamas rašytinę pretenziją registruotąja pašto siunta atsakovo – juridinio asmens buveinės adresu. Pretenzijoje turi būti apibūdinta grupė, nurodomi reikalavimai bei įspėjama, kad, jeigu šioje pretenzijoje nurodyti reikalavimai per nurodytą laiką (ne trumpesnį kaip trisdešimt dienų) nebus įvykdyti, grupė kreipsis į teismą.

[133] *Supra* note 56.
[134] *Ibid.*

Vilniaus apygardos teismas atsisakė priimti ieškinį, nes nebuvo laikytasi šiai bylų kategorijai numatytos išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos (CPK 137 str. 2 d. 3 p.). Teismo nuomone, turi būti išsemtos visos šalių susitaikymo galimybės grupės ieškinio byloje, dar iki ją iškeliant. Tačiau matyti, kad pretenzija abstrakti, lakoniška ir neaiški. Pretenzijoje nėra apibūdinta grupė, iš viso neminimi ir nenurodomi grupės narių individualūs reikalavimai. Pretenzijoje nebuvo jokių argumentų, kokiu būdu atsakovai neteisėtai praturtėjo, nebuvo nurodyta ir banko sąskaita į kurią turėtų pervesti reikalaujamą sumą. Taigi toks lakoniškas, abstraktaus turinio pranešimas, negali būti pripažintas tinkamomis pastangomis siekiant taikaus ginčo sprendimo[135]. Taigi, teismo nuomone, Ukmergės rajono savivaldybė nepasinaudojo išankstine ginčo sprendimo ne teisme tvarka, todėl teismas atsisakė pagal CPK 137 str. 2 d. 3 p. priimti ieškinį.

Ieškinys turėjo ir kitų trūkumų: grupės narių reikalavimai nebuvo tapatūs / panašūs ir bylą vedė netinkamai įgaliotas asmuo.

Kaip žinia, ieškinys turi būti grindžiamas tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis ir juo siekiama tuo pačiu teisinės gynybos būdu apginti į grupę susijungusių fizinių ar juridinių asmenų, kurie pareiškė ieškinį, tapačias ar panašaus pobūdžio materialines teises ar įstatymų saugomus interesus (CPK 441^1 str. 2 d.). Teismo nuomone, šios grupės narių reikalavimai nebuvo grindžiami tapačiomis ar panašiomis faktinėmis aplinkybėmis. Ukmergės rajono savivaldybės reikalavimas grindžiamas Ukmergės rajono savivaldybės bei atsakovų sudaryta šilumos ūkių modernizavimo ir renovacijos sutarties pažeidimu, o grupės narių, t. y. šilumos vartotojų reikalavimai buvo grindžiami nepagrįsto praturtėjimo instituto normomis (CK 6.237 str.), nors juos su atsakovu UAB „Miesto energija“ siejo šiluminės energijos pirkimo-pardavimo teisiniai santykiai.

CPK 441^5 str. 1 d. nurodyta, kad kiekvienas grupės narys savarankiškai veda bylą dėl jo pareikštų individualaus pobūdžio turtinių reikalavimų ir veikia savo vardu. Minėtame ieškinyje individualius reikalavimus už šilumos vartotojus pareiškė grupės atstovas (Ukmergės rajono savivaldybė), tačiau nėra duomenų apie grupės narių ieškovui Ukmergės rajono savivaldybei suteiktus įgaliojimus jų vardu pareikšti individualius reikalavimus.

Šis Vilniaus apygardos teismo sprendimas buvo apskųstas. 2015 m. liepos 10 d. Lietuvos apeliacinis teismas civilinėje byloje Nr. e2-816-157/2015[136] nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas:

- tinkamai nustatė ir išnagrinėjo bylos aplinkybes;

[135] *Supra* note 56.

[136] "Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-816-157/2015," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&aktoid=1078669&nr=1

- teisingai pritaikė šiuos teisinius santykius reglamentuojančias civilinio proceso teisės normas bei priėmė pagrįstą ir teisėtą nutartį, atsisakydamas priimti Ukmergės rajono savivaldybės ieškinį[137].

Kaip nurodoma CPK 441^7 str. 2 d. teismas prieš priimdamas nutartį dėl grupės ieškinio priėmimo CPK 142 str. 1 d. nustatyta tvarka atsakovui išsiunčia grupės ieškinio kopiją ir praneša, kad jis gali per septynias dienas (nuo dokumentų įteikimo dienos) pareikšti nuomonę. Atkreiptinas dėmesys, kad nėra nustatytos atsakovo pateiktos nuomonės teisinės pasekmės, todėl teisininkų tarpe buvo kilusi diskusija ar ši norma turi teisinį krūvį. Pateikdamas nuomonę atsakovas pateikia ir jam žinomą informaciją, kuri gali būti labai svarbi ir reikšminga teismui sprendžiant klausimą dėl grupės ieškinio priėmimo. Atsižvelgiant į tai, kad grupės ieškinio procesas yra naujas ir sudėtingas, manytina, kad atsakovo pateikta nuomonė „dėl grupės ieškinio priėmimo yra labai naudinga teismui, nes kartu, su nuomone teismui yra pateikiama informacija, galimai padėsianti priimti nutartį dėl grupės ieškinio priėmimo“[138]. Taip pat manytina, kad atsakovo nuomonės pareiškimas nesudaro sąlygų vilkinti ir taip sudėtingą grupės ieškinio procesą.

Taigi priimant grupės ieškinį pagrindinį vaidmenį atlieka teismas, kuris ir turi nuspręsti ar ieškinys gali būti pripažįstamas grupės ieškiniu ir, ar šis ieškinys gali būti nagrinėjamas pagal grupės ieškinio taisykles.

4.2. Pasirengimas teisminiam grupės ieškinio nagrinėjimui ir teisminio nagrinėjimo ypatumai

Grupės pildymas ir tvirtinimas. Teismas nutartimi dėl grupės ieškinio priėmimo išsprendžia grupės ieškinio priėmimo klausimą, taip pat ta pačia nutartimi nustato grupės papildymo terminą bei patvirtina pateiktą grupės atstovo pranešimą dėl grupės pildymo. Terminas grupei papildyti yra nuo šešiasdešimt iki devyniasdešimt dienų. Nustatant šį terminą teismas atsižvelgia į grupės ieškinio dalyką ir pagrindą, į galimą grupės dydį ir jos narių sklaidą. Teismas terminą gali pratęsti (ne ilgiau kaip trisdešimt dienų) jeigu gauna motyvuotą grupės atstovo prašymą. Asmuo, kuris nori prisijungti prie grupės turi pateikti grupės atstovui pareiškimą, kurio formos pavyzdį tvirtina teisingumo ministras.

[137] Albinas Juknys, “Viltys dėl 3,5 mln. sudužo: teks apmokėti beraščių sąskaitas,“ *Vilkmergė,* Nr. 21 (23), rugsėjis, 2015, 13, http://www.vilkmerge.lt/index.php/kategorijos/rajonas/siluma/17885-viltys-del-3-5-mln-suduzo-teks-apmoketi-berasciu-saskaitas.html
[138] *Supra* note 108.

Kaip minėta, teismas nutartimi dėl grupės ieškinio priėmimo patvirtina ir pateiktą grupės atstovo pranešimą dėl grupės pildymo. Patvirtintą pranešimą dėl grupės pildymo teismas paskelbia specialiame interneto tinklalapyje. CPK 441^8 str. 2 d. įtvirtinta, kad teismo nutartimi patvirtintą pranešimą dėl grupės pildymo taip pat gali platinti ir grupės atstovas per visuomenės informavimo priemones ir kitais būdais.

Lingvistiškai aiškinant šią normą suprantama, kad grupės atstovas „gali“, t. y. turi teisę teismo nutartimi patvirtintą pranešimą dėl grupės pildymo platinti per visuomenės informavimo priemones bei kitais būdais. Svarstytina, ar nebūtų tikslingiau grupės atstovui nustatyti ne teisę, o pareigą šį pranešimą dėl grupės pildymo platinti per visuomenės informavimo priemones ar kitais būdais. Reikėtų paminėti, kad Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto aiškinamajame rašte be kitų projekto tikslų buvo nurodyta, kad projektu yra siekiama „labiau užtikrinti teisę į teisminę gynybą, nes grupės ieškinio instituto pagalba gali būti apginami ir tie asmenys, kurie neinicijuoja teisminio bylinėjimosi dėl finansinių priežasčių, patirties stokos, laiko sąnaudų“[139] bei siekiama apginti silpnesnės šalies interesus ir sutrumpinti civilinių bylų procesą (grupės ieškinio procesas būtų trumpesnis nei visus individualius procesus sudėjus). Taigi kai kurių teisininkų nuomone turėtų būti siekiama pritraukti kuo daugiau potencialių ieškovų į vieną bylą, kurių ieškiniai grindžiami tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis bei kuriais siekiama apginti panašaus pobūdžio arba tapačias materialines teises arba įstatymų saugomus interesus[140].

Kaip jau buvo minėta, pagal CPK 441^7 str. 4 d. pranešimą dėl grupės pildymo teismas skelbia specialiame interneto tinklalapyje. Nors minėtas pranešimas ir skelbiamas specialiame interneto tinklalapyje, tačiau kyla klausimas, ar tikrai ši informacija pasieks kitus potencialius ieškovus, nes šie gali nepamatyti tokio pranešimo ir nesužinoti, kad jų teisės yra pažeistos. Dėl šių priežasčių buvo siūloma nustatyti grupės atstovui ne teisę, o pareigą platinti pranešimą dėl grupės pildymo. Tačiau po ilgų diskusijų buvo nutarta, kad grupės atstovui įtvirtinti ne teisę o pareigą platinti pranešimą dėl grupės pildymo būtų netikslinga. Grupės atstovas grupės ieškinio procesą organizuoja savo iniciatyva. Jis renka grupę ir ją formuoja, siekdamas sėkmingo proceso. Manytina, kad grupės atstovui turi būti leidžiama pasirinkti priemones, kuriomis jis išviešintų reiškiamą grupės ieškinį ir taip būtų informuoti potencialūs grupės nariai apie galimybę prisijungti prie grupės. Taip pat buvo pabrėžta, kad kiekvienas asmuo, gindamas savo teises ir teisėtus interesus turi elgtis aktyviai ir taip pats ieškoti gynybos būdų.[141]

[139] *Supra* note 106.
[140] *Supra* note 108.
[141] *Ibid.*

Pasibaigus nustatytam grupės pildymo terminui, ne vėliau kaip per keturiolika kalendorinių dienų grupės atstovas turi pateikti teismui patikslintą grupės narių sąrašą ir, jeigu reikia, patikslintą grupės ieškinį (pavyzdžiui, jeigu naujai prisijungę prie grupės nariai turi individualaus pobūdžio turtinių reikalavimų). Teismas pripažinęs, kad terminas praleistas dėl svarbių priežasčių gali jį atnaujinti. Patikslintą grupės narių sąrašo kopiją ir grupės ieškinio kopiją teismas išsiunčia atsakovui ir nurodo, kad atsakovas per septynias dienas (nuo dokumentų įteikimo dienos) gali pareikšti nuomonę.

Jeigu atsakovas pateikia nuomonę, tai teismas, įvertinęs atsakovo nuomonę, „nutartimi išsprendžia klausimą, ar patikslintas ieškinys atitinka grupės ieškiniui keliamus reikalavimus ir ar visi ieškinį pareiškę asmenys gali būti laikomi grupės nariais, ir patvirtina galutinį grupės narių sąrašą. Jeigu, teismo nuomone, atstovo pateiktame grupės narių sąraše nurodyti asmenys neatitinka grupės bendrumo kriterijaus ar dėl kitų priežasčių negali būti grupės nariais, teismas šių asmenų galutiniame grupės narių sąraše netvirtina“[142]. Ši nutartis yra neskundžiama.

Teismas kartu su nutarties kopija atsakovui ir tretiesiems asmenims siunčia pranešimą dėl atsiliepimų į pareikštą grupės ieškinį. Pažymėtina, kad jeigu grupės ieškinyje reiškiami individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai, tai atsakovas turi pateikti atsiliepimą ir dėl jų (CPK 441^8 str. 7 d.).

Pagal bendrąją CPK taisyklę pranešime dėl atsiliepimo į pareikštą ieškinį pateikimo, teismas nustato ne trumpesnį kaip keturiolikos dienų ir ne ilgesnį kaip trisdešimties dienų terminą atsiliepimams pareikšti. Išimtinais atvejais, atsižvelgiant į bylos sudėtingumą ar atsakovo ar trečiojo asmens prašymą, šį terminą teismas gali pratęsti iki šešiasdešimties dienų. Atsižvelgiant į grupės ieškinio sudėtingumą manytina, kad terminas atsiliepimams pareikšti patektų į šį išimtinį atvejį, t. y. terminas būtų pratęstas iki šešiasdešimties dienų.

CPK 441^8 str. 8 d. numato, kad „teismui priėmus šio straipsnio 5 dalyje nurodytą nutartį, asmenys, dėl svarbių priežasčių negalėję pasinaudoti teise tapti grupės nariais, turi teisę pateikti teismui motyvuotą prašymą prisijungti prie grupės“[143]. Prašymas tenkinamas tik tada, kai yra grupės atstovo ir atsakovo sutikimai, išskyrus CPK 441^{10} str. numatytą atvejį.

CPK 441^6 str. 1 d. įtvirtinta, kad grupė gali pakeisti ieškinio pagrindą arba dalyką, sumažinti ar padidinti bendrus grupės ieškinio reikalavimus, atsižvelgiant į prie grupės prisijungusių grupės narių reikalavimus bei reikalavimų pobūdį. Visa tai grupės atstovas gali atlikti iki tol, kol teismui pateikiamas tvirtinti patikslintas grupės narių sąrašas ir patikslintas ieškinys jeigu to reikia.

[142] *Supra* note 106.
[143] *Supra* note 10.

Asmuo turi teisę ne tik prisijungti prie grupės ieškinio, bet ir gali pasitraukti iš grupės. Norėdamas pasitraukti iš grupės turi pateikti teismui ir grupės atstovui rašytinį atsisakymą būti grupės nariu ir ieškovu grupės ieškinio byloje (CPK 441^8 str. 3 d.).

Teise pasitraukti iš grupės, narys gali pasinaudoti iki tada, kai teismas priima CPK 441^8 str. 5 d. nurodytą nutartį, išskyrus CPK 441^6 str. 3 ir 4 d. nurodytus atvejus. Svarbu paminėti, kad pasitraukus iš grupės nėra užkertamas kelias tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko pareikšti individualų ieškinį.

CPK 441^6 str. 2 d. numato, kad grupė turi teisę atsiimti grupės ieškinį. Tai padaryti galima iki tol, kol teismas neišsiuntė atsakovui ieškinio kopijos pagal CPK 441^8 str. 4 d. Vėliau grupės ieškinio atsiėmimas yra galimas tik tuo atveju jeigu yra atsakovo sutikimas, tačiau ne vėliau kaip iki pirmosios instancijos teismo sprendimo priėmimo. Be to grupės atstovas dėl grupės ieškinio atsiėmimo teismui turi pateikti rašytinius, daugiau kaip pusės visų grupės narių, sutikimus.

Taigi galima daryti išvadą, kad nustatytas ribojimas grupės nariams po tam tikro momento įstoti į grupę arba iš jos išstoti yra tikslingas. Tai padeda užtikrinti grupės ieškinio bylose stabilumą.

Teismo posėdžių formos. CPK nurodo dvi teismo posėdžių formas – žodinį ir rašytinį bylos nagrinėjimą. Grupės ieškinio bylos nagrinėjimas vyksta žodinio proceso tvarka. Tačiau kiekvienas grupės narys gali reikšti su grupės ieškinio pagrindu susijusius ir individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus, kurie nagrinėjami teismo rašytinio proceso (arba teismui nusprendus – žodinio proceso) tvarka (CPK 441^9 str. 3 d.).

Kai teismo posėdžiai vyksta žodinio proceso tvarka, tai į juos kviečiami visi byloje dalyvaujantys asmenys. Tačiau grupės ieškinio procese visi grupės nariai į teismo posėdį nėra kviečiami. Grupės nariams atstovauja grupės atstovas, kuris kartu su grupės advokatu veda grupės ieškinio bylą (CPK 441^4 str. 1 d.). Taigi grupės ieškinio atveju į teismo posėdį kviečiamas tik grupės atstovas ir advokatas.

Teismui suteikiama galimybė be grupės atstovo į posėdį kviesti ir kitus grupės narius, tuo atveju, jeigu manoma, kad tai yra būtina, kad byla būtų tinkamai išnagrinėta (CPK 441^{11} str. 1 d.).

Taikos sutartis. Esant bet kuriai proceso stadijai, taip pat vykstant teisminiam nagrinėjimui, šalys baigti bylą gali taikos sutartimi[144]. Taikos sutartis civilinio proceso teorijoje yra vienas iš ginčo sureguliavimo būdų.

[144] Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė. II tomas* (Vilnius: Justitia, 2005), 86.

Grupės ieškinio procese taikos sutarties sudarymu rūpinasi grupės atstovas. CPK 441^6 str. 3 d. įtvirtinta, kad grupės atstovas informuoja grupės narius apie ketinimą sudaryti taikos sutartį su atsakovu. Prie pranešimo grupės atstovas prideda parengtos taikos sutarties kopiją bei nurodo, kad grupės nariams suteikiama teisė pasitraukti iš grupės per dvi savaites nuo informavimo dienos. Nepasinaudojus šia teise ir teismui patvirtinus taikos sutartį, byla bus nutraukta ir grupės narys negalės pareikšti ieškinio tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko, o sudaryta taikos sutartis bus privaloma.

„Taikos sutarties sudarymo klausimas yra ypač reikšmingas grupės ieškinio nagrinėjimo aspektas, atsižvelgiant į tai, kad yra labai svarbu nustatyti tokias procesines taisykles, kurios padėtų užtikrinti grupės narių interesus“[145].

Kaip jau buvo minėta, norint užbaigti grupės ieškinio procesą taikos sutartimi, grupės atstovas turi informuoti visus grupės narius. Tačiau suprantama, kad vieningos nuomonės dėl taikos sutarties sudarymo tarp grupės narių gali nebūti. Suteikta galimybė prieš sudarant taikos sutartį grupės nariams, nesutinkantiems su taikos sutarties sąlygomis, pasitraukti iš grupės yra vertinama teigiamai. Taigi pasitraukti iš grupės galima, kuomet nesutinkama su grupės daugumos nutarimu sudaryti taikos sutartį. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad grupės atstovas privalo atsižvelgti į visų grupės narių interesus ir siekti, kad taikos sutarties sąlygos būtų priimtinos kuo didesnei grupei narių. Taigi labai svarbu, kad grupę atstovautų tinkamas grupės atstovas. Įstatymas įtvirtina galimybę pakeisti grupės atstovą. Grupės nariams pakeisti grupės atstovą, gali siūlyti ir teismas, jeigu teismo manymu, jis netinkamai atstovauja grupės interesams (CPK 441^{11} str. 3 d.). Dar vienas „saugiklis”, kuris užtikrina tinkamiausią grupės narių interesų apsaugą yra tas, kad taikos sutartį tvirtina teismas.

Ieškinio atsisakymas. CPK 441^6 str. 4 d. įtvirtina, kad grupė gali atsisakyti grupės ieškinio. Kaip ir taikos sutarties sudarymo atveju, taip ir grupės ieškinio atsisakymo atveju procesinius veiksmus atlieka grupės atstovas. Apie ketinimą atsisakyti grupės ieškinio grupės atstovas turi informuoti grupės narius. Informuodamas apie grupės ieškinio atsisakymą prie pranešimo turi pridėti paaiškinimus dėl kokių priežasčių atsisakoma grupės ieškinio. Taip pat nurodo, kad grupės nariai per dvi savaites nuo informavimo dienos turi teisę pasitraukti iš grupės, jeigu nesutinka su grupės daugumos nuomone atsisakyti ieškinio. Nepasinaudojus šia teise ir teismui priėmus nutartį dėl grupės ieškinio atsisakymo, byla bus nutraukta ir grupės narys negalės pareikšti ieškinio tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko. O jeigu grupės narys nusprendžia pasitraukti iš grupės, tai pasitraukus iš grupės jam lieka galimybė pateikti individualų ieškinį.

[145] *Supra* note 1.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad tiek taikos sutarties sudarymo atveju, tiek ir atsisakant grupės ieškinio labai svarbu išaiškinti grupės nariams visas tokių procesinių veiksmų teisines pasekmes.

Teismo vaidmuo. Teismas, nagrinėdamas civilinę bylą pagal grupės ieškinį, privalo būti aktyvus ir siekti, kad būtų vienodai apgintos visų grupės narių teisės ir teisėti interesai bei kontroliuoti, kad grupės atstovas tinkamai vykdytų savo pareigas ir t. t. Daugumoje valstybių teismo vaidmuo nagrinėjant grupės ieškinius yra aktyvus[146]. „Sėkmingo šio proceso garantas yra teisėjas“[147]. Aktyvus teismo vaidmuo įtvirtintas ir CPK 441^{11} str. Aktyvus teismo vaidmuo pasireiškia šiomis teismo teisėmis:

- be grupės atstovo į posėdį teismas gali kviesti ir kitus grupės narius, jeigu tai yra būtina siekiant tinkamai išnagrinėti bylą;
- teismas gali pasiūlyti grupės atstovui pakeisti grupės advokatą, jeigu jis netinkamai atstovauja grupės interesams;
- teismas gali siūlyti grupės nariams pakeisti grupės atstovą, jeigu jis netinkamai atstovauja grupės interesams;
- sumažėjus grupės narių skaičiui teismas sprendžia dėl tolesnio bylos nagrinėjimo pagal grupės ieškinio proceso taisykles efektyvumo, tinkamumo ir tikslingumo[148].

Kaip jau buvo minėta, teismui suteikiama galimybė į posėdį kviesti kitus grupės narius, tuo atveju, jeigu manoma, kad tai yra būtina, kad byla būtų tinkamai išnagrinėta.

Teismas turi rūpintis, kad grupės ieškinys būtų greitai bei tinkamai išnagrinėtas ir, kad grupės narius tinkamai atstovautų tiek grupės atstovas, tiek grupės advokatas. Jeigu, teismo manymu, grupės advokatas netinkamai atstovauja grupės interesams, tai teismas gali pasiūlyti grupės atstovui jį pakeisti. Apie teismo siūlymą pakeisti advokatą, grupės atstovas ne vėliau kaip per tris darbo dienas privalo informuoti grupės narius.

Taip pat teismas gali pasiūlyti grupės nariams pakeisti ir grupės atstovą, jeigu jis netinkamai atstovauja grupės interesams. Pranešimą apie siūlymą keisti grupės atstovą teismas turi paskelbti viešai specialiame interneto tinklalapyje.

CPK 441^{11} str. 4 d. suteikia teismui diskrecijos teisę spręsti dėl tolesnio bylos nagrinėjimo pagal grupės ieškinio proceso taisykles efektyvumo, tikslingumo ir tinkamumo, kai sumažėja grupės narių skaičius.

Taigi teismo vaidmuo grupės ieškinio proceso yra aktyvus. Prof. dr. Rimvydo Norkaus teigimu „didelė atsakomybė taikant grupės ieškinio institutą tenka teismams“[149].

---

[146] *Supra* note 1.
[147] Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, “Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus nuomonė dėl grupės ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje (nuomonė savo iniciatyva),“ žiūrėta 2016 02 29, https://webapi.eesc.europa.eu/documentsanonymous/ces2582008_ac_lt.doc
[148] *Supra* note 10.

4.3. Teismo sprendimas grupės ieškinio procese

Pagrindinė teismo funkcija ir pareiga bei galutinis tikslas – išspręsti šalių ginčą iš esmės[150]. Pagrindinę reikšmę civiliniame procese turi teismo sprendimas. Teismo sprendimas – „motyvuotas teismo valdžios aktas, kuriuo aiškinant ir taikant teisės normas konkretiems šalių santykiams ir nustatytiems faktams iš esmės ir galutinai išsprendžiamas ginčas dėl teisės“[151].

Teismui išnagrinėjus grupės ieškinį taip pat yra priimamas sprendimas. Grupės ieškinio procese priimtas teismo sprendimas turi atitikti bendruosius reikalavimus taikomus teismo sprendimui priimtam individualiajame procese, tačiau turi ir tam tikrų ypatumų bei specifinių bruožų. Tai leidžia tokius teismo sprendimus išskirti iš teismo sprendimų visumos. Grupės ieškiniu siekiama apginti didelės grupės teises ir teisėtus interesus, todėl teismas priima sprendimą visų grupės narių atžvilgiu. Taigi ši grupės ieškinio savybė leidžia grupės ieškinį atskirti nuo individualių ieškinių.

CPK pagal išsprendžiamų byloje pareikštų reikalavimų dalį įvardija tokias sprendimų rūšis:

1) Galutinis sprendimas (CPK 260 str.). Galutiniu sprendimu ginčas yra išsprendžiamas visiškai, kai ištirti visi įrodymai ir teismas gali išspręsti pareikštų reikalavimų pagrįstumo klausimą.

2) Dalinis sprendimas (CPK 261 str.). Daliniu sprendimu galutinai išsprendžiama tik dalis ginčo. Dalinis sprendimas priimamas tuomet, kai byloje pareikšti keli reikalavimai ir surinktų įrodymų pakanka, tam, kad teismas priimtų sprendimą vieno ar kelių iš byloje pareikštų reikalavimų ar dalies reikalavimo pagrįstumo klausimu.[152]

CPK 262 str. dar išskiria ir preliminarų sprendimą bei sprendimą už akių, tačiau šios sprendimų rūšys tik iš dalies atitinka minėtus sprendimų požymius[153].

Po grupės ieškinio instituto įsigaliojimo CPK atsirado kelios naujos, anksčiau neegzistavusios sprendimų rūšys: bendras sprendimas, tarpinis sprendimas ir individualus sprendimas (CPK 441^9 str.). Koks teismo sprendimas bus priimtas grupės ieškinio byloje priklauso nuo to, ar grupės ieškinio byloje yra reiškiami individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai.

---

[149] “LAT teisėjai skaitys pranešimus konferencijoje apie grupės ieškinį,“ žiūrėta 2016 02 29, http://www.lat.lt/lt/naujienos/pranesimai/p60/lat-teisejai-skaitys-gm4e.html

[150] Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *supra* note 144, p. 142.

[151] *Ibid*., p. 146.

[152] Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007), 661.

[153] Artūras Driukas et. al., *Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras. II tomas (II-III dalys)* (Vilnius: Justitia, 2005), 146-147.

CPK 441[9] str. 1 d. įtvirtinta, kad teismas išnagrinėjęs grupės ieškinio byloje keliamus reikalavimus priima bendrą visiems grupės nariams sprendimą, kuris vadinamas bendruoju sprendimu. Bylos nagrinėjimas vyksta žodinio proceso tvarka. Taigi šiuo atveju jeigu atskiri grupės nariai nepareiškia individualaus pobūdžio turinių reikalavimų – teismas priima bendrą sprendimą.

Grupės ieškinyje taip pat gali būti reiškiami ir individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai. CPK 441[9] str. 2 d. nurodoma, kad jeigu grupės ieškinyje yra reiškiami individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai, tai teismas tokiu atveju išnagrinėja grupės ieškiniu reiškiamus bendrus grupės reikalavimus dėl grupės narius vienijančių faktinių aplinkybių ir priima bendrą visiems grupės nariams sprendimą, kuris yra vadinamas tarpiniu sprendimu. Vėliau teismas, remdamasis įsiteisėjusiu tarpiniu sprendimu priima individualų sprendimą, išnagrinėjęs kiekvieno grupės nario individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus[154]. Taigi kiekvieno nario individualaus pobūdžio turiniai reikalavimai yra išsprendžiami teismui priimant individualų sprendimą (CPK 441[9] str. 3 d.). Pažymėtina, kad individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus teismas išsprendžia rašytinio proceso tvarka arba teismui nusprendus – žodinio proceso tvarka. Toje pačioje grupės ieškinio byloje individualius sprendimus, jei tai įmanoma, teismas paskelbia tą pačią dieną.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad nuo proceso modelio pasirinkimo priklauso ar teismo sprendimas turi įtakos tik dalyvaujantiems byloje asmenims, ar ir nedalyvavusiems. Įstatymų leidėjo vieno iš grupės ieškinių proceso modelių pasirinkimas yra nepaprastai svarbus[155].

Pagal grupės sudėties formavimo būdą yra išskiriami du proceso modeliai: „įtraukimo (angl. *opt-in*), kai grupės nariais tampama aktyviai išreiškus valią įstoti į grupės ieškinio procesą, ir pasitraukimo (angl. *opt-out*), kai į grupės ieškinio procesą automatiškai įtraukiami visi šiai grupei priklausantys asmenys, suteikiant jiems teisę pasitraukti iš proceso“[156].

Užsienio valstybėse grupės ieškinių proceso modeliai yra skirtingi. Kaip žinia, JAV yra pasirinktas pasitraukimo (angl. *opt-out*) proceso modelis. Esant šiam proceso modeliui asmuo pareiškia grupės ieškinį siekdamas apginti asmenų teises, kurie yra panašioje teisinėje ir faktinėje padėtyje ir šiuo atveju išankstinio tų asmenų sutikimo nereikia. Teismo sprendimas sukelia teisines pasekmes visiems grupės nariams, išskyrus, kai grupės atstovas grupei atstovauja nesąžiningai arba grupės nariams nėra tinkamai pranešama apie galimybę atsisakyti dalyvauti grupės ieškinyje[157].

---

[154] Regina Kavaliauskaitė, “Grupės ieškinys: kaip sėkmingai apginti kolektyvinius interesus,“ žiūrėta 2016 02 23, http://www.versum.lt/civilinis-procesas/grupes-ieskinys-kaip-sekmingai-apginti-kolektyvinius-interesus

[155] Egidijus Krivka, *supra* note 4, p. 154.

[156] *Supra* note 18.

[157] *Ibid.*

Daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių teismo sprendimas privalomas tik tiems, kurie aiškiai pritarė teismo procesui – įtraukimo (angl. *opt-in*) sistema, o tik keliose valstybėse narėse (pavyzdžiui, Portugalijoje) įtvirtinta pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistema.

Lietuvoje pasirinkta įtraukimo (dalyvavimo) (angl. *opt-in*) sistema. Kaip pažymėta, Grupės ieškinio koncepcijos 14.1.1 punkte, pagrindinis šios sistemos privalumas yra tas, kad asmenys patys tiesiogiai išreiškia valią būti įtraukti į procesą ir tokiu būdu išvengiama problemų dėl teismo sprendimo privalomo taikymo asmenims, nedalyvavusiems procese, o pasirinkus pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistemą to neišvengiama. Taigi Lietuvoje grupės nariais tampama aktyviai išreiškus savo valią įsitraukti į grupės ieškinio procesą ir tik tada teismo sprendimas galioja jų atžvilgiu.

Įtraukimo (dalyvavimo) (angl. *opt-in*) sistemos trūkumas yra tas, kad informacija apie grupės ieškinio procesą gali ir nepasiekti visų nukentėjusiųjų asmenų, todėl jie nepareikš pageidavimo įstoti į procesą. Dėl šio priežasties gali atsirasti vienodos individualios bylos, priimti skirtingi teismų sprendimai. Lietuvoje pasirinkta įtraukimo (dalyvavimo) sistema (angl. *opt-in*) dėl to, kad ji yra labiausiai suderinama su Lietuvos Respublikoje galiojančiais teisės aktais.

Kai kurie teisininkai siūlo, kad vėliau, įvertinus grupės ieškinio taikymo praktiką tiek Lietuvoje, tiek kitose valstybėse, galima būtų svarstyti klausimą dėl pasitraukimo (angl. *opt-out*) sistemos arba mišrios sistemos nustatymo Lietuvoje[158].

Teismo sprendimas materialiųjų teisinių ir procesinių teisinių padarinių sukelia ne iš karto priimtas, o tik tada, kai jis įsiteisėja. Teismo sprendimo įsiteisėjimo terminas nustatytas dėl to, kad dalyvaujantys byloje asmenys, nesutinkantys su teismo sprendimu, galėtų realizuoti savo teisę į apeliaciją.

4.4. Apeliacinio ir kasacinio proceso ypatumai

Priimtas teismo sprendimas ne visada reiškia bylinėjimosi pabaigą. Teismo sprendimu viena iš šalių paprastai būna nepatenkinta. Nepatenkintai šaliai suteikiama teisė skųsti priimtą teismo sprendimą ir taip sudaroma galimybė įrodyti savo tiesą. Galimybė skųsti teismo sprendimą suteikiama ir dėl to, kad pasitaiko atvejų, kai spręsdamas bylas teismas suklysta. Suteikta galimybė analizuoti bylos faktus du kartus, t. y. pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose sumažina faktų nustatymo bei jų vertinimo klaidos tikimybę, nes faktai analizuojami

[158] *Supra* note 1.

ne vieną kartą ir juos analizuoja ne vienas teisėjas.[159] Taigi proceso dalyviams, nesutinkantiems su teismo priimtu sprendimu turi būti sudarytos galimybės apskųsti jį apeliacine tvarka.

Apeliacija – „pirmosios instancijos teismo sprendimų (nutarčių) teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės būdas, skirtas patikrinti neįsiteisėjusio pirmosios instancijos teismo sprendimo (nutarties) teisėtumui ir pagrįstumui neperžengiant apeliacinio skundo ribų“[160].

Grupės ieškinio bylose galima apeliacija. Grupės apeliacinis skundas gali būti paduodamas dėl pirmosios instancijos teismo grupės ieškinio byloje priimto bendro visiems grupės nariams neįsiteisėjusio sprendimo arba dėl neįsiteisėjusio tarpinio sprendimo. Apeliacinį skundą gali paduoti grupės atstovas. Kaip numatyta CPK 441^{13} str. 1 d. grupės apeliacinį skundą surašo grupės advokatas, o jį pasirašo grupės advokatas ir grupės atstovas. Kaip jau buvo minėta, advokato dalyvavimas yra svarbus ir privalomas grupės ieškinio procese. Grupės ieškinio bylose privalomas advokato dalyvavimas yra paaiškinamas tuo, kad grupės ieškinio procesas yra sudėtingas ir tuo, kad grupės ieškinys yra dar naujas institutas Lietuvos teisinėje sistemoje.

CPK 441^{13} str. 2 d. įtvirtinta galimybė grupės nariui atsisakyti dalyvauti apeliaciniame procese. Grupės narys gali atsisakyti apeliaciniame procese savo, kaip proceso šalies, teisių ir pareigų, įskaitant ir pareigą atlyginti apeliacinio proceso bylinėjimosi išlaidas, įteikdamas teismui rašytinį pareiškimą per grupės apeliacinio skundo padavimo terminą. Atsisakymas dalyvauti apeliaciniame procese nereiškia pasitraukimo iš grupės. Kaip žinia, asmens pasitraukimas iš grupės apeliaciniame procese yra negalimas. Taigi nepaisant to, kad grupės narys apeliaciniame procese atsisakė savo, kaip proceso šalies teisių ir pareigų, apeliacinis teismo sprendimas jam taip pat galiotų.

Grupės nariams pasitraukti iš grupės apeliaciniame procese nėra galima, tai padeda užtikrinti proceso stabilumą. Tai yra pateisinama, nes jeigu būtų numatyta galimybė atskiram grupės nariui pasitraukti iš grupės, tokiu atveju apeliacinio teismo sprendimas tokiam asmeniui negaliotų ir taip galėtų susidaryti situacija, kai tai pačiai grupei priklausantiems asmenims galiotų skirtingi ir prieštaringi teismo sprendimai.

CPK 441^{13} str. 2 d. numato, kad kai pusė ar daugiau kaip pusė visų grupės narių atsisako proceso šaliai tenkančių teisių ir pareigų apeliaciniame procese, tai grupės apeliacinio skundo paduoti negalima. Suteikta galimybė asmeniui atsisakyti apeliaciniame procese savo teisių ir pareigų, taip išvengiant apeliacinio proceso bylinėjimosi išlaidų gali sudaryti situaciją, kad tokia teise pasinaudos ir kiti grupės nariai ir tuomet grupės apeliacinio skundo paduoti bus negalima.

[159] Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *supra* note 144, p. 263.
[160] Artūras Driukas et. al., *supra* note 153, p. 283.

Kaip minėta, grupės apeliacinį skundą gali paduoti grupės atstovas. Tačiau gali susidaryti situacija, kai grupės atstovo ir kitų grupės narių nuomonės dėl apeliacinio skundo padavimo išsiskiria. Kai grupės atstovas nesutinka paduoti grupės apeliacinio skundo, kyla pavojus, kad grupės apeliacinis skundas gali būti nepaduotas. Tačiau įstatyme numatyti tam tikri „saugikliai“.

Jeigu grupės atstovas per nustatytą terminą neskundžia pirmosios instancijos teismo grupės ieškinio byloje priimto neįsiteisėjusio bendro sprendimo arba neįsiteisėjusio tarpinio sprendimo, teismas gavęs rašytinį prašymą, daugiau negu pusės visų grupės narių, paduotą ne vėliau kaip prieš tris darbo dienas iki apeliacinio skundo padavimo termino pabaigos, šio sprendimo įsiteisėjimą neskundžiama nutartimi atideda keturiasdešimt dienų (CPK 441^{13} str. 3 d.). Teismas nutartyje nurodo, kad bet kuris grupės narys per teismo atidėtą sprendimo įsiteisėjimo terminą gali kreiptis į teismą dėl jo pripažinimo apeliaciniame procese grupės atstovu. Prie kreipimosi dėl grupės nario pripažinimo grupės atstovu turi būti pridedama daugiau kaip pusės visų grupės narių rašytiniai sutikimai. Teismas, gavęs grupės nario kreipimąsi dėl jo pripažinimo apeliaciniame procese grupės atstovu ne vėliau kaip per tris dienas priima nutartį dėl grupės atstovo pakeitimo. Patvirtintas grupės atstovas per teismo atidėtą sprendimo įsiteisėjimo terminą gali paduoti grupės apeliacinį skundą. Terminas gali būti atnaujintas, jei teismas pripažįsta, kad terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad jeigu nėra paduodamas grupės apeliacinis skundas, tuo atveju kiekvienas grupės narys gali paduoti individualų apeliacinį skundą dėl sprendimo, kurį priėmė teismas spręsdamas klausimą dėl to grupės nario individualaus pobūdžio turtinių reikalavimų, kuriuos jis reiškė grupės ieškinio byloje[161]. Šį individualų apeliacinį skundą galima paduoti per trisdešimt dienų po to, kai pasibaigė terminas paduoti grupės apeliacinį skundą, įskaitant teismo atidėtą sprendimo įsiteisėjimo terminą, jeigu toks buvo nustatytas (CPK 441^{13} str. 7 d.). Individualūs apeliaciniai skundai paduodami vadovaujantis bendrosiomis apeliacijos taisyklėmis numatytomis CPK.

Teisininkų tarpe buvo pastebėta, jog nėra aiškumo kaip turėtų būti jeigu nagrinėjant individualų apeliacinį skundą išaiškėtų, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nepriėmė tam tikrų įrodymų, kuriais remiantis galėjo būti priimtas kitoks tarpinis sprendimas. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad teismas nagrinėdamas grupės nario individualų apeliacinį skundą netikrina tarpinio sprendimo pagrįstumo. Taigi nelabai tikėtina, kad atsitiktų taip, kad nagrinėjant individualų apeliacinį skundą paaiškėtų, jog tarpinis sprendimas būtų buvęs kitoks, jeigu būtų pateikti vieni ar kiti įrodymai.

[161] *Supra* note 108.

Gali būti taip, kad išnagrinėjus bylą apeliacine tvarka bylinėjimasis dar nesibaigs. Po apeliacijos išlieka dar viena galimybė patikrinti teismo sprendimo teisėtumą, t. y. peržiūrėti teismo sprendimą kasacine tvarka. Skirtingai nuo apeliacinės tvarkos, kasacine tvarka teismas sprendžia tik teisės, t. y. jos aiškinimo ir taikymo, o ne fakto klausimus. Kasacine tvarka byla nėra nagrinėjama iš naujo.[162]

Kasaciniam procesui grupės ieškinio byloje mutatis mutandis taikomos CPK 441^{13} str. nuostatos bei bendrosios kasacinio proceso taisyklės. Kasacinis grupės skundas galimas dėl apeliacinės instancijos teismo sprendimo. Kasacine tvarka bylas nagrinėja Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Kaip ir grupės apeliacinio skundo atveju, kasacinį skundą taip pat surašo grupės advokatas, o jį pasirašo grupės advokatas ir grupės atstovas. Grupės kasacinis skundas gali būti paduotas per tris mėnesius nuo skundžiamo sprendimo, nutarties įsiteisėjimo dienos (CPK 345 str. 1 d.). Kasacinio grupės skundo atveju taip pat kaip ir grupės apeliacinio skundo atveju, grupės narys gali atsisakyti savo, kaip proceso šalies, teisių ir pareigų kasaciniame procese, tačiau nepaisant to, kasacinis teismo sprendimas jam taip pat galiotų. Kai proceso šaliai tenkančių teisių ir pareigų kasaciniame procese atsisako pusė ar daugiau kaip pusė visų grupės narių, tai kasacinio skundo tokiu atveju paduoti negalima.

Kaip ir grupės apeliacinio skundo padavimo atveju taip ir kasacinio skundo atveju, jeigu grupės atstovas atsisako paduoti grupės kasacinį skundą, tai grupės nariai gali pakeisti atstovą.

Kasacinio teismo nutartis yra galutinė ir neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos (CPK 362 str. 1 d.).

[162] Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *supra* note 144, p. 311.

IŠVADOS

1. Grupės ieškinio instituto reglamentavimas nuo 2003 m. Lietuvos teisinėje sistemoje keitėsi iš esmės, t. y. nuo neišsamaus, lakoniško reglamentavimo, siejant grupės ieškinį su viešojo intereso gynimu, kuris nesudarė sąlygų iškelti ir nagrinėti grupės ieškinio bylas iki išsamaus dabartinio reglamentavimo, leidžiančio didelei asmenų grupei efektyviau ginti savo pažeistas teises.

2. Grupės ieškinio sąvoka skirtingų valstybių teisės aktuose ir teisinėje literatūroje skiriasi, tačiau grupės ieškinio paskirtis ta pati – apginti grupės interesus. Lietuvoje grupės ieškinys apibūdinamas kaip ieškinys, kurį pareiškia grupės atstovas, atstovaujantis ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ar juridinių asmenų, kurie siekia apginti tapačias arba panašaus pobūdžio materialines teises arba įstatymų saugomus interesus, jų reikalavimai grindžiami tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis, taip pat teises ir įstatymo saugomus interesus siekiama apginti tuo pačiu teisinės gynybos būdu.

3. Grupės ieškinys pasižymi originalumu, turinčiu procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutų požymių. Nors, kai kurios normos ir panašios, tačiau šių institutų tapatinti negalima, nes yra nemažai reikšmingų skirtumų. Grupės ieškinio instituto prilyginimas procesinio bendrininkavimo institutui iškreipia grupės ieškinio instituto teisinę idėją ir gali sukelti praktinių taikymo problemų.

4. Grupės ieškinio institutas – daug privalumų turintis institutas. Grupės ieškinys užtikrina veiksmingą teisių gynimą, sumažina teismų darbo krūvį, bylinėjimosi sąnaudas, užtikrina vienodą teismų praktikos formavimąsi, vaidina prevencinį vaidmenį. Nepaisant, kai kurių grupės ieškinio instituto trūkumų, šis institutas yra neabejotinai reikalingas ir tikrai ras vietą Lietuvos teisinėje sistemoje.

5. CPK nustatytas minimalus asmenų skaičius grupės ieškinio procese padeda užtikrinti didesnį teisinį tikrumą ir sudaro teismams sąlygas lengviau įvertinti, ar ieškinys gali būti nagrinėjamas pagal grupės ieškinio proceso taisykles. Tačiau CPK išskirtos dvi ieškinio pareiškėjų grupės (ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ir ne mažiau kaip dvidešimt juridinių asmenų) apsunkina grupės ieškinio pareiškimo galimybę.

6. CPK 441^7 str. 1 d. numatyta per daug subjektyvių ir vertinamojo pobūdžio kriterijų dėl grupės atstovo tinkamumo. Siūlytina, kad grupės atstovo tinkamumo klausimą turėtų vertinti grupės nariai, o ne teismas. Teismui palikti galimybę siūlyti grupės nariams pasinaudoti teise pakeisti grupės atstovą jei, teismo nuomone, grupės atstovas netinkamai atstovauja grupės interesams.

7. Grupės ieškiniui nustatyta privaloma išankstinė ginčo sprendimo ne teisme tvarka. Pirmųjų grupės ieškinių praktika parodė, kad turi būti išsemtos visos šalių susitaikymo galimybės dar iki iškeliant grupės ieškinio bylą, o ginčo teisena būtų naudojamasi tik kaip išimtine priemone išspręsti ginčą.

8. CPK 441^8 str. 2 d. įtvirtinta, kad pranešimą dėl grupės pildymo grupės atstovas gali platinti per visuomenės informavimo priemones ir kitais būdais. Grupės atstovui nustatyta teisė, o ne pareiga platinti pranešimą dėl grupės pildymo sukelia riziką, kad ne visus potencialius ieškovus pasieks informacija apie galimybę prisijungti prie grupės ieškinio.

9. Nustatytas ribojimas grupės nariams po tam tikro momento prisijungti prie grupės arba pasitraukti iš grupės padeda užtikrinti grupės ieškinio bylose stabilumą bei teisinį apibrėžtumą.

10. Grupės ieškinio instituto atsiradimas Lietuvoje vertinamas teigiamai. Tačiau norint, kad grupės ieškinio institutas sėkmingai funkcionuotų dar reikia laiko, reikia tobulinti šio instituto reglamentavimą ir supažindinti visuomenę su grupės ieškinio institutu.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. "Lietuvos Respublikos Konstitucija." *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).
2. "Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas." *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
3. "Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas." *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).
4. "Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas." *Valstybės žinios* 85, 4126 (2011).
5. "Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo." *Valstybės žinios* 92, 4386 (2011).
6. "Vartotojų teisių apsaugos įstatymas." *Valstybės žinios* 94,1833 (1994).
7. "Directive 98/27/EC of the European Parliament and of the Council of 19 May 1998 on injunctions for the protection of consumers' interests." *Official journal L*'1998 Nr. 166-51.

Specialioji literatūra

1. Abolonin, Gleb Olegovič. *Gruppovye iski*. Moskva: Norma, 2001.
2. Driukas, Artūras, ir Virgilijus Valančius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas.* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
3. Driukas, Artūras, ir Virgilijus Valančius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas.* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
4. Driukas, Artūras, et. al. *Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras. II tomas (II-III dalys)*. Vilnius: Justitia, 2005.
5. Eizenga, Michael A, et. al. *Class Actions Law and Practice*. Markham: LexisNexis, 2008.
6. Greiner, Christoph. *Die Class Action im amerikanischen Recht und deutscher Ordre Public.* Frankfurt am Main: Lang, 1998.
7. Hodges, Christopher. "Collective Redress in Europe: The New Model." *Civil Justice Quarterly, Issue 3* (2010).
8. Jarkov, V. V. *Graždanskij process. 3 izdanie.* Moskva: Bek, 2000.
9. Kolesov, P. P. *Gruppovye iski v SShA.* Moskva: Gorodets, 2004.
10. Krivka, Egidijus. "Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje." *Jurisprudencija* 52 (44) (2004): 151, 154.
11. Krivka, Egidijus. "Grupės ieškinys – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė." *Jurisprudencija* 94, 4 (2007): 29, 31,32.

12. Krivka, Egidijus. “Kolektyvinio ieškinio įtvirtinimas teisės aktuose.“ Iš *Vartotojų teisių apsaugos Europos Sąjungoje teisiniai aspektai: konferencijos mokslo darbų rinkinys*, 131, 133-134. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
13. Krivka, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
14. Krivka, Egidijus. “Viešojo intereso gynimas grupės ieškiniu: iššūkiai ir galimybės.“ Teisės problemos 87, 1 (2015): 99-100.
15. Laužikas, Egidijus, ir Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius. *Civilinio proceso teisė. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2003.
16. Laužikas, Egidijus, ir Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius. *Civilinio proceso teisė. II tomas.* Vilnius: Justitia, 2005.
17. Mikelėnas, Valentinas. *Civilinis procesas*. Vilnius: Justitia, 1997.
18. Miller, G. “Some Thoughts on Australian Class Actions in light of the American Experience.“ *Investor Class Actions*, K. E. Linder. Ross Parsons Centre of Commercial, Corporate and Taxation Law, 2002.
19. Taruffo, Michele. “Some Remarks on Group Litigation in Comparative Perspective.“ *Duke Journal of Comparative & International Law* 11, 2 (2001): 412-413.
20. Treushnikov, Mikhail Konstantinovich. *Rossijskij juridiceskij zurnal No. 2*, 1997.

Teismų praktika

1. “Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-492/2009.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/126197?nr=1
2. “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-816-157/2015.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&aktoid=1078669&nr=1
3. “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-158-186/2016.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&aktoid=1215054&nr=1

Internetiniai adresai

1. “About Class Actions.“ Žiūrėta 2016 03 16. http://www.wweinsteinlaw.com/aboutclassactions.htm

2. “Act on class action.“ Žiūrėta 2016 03 04. http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2007/en20070444.pdf
3. Branigin, William. “Congress Changes Class Action Rules.“ Žiūrėta 2016 03 17. http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A32674-2005Feb17.html
4. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. “Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus nuomonė dėl grupės ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje (nuomonė savo iniciatyva).“ Žiūrėta 2016 02 29. https://webapi.eesc.europa.eu/documentsanonymous/ces2582008_ac_lt.doc
5. Europos Komisija. “Komisijos Tarnybų darbinis dokumentas. Viešos konsultacijos. Vieninga Europos kolektyvinių ieškinių koncepcija.“ Žiūrėta 2016 01 26. http://ec.europa.eu/dgs/health_food-safety/dgs_consultations/ca/docs/cr_consultation_paper_lt.pdf
6. “Federal Rules of Civil Procedure.“ Žiūrėta 2016 03 16. https://www.law.cornell.edu/rules/frcp
7. “First-Ever Class Action Filed in France.“ Žiūrėta 2016 03 04. http://www.jonesday.com/first-ever-class-action-filed-in-france-10-21-2014/
8. “France Finally Embraces Class Actions.“ Žiūrėta 2016 03 04. http://www.mwe.com/France-Finally-Embraces-Class-Actions-02-27-2014/?PublicationTypes=d9093adb-e95d-4f19-819a-f0bb5170ab6d
9. “Grupės ieškinio instituto taikymo praktika Lietuvoje dar tik formuojasi.“ Žiūrėta 2016 01 26. http://www.delfi.lt/news/daily/law/grupes-ieskinio-instituto-taikymo-praktika-lietuvoje-dar-tik-formuojasi.d?id=68556686
10. „Grupės ieškinys kaip efektyvi kolektyvinių interesų gynimo forma.“ Pranešimas nacionalinėje teisės mokslo konferencijoje Privatinės teisės efektyvumo tyrimai, Vilnius, 2016 vasario 4 d. https://www.youtube.com/watch?v=diQdxjzTXAQ
11. “Grupės ieškiniai – naujas iššūkis verslui.“ *Verslo žinios,* gruodžio 17, 2014. http://vz.lt/apps/pbcs.dll/article?AID=/20141217/Premium/312179939
12. Gudauskaitė Ginta. “Kodėl verslas baiminasi grupės ieškinių?“ Žiūrėta 2016 01 26. http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=1&str=46094
13. Gudžiūnaitė, Irma. “Grupės ieškinys. Teisinio reglamentavimo koncepcija civiliniame procese.“ Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2012. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20140627_175646-92425/DS.005.0.01.ETD
14. “Interesų konfliktas.“ Žiūrėta 2016 02 10. http://www.vtek.lt/index.php/component/content/article?id=33
15. “Italai pasiryžo sustabdyti vairuotojų mulkinimą.“ Žiūrėta 2016 03 06. http://www.lvoa.lt/pranesimai-spaudai/italai-pasiryzo-sustabdyti-vairuotoju-mulkinima/

16. “J. Judickienė. Įteisinta galimybė pareikšti grupės ieškinį leis efektyviau ginti didelių grupių asmenų teises.“ Žiūrėta 2016 01 25. http://www.delfi.lt/verslas/verslas/j-judickiene-iteisinta-galimybe-pareiksti-grupes-ieskini-leis-efektyviau-ginti-dideliu-grupiu-asmenu-teises.d?id=64320920
17. Juknys, Albinas. “Viltys dėl 3,5 mln. sudužo: teks apmokėti beraščių sąskaitas.“ Vilkmergė, Nr. 21 (23), rugsėjis, 2015, 13. http://www.vilkmerge.lt/index.php/kategorijos/rajonas/siluma/17885-viltys-del-3-5-mln-suduzo-teks-apmoketi-berasciu-saskaitas.html
18. “Justice: Christiane Taubira veut autoriser les «class actions».“ Žiūrėta 2016 03 04. http://www.leparisien.fr/faits-divers/christiane-taubira-veut-autoriser-les-class-actions-22-06-2012-2060771.php
19. “Kada verta teikti grupinį ieškinį?“ Žiūrėta 2016 01 25. http://www.lrt.lt/naujienos/tavo_lrt/37/92339
20. Kavaliauskaitė, Regina. “Grupės ieškinys: kaip sėkmingai apginti kolektyvinius interesus.“ Žiūrėta 2016 02 23. http://www.versum.lt/civilinis-procesas/grupes-ieskinys-kaip-sekmingai-apginti-kolektyvinius-interesus
21. “Ką daryti, kad teisingumas Lietuvoje „atpigtų.” *Veidas,* rugpjūčio 18, 2010. http://www.veidas.lt/ka-daryti-kad-teisingumas-lietuvoje-atpigtu
22. “Konferencijoje „Grupės ieškinys: iššūkiai ir galimybės“ aptarta grupės ieškinio instituto įtaka Lietuvos teisės sistemai.“ Žiūrėta 2016 02 15. http://www.tarkgruntesutkiene.com/naujienos/kontoros-naujienos/konferencijoje-grupes-ieskinys-issukiai-ir-galimybes-aptarta-grupes-ieskinio-instituto-itaka-lietuvos-teises-sistemai
23. “Lag (2002:599) om grupprattegang.“ Žiūrėta 2016 03 06. https://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20020599.htm
24. “LAT teisėjai skaitys pranešimus konferencijoje apie grupės ieškinį.“ Žiūrėta 2016 02 29. http://www.lat.lt/lt/naujienos/pranesimai/p60/lat-teisejai-skaitys-gm4e.html
25. “Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas.“ Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=429220
26. Lietuvos Respublikos Seimo Antikorupcijos komisijos 2003 m. balandžio 9 d. išvada “Dėl viešojo intereso gynimo civiliniame procese.“ Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/docs3/kad4/W3_VIEWER.ViewDoc-p_int_tekst_id=24637&p_int_tv_id=4393&p_org=0.htm
27. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas. Pagrindinio komiteto išvados. “Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto (XIP-4634).“ Prieiga per internetą:

https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c904abb07f4e11e396708cdccb584cb5?positionInSearchResults=20&searchModelUUID=990261e9-210f-4da6-81ce-6bca0e53871a

28. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. "Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas." Žiūrėta 2016 02 15. http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl_tyrimas_grupes_ieskinys.pdf
29. LRT radijo laida, "Litas prie lito." Žiūrėta 2016 03 07. http://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1010027034/litas_prie_lito_2014-03-25_15_05
30. Pasaulio bankas, "Lietuva. Vartotojų teisių apsaugos ir finansinio raštingumo diagnostinė apžvalga. I dalis. Pagrindinės išvados ir rekomendacijos. " Žiūrėta: 2016 01 26, http://siteresources.worldbank.org/INTECAREGTOPPRVSECDEV/Resources/Lithuania_CP_Vol1_Lt.pdf
31. Tamošiūnas, Marius. "Kada sulauksime realios galimybės reikšti grupės ieškinį?" Žiūrėta 2016 01 26. http://www.jurex.lt/kada-sulauksime-realios-galimybes-reiksti-grupes-ieskini
32. "The Globalisation of Class Actions: Safeguards to Curb Litigation Abuse." Žiūrėta 2016 01 26. http://www.instituteforlegalreform.com/images/stories/documents/pdf/research/safeguardspaper.pdf
33. "The new "Hamon Law" introducing French class actions and its effects on competition and distribution law." Žiūrėta 2016 03 04. http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/114016/the-new-hamon-law-introducing-french-class-actions-and-its-effects-on-competition-and-distribution-law
34. "Už galimą vartotojų apgaudinėjimą italai į teismą padavė „Volkswagen" ir „Fiat" Žiūrėta 2016 03 06. http://www.lrt.lt/naujienos/kalba_vilnius/32/94252#wowzaplaystart=2734000&wowzaplayduration=-2734000

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe „Grupės ieškinio samprata ir procesiniai ypatumai“ nagrinėjama grupės ieškinio instituto esmė, raida, privalumai ir trūkumai, apžvelgiamas grupės ieškinio institutas kai kurių užsienio valstybių teisėje, išanalizuotos grupės ieškinio pareiškimo prielaidos ir sąlygos bei atskleisti pagrindiniai grupės ieškinio nagrinėjimo teisme procesiniai aspektai. Darbe išsamiai išnagrinėtas grupės ieškinio institutas Lietuvoje, atskleistos pagrindinės problemos, kurios gali kilti taikant šio instituto teisės normas praktikoje. Taip pat pateikiami pastebėjimai dėl grupės ieškinio reglamentavimo bei pasiūlymai dėl jo tobulinimo.

Reikšminiai žodžiai: grupės ieškinys, didelė asmenų grupė, grupės ieškinio procesas.

ANNOTATION

Master's thesis „The Concept and Procedural Peculiarities of the Mass Claim” studies mass claim institute essence, development, advantages and disadvantages, overviews mass claim institute in the law of some foreign states, analyses mass action bringing assumptions and conditions and reveals the main procedural aspects of proceeding of mass claim. The work studied in detail mass claim institute in Lithuania, revealed the main problems that may arise from the application of law rules of this institute in practice. It also provides observations on the regulation of mass claim and suggestions for its improvement.

Key words: mass claim, large group of individuals, the mass claim process.

SANTRAUKA

Magistro baigiamasis darbas „Grupės ieškinio samprata ir procesiniai ypatumai“ skirtas atskleisti grupės ieškinio sampratą bei procesinius ypatumus. Darbe keliamas klausimas, ar šis naujas procesinis institutas yra tinkamai sureguliuotas, ar jis sėkmingai funkcionuos teisinėje sistemoje ir taps ne deklaratyvia, o realia ir efektyvia galimybe didelei grupei nukentėjusių asmenų paprasčiau apginti savo teises. Atskleisti darbo temą bei atsakyti į probleminį klausimą padeda darbo suskirstymas į keturias dalis.

Pirmoje dalyje nagrinėjama grupės ieškinio instituto esmė, raida, privalumai ir trūkumai. Šią dalį sudaro keturi poskyriai. Pirmame poskyryje nagrinėjama grupės ieškinio instituto raida Lietuvos teisinėje sistemoje. Grupės ieškinio instituto reglamentavimas keitėsi nuo neišsamaus, lakoniško reglamentavimo iki išsamaus dabartinio reglamentavimo, leidžiančio didelei asmenų grupei efektyviau ginti savo pažeistas teises. Antras poskyris skirtas grupės ieškinio sąvokai atskleisti. Nors grupės ieškinio sąvoka nuo savo evoliucijos iki šių dienų tam tikra prasme kito, tačiau grupės ieškinio paskirtis iš esmės liko ta pati – apginti grupės interesus. Trečias poskyris išskirtas į du skyrelius, kuriuose nagrinėjamas grupės ieškinio instituto santykis su procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutais. Grupės ieškinys pasižymi originalumu, turinčiu procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutų požymių, tačiau šių institutų tapatinti negalima. Paskutiniame poskyryje aptariami grupės ieškinio privalumai ir trūkumai.

Antroje darbo dalyje apžvelgiamas grupės ieškinio institutas kai kurių užsienio valstybių teisėje. Matyti, kad kiekvienoje valstybėje grupės ieškinio institutas yra savitas ir jo įgyvendinimo mechanizmas yra unikalus.

Trečioje darbo dalyje nagrinėjamos grupės ieškinio pareiškimo prielaidos ir sąlygos. Šioje darbo dalyje išsamiai aptartos ir išanalizuotos visos grupės ieškinio pareiškimo prielaidos bei sąlygos. Taip pat pateikiami pastebėjimai dėl grupės narių skaičiaus, išankstinio ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarkos, dėl grupės atstovo ir privalomo grupės advokato dalyvavimo.

Ketvirtoje darbo dalyje atskleidžiami pagrindiniai grupės ieškinio nagrinėjimo teisme procesiniai aspektai. Ši dalis turi keturis poskyrius, kuriuose aptariami grupės ieškinio priėmimo ypatumai, pasirengimo teisminiam grupės ieškinio nagrinėjimui ir teisminio nagrinėjimo ypatumai, teismo sprendimas grupės ieškinio procese bei apeliacinio ir kasacinio proceso ypatumai. Šioje darbo dalyje nagrinėjami pirmieji bandymai pareikšti grupės ieškinį teisme, aptariamos priežastys dėl kurių teismai atsisakė nagrinėti ieškinius pagal grupės ieškinio proceso taisykles. Taip pat pateikiami pastebėjimai dėl grupės ieškinio reglamentavimo bei pasiūlymai dėl jo tobulinimo.

Magistro darbas yra baigiamas išvadomis ir įrodoma, kad grupės ieškinio institutas yra neabejotinai reikalingas ir tikrai ras vietą Lietuvos teisinėje sistemoje, tačiau tam dar reikia laiko, nes šis institutas yra sudėtingas ir, kad jis pradėtų sėkmingai funkcionuoti reikia dar tobulinti šio instituto reglamentavimą.

SUMMARY

Master's thesis „The Concept and Procedural Peculiarities of the Mass Claim" is intended to reveal the concept of mass claim and procedural peculiarities. The work raises the question whether this new procedural institute is properly adjusted and will function successfully in the legal system and will become not declarative, but real and effective opportunity for a large group of victims to protect their rights in more simple way. To reveal the work topic and answer to problem question helps division of work into four parts.

The first part studies mass claim institute essence, development, advantages and disadvantages. This part consists of four subsections. The first subsection examines mass claim institute development in the legal system of Lithuania. Mass claim institute regulation changed from incomplete, laconic to current comprehensive regulation that allows a large group of people to protect their violated rights more effectively. The second subsection is intended to reveal the concept of mass claim. Although the concept of mass claim from its evolution to the present day has been changing in some sense, but the mass claim destination has essentially remained the same - to protect the interests of the group. The third subsection is divided into two sections, which mass claim institute relation with procedural complicity and procedural representation institutes. The mass claim is characterized by the originality with procedural complicity and procedural representation institutes signs, but these institutes cannot be identified. The last subsection discusses mass action advantages and disadvantages.

The second part gives an overview of the mass claim institute in the law of some foreign states. It is clear that in each state mass claim institute is distinctive and its implementation mechanism is unique.

The third part studies mass claim bringing assumptions and conditions. This part of work discussed and analysed thoroughly all of the mass action bringing assumptions and conditions. It also provides observations on the number of members of the group, procedure of pre-court proceeding, representative of the group and compulsory presence of a lawyer of a group.

The fourth part of the work reveals main procedural aspects of proceeding of mass claim. This part has four subsections which discuss the peculiarities of mass claim acceptance, preparation to the proceeding of mass claim and peculiarities of proceeding, court decision in the proceeding of mass claim as well as the appeal and cassation procedure peculiarities. This part studies the first attempts to bring mass action in court, discusses the reasons for which the court refused to consider claims under the mass claim procedural rules. It also provides observations on the regulation of mass claim and proposals for its improvement.

Master's thesis is completed with the findings and demonstrates that mass claim institute is definitely necessary and certainly will find a place in the legal system of Lithuania, however this still needs time, because this institute is complex, and in order that it would start functioning successfully, it is needed to improve the regulation of this institute.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

_____

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė)_____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____

_____“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____
(parašas) *(vardas, pavardė)*